

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

| 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1863.

| ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 17.

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδιον 16.)

Ἡ Δημοκρατία δὲν ἐπολέμησε μὲν ἀπευθείας καὶ ἀμέσως τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὴν Ἑπτάνησον, ἐπραξεν ὅμως πᾶν ἐφικτὸν πρὸς διάδοσιν τοῦ θρησκευομένου καὶ τῆς γλώσσης τῆς πρωτεύουσας. Καὶ ὅμως εἶναι τοσαύτη ἡ ζωτικὴ δύναμις τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὥστε ὅλαι αἱ ἐξωθεν εἰς τὰς νήσους ἐλθοῦσαι, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐνετίας ἐγκατασταθεῖσαι ἰσχυραὶ οἰκογένειαι δυτικῶν Εὐρωπαίων, δὲν ἐβράδυνον νὰ ἀσπασθῶσι τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἔθνησμον τῶν ἐγγυφίων. Ὀλίγισαι ἐκ τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐγκατασταθεισῶν διατηροῦσι τὸ δυτικὸν δόγμα, καὶ αὗται ὅμως δὲν ἔχουν ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων ζωηρὸν τὸ αἶσθημα τοῦ ἔθνησμου· καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, οἱ ὀλίγοι δυτικοὶ τῶν Ἰονίων νήσων δὲν ἐδειξαν ὀλιγώτερον ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τοῦ ἔθνησ καὶ ὀλιγώτεραν ἀυταπάρνησιν παντὸς ἄλλου ἑλληνοσ. Παράξενος καὶ μυστηριώδης ἡ ἀπορρο-

φητικὴ αὕτη δύναμις τοῦ ἑλληνισμοῦ! Ἄς κοπιᾶζη ὅσον θέλει ὁ Φαλμεράιερ ἀναλύων τὸ ἑλληνικὸν αἷμα διὰ νὰ εὔρη πόσας βανίδας σλαβικῆς δόσεως ἔχει τὸ αἷμα τοῦ Μπότζαρη, τοῦ Μπότωση, τοῦ Τζαμαδοῦ, τοῦ Κουντουριώτου· ἄς φωνᾶζη ὅσον θέλει ὁ Λαϊάρδος διὰ νὰ πείσῃ τοὺς διπλωμάτας ὅτι ὁ Σίνας, ὁ Στουρνάρης, ὁ Ἀρσάκης δὲν εἶναι ἑλληνοσ καθαροί. Ἡ καλητέρα εἰς αὐτοὺς ἀπάντησις εἶναι ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἡ Ἀκαδημία τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Παρθενωγεῖον. Τὸ θέαμα τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδοσ, ὁ τύπος, καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆσ τῶν Ἰονίων, ἤθελον χρησιμεῦσαι εἰς ἀπάντησιν πρὸς ὄντινα ἐφαντάζετο νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἔθνησ κατὰγωγὴν τοῦ (Dandolo, Domeneghiui, Montferrat, Zambelli, Gaetia) Δανδόλου, τοῦ Δομενεγίνη, τοῦ Μομφεράτου, τοῦ Ζαμπέλη, τοῦ Γαέτα. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἀντιθέτως τῶν βουλῶν καὶ τῶν διαθέσεων τῆς Δημοκρατίας τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτωξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις εἶναι αὕτη ἡ Ἐνετικὴ κατοχή. Οἱ πολυχρόνιοι πόλεμοι τοὺς ὁποίους ἡ Δημοκρατία διεξήγαγε κατὰ τῆς Τουρκίας, πρὸς διατήρησιν τῶν ἐν τῇ

Ἀνατολή κτήσεων αὐτῆς, ἐνίσχυσε τὸ μίσος κατὰ τοῦ Ἰσλαμισμού, καὶ ἐπομένως ἀνέπτυξε τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἐν ὃ ἡ Πελοποννήσιος ὑπὸ τὴν δεσποτειάν τῶν Ὀθωμανῶν ἀνετράφετο εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ φρονήματος καὶ τὸν περιορισμὸν τοῦ νοῦς, ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν μικρῶν συμφερόντων τῆς ἐπαρχιακῆς ἐπιβροῆς καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ πλοῦτου. Οἱ πόλεμοι οὗτοι συνήνωσαν εἰς μίαν μόνην ἰδέαν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ ὅλους τοὺς ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ διαφόρων ἐθνικοτήτων Ἕλληνας καὶ Χριστιανούς, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη ἦτον ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἑλληνικοῦ στοιχείου. Τὰ ὄπλα τῶν Ἐνετῶν κατὰ τὸ 1714—1715 ἐγκατέλειπον ἀμαχητὶ τὴν Πελοπόννησον εἰς τοὺς Ὀθωμανούς ἢ πίστις καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ὑποδουλωθέντος Ἕλληνα καταβλήθη ἐνώπιον τοῦ κατακτητοῦ. Οἱ σπῆλοι τῆς Δημοκρατίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόδασιν τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Κέρκυραν. Ὁ Καπετὰν Πασᾶς εἶχε καταλάβει τὰς κορυφὰς τῶν ἐπικειμένων λόφων, ἐξ ὧν ἀδιάκοπον πῦρ ἐβρεχεν ἐπὶ τῆς πόλεως. Ἡ φρουρὰ τῆς νήσου ἦτον ὀλίγη, τὰ μέσα τῶν Ὀθωμανῶν πολὺ ἀνώτερα, αἱ ἐπικουρίαι των συνεχέστεραι, ἡ λύσσα καὶ ἡ ἐπιμονὴ αὐτῶν εἰς τὴν ἐφοδὸν ἀκαταμάχητος ἐὼν τότε ἡ Κέρκυρα ἐπιπτεν, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι θὰ ἠκολούθουν τὴν τύχην τῆς Πελοποννήσου. Εἶναι κατασκευαστικὴ μέχρι δακρῶν ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἱστορίας τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης πάλης, καθ' ἣν Κερκυραῖοι Ἕλληνας, Ἐνετοὶ, Γερμανοὶ, Σλαβῶνοι καὶ Ἰουδαῖοι πάροικοι, ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Σούλεμβουργ καὶ τοῦ Λορεδάνου ἀφισροῦσι καὶ τὴν τελευταίαν βραδίαν τοῦ αἵματός των διὰ νὰ σώσωσι ἐκείνον τὸν τελευταῖον προμαχῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῆς χειρὸς τῶν Ὀθωμανῶν. Τὴν νύκτα τῆς 17—18 Αὐγούστου 1716 ἐξ ὥρας διήρκει συνεχῆς, ἀδιάκοπος, ἀγρία, λυσσώδης ἡ τελευταία καὶ ἀποφασιστικὴ ἐφοδὸς, καὶ ἡ πάλῃ ἦτον ὁποῖα περιγράφει ὁ ποιητὴς τὴν μάχην τοῦ Βασιλέως τοῦ Ἄδου κατὰ τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ. Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἐνετῶν περιγράφων πρὸς τὴν Δημοκρατίαν τὴν φοβεράν ἐκείνην στιγμήν ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ἐφάνη Καλόγηρος Ἕλληνας βασιῶν εἰς τὰς χειρὰς ὑπερμεγέθη σκυρὸν, κατηράσθη τοὺς ἐχθρούς, κὺλόγησε τὰ ὄπλα τοῦ Σούλεμβουργ, καὶ ὁ ἦρος οὗτος μετὰ 800 ἀνδρῶν, ἐξορμῶν τοῦ φρουρίου, θερίζει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ 2000 Ἀγαρηνοὺς. Οἱ λοιποὶ φεύγοντες ἐξήτουν καταρῶγιον εἰς τὰς σκηνὰς

των, καὶ ἐκεῖ κατακλυσμὸς βροχῆς πνίγει τὸ ἔδαφος, ὁ ἄνεμος καταξασχίζει τὰς σκηνὰς, καὶ ἡ θύελλα σπρώχνει τὰ πλοῖα τῶν Ὀθωμανῶν ἐπὶ τῶν βράχων. Οἱ ἄπιστοι ἐπιβιβάζονται καὶ φεύγουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἀφίροντες 15000 πτώματα ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκείνου τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, καὶ 58 τηλεβόλα. Τότε ἡ Λευκάς, τὸ Βουθρωτὸν, ἡ Πρέβεζα, ἡ Πάργα, ἡ Βόνιτζα καὶ τὰ Κήθουρα ἀνεγνωρίστησαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πασάροβιτς ὡς Ἑπτανήσος, καὶ ἡ Ἑπτανήσος ἔμεινε τὸ ὅριον ὑπερὸ δὲν ἐτάλμησαν νὰ διαβῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ. Ἐκτοτε ὁ Ἑπτανήσιος πανηγυρίζει κατ' ἔτος τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος, καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ. Καὶ ὁ Σούλεμβουργ ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Κερκύρας ἀκόμη ἀπειλεῖ τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν ἐπὶ τῆς ἀπέκταντι Ἡπείρου.

Οἱ Ἐνετοὶ ἄφισαν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους κυβερνητικὸν σύστημα μὴ ἀπορρέον ἀπὸ τὴν θέλησιν, τὴν λογικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, καὶ ὑπὸ μηδεμίαν δημοσίας δυνάμεως σπληνίζομενον τὴν πολιτικὴν αὐτῶν νομοθεσίαν τὴν ἐξίν τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῆς ἀτιμωρησίας αὐτῶν μίαν κλάσιν εὐγενῶν ἀπομιμουμένων τὸν ἐξωτερικὸν πολιτισμὸν τῶν Ἐνετῶν, ἔχουσιν τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἀνέτου βίου τοῦ μεγαλοκτηματίου, χωρὶς νὰ ἔχη γενικῶς ἀνάλογα εἰσοδήματα, διατηροῦσαν τὰς προλήψεις τοῦ γένους καὶ ὑπεροχῆς σπληνίζομένης εἰς κενούς τίτλους πατροπαράδοτων προσαγορεύσεων, τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὰ πάθη τῆς προσωπικῆς ἐχθρας μεταξὺ τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν τῆς ἀριστοκρατίας, ἀλλ' ἔχουσιν ἀκμαῖον τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀξιοπροσέτιας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνα λαὸν θεωρούμενον ὡς ἀποτελοῦντα τάξιν ὑποδεστέρας φύσεως ἀνθρώπων, ἀμαθῆ, μὴ ἔχοντα ἄλλον πόρον ζωῆς εἰμὴ τῆς μικρᾶς γεωργίας τῶν λίαν περιορισμένων ἰδιοκτησιῶν τῶν εὐγενῶν οὐδεμίαν καυτελίαν, οὐδεμίαν βιομηχανίαν. Ἐν Ἰσρατεῖον συνδεόμενον μετὰ τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως, καὶ μετὰ τὴν τάξιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ μόνον βασιμον καὶ ἰσχυράν κοινωνικὴν ἰδέαν, τὸ ἀκμαῖον αἶσθημα τῆς θεοσεβείας καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ. Ἡ κατοχὴ τῶν νήσων μετέβη ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν εἰς τοὺς Γάλλους κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1797 δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο Φόρμιο, καὶ ὡς παραρτήματα τῆς Ἑπτανήσου οἱ Γάλλοι κατέλαβον συγχρό-

νως τὴν Πάργαν, τὸ Βουθρωτὸν, τὴν Ἄρταν καὶ τὴν Βόνιτζαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1800 οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀφίσωσι τὰς νήσους, αἰτινες, ὡς δημοκρατία ἀνεξάρτητος, ἐτέθησαν παρὰ τῶν συμμάχων ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ὁθ. Πόρτας καὶ τότε ἡ Πάργα ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς Ἑπτανήσου παρεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατὰ τὸ 1807 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τιλσίτ ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἥτις μετὰ τῶν νήσων κατέλαβε καὶ τὴν Πάργαν. Ὁ Ἄλῃ Πασᾶς τὴν ἐξήτησεν ἀλλ' ἡ Γαλλία ἠρήθη τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς, καθὼ ἀποτελοῦσης μέρος τῆς Ἑπτανήσου. Κατὰ τὸ 1814—1815 αἱ μὲν τῶν νήσων κατελήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων αἱ δὲ παρεδόθησαν εἰς αὐτοὺς, καὶ τὴν 5 Νοεμβρίου 1815 συνωμολογήθη ἐν Παρισίοις ἡ συνθήκη δι' ἣς, ὡς Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον, ἡ Ἑπτανήσος ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Οἱ Γάλλοι κατὰ τὴν πρώτην κατοχὴν αὐτῶν δὲν ἔλαβον καιρὸν εἰμὴ νὰ καύσωσι τὸ Χρυσοῦν Βιβλίον (τῆς εὐγενείας) καὶ νὰ ὑψώσωσι τὴν σημαίαν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφρασαν νὰ διοργανίσωσι τὸν τόπον ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, καὶ ὅταν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γάλλων αἱ νῆσοι ἔμειναν αὐτοκυβερνητοὶ, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδικήσεως τὰ ὑποκείμενα πάθη τῆς ἀντιζηλίαν τῶν κλάσεων, καὶ τῶν ἀντιφερομένων οἰκογενειῶν, ἀνήθη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἡ ἐλευθερία ἐξελήθη ὡς ἀναρχία καὶ ἀταξία, καὶ εἰς τινὰς νήσους διεδραματίσθη ὡς δῆσις τῆς πόλεως, ληστεύσεις τῶν πλουσιῶν ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἐμπρησμὸς τῶν οἰκιῶν, καὶ φόνος τῶν εὐγενῶν.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀταξίας καὶ τῆς ἀναρχίας εἶχεν ὀλοτελῶς καταβληθῆ ὅταν οἱ Ἀγγλοὶ παρέλαβον τὰς νήσους. ἔμεινε πάντοτε μία ὑπόκωφος ἀντιζηλία τῶν ὑποδεστέρων κλάσεων, ἀν καὶ ἦτον ἤδη σχεδὸν ἐντελής ἡ χειραφέτησις ἀπὸ τῆς μακροχρονίου ταπεινώσεως αὐτῶν. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀρμοστής τῶν Ἀγγλων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς Ἰονίους ἐρμηνείαν ἀντίθετον τοῦ γράμματος τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἥτις ἐγκρακτῆριζε τὴν Ἑπτανήσον, ὡς Κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον, ἤρχισεν ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν ἀταξιῶν τῆς παρελθούσης ἐποχῆς τὴν σκληροτέραν καταδρομὴν ὅλων ἀδικακρῶς τῶν κλάσεων τῶν πολιτῶν. Ἡ πρώτη πράξις τοῦ Σίρ Μαίτλανδ ἦτον ὁ γενικὸς ἀφοπλισμὸς τῶν κατοίκων τῶν νήσων, καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὴν ἐ-

πλήθον τὰ βίαια μέτρα, ποινὰ ἀθάνατοι, βασανιστήρια ἀπάνθρωπα πρὸς ταπεινώσιν καὶ ἐξευτελισμὸν παντός, ὅ,τι εἰς τὰς νήσους εἶχε τὴν σημασίαν ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ἀνεξαρτήτου φρονήματος, ἡ ἐγγωρίου ἐπιβροῆς. Τὸ Ἰσρατεῖον, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπισημοτέρων, καὶ μᾶλλον σεβαστῶν οἰκογενειῶν, οἱ δημοτικώτεροι τῶν κατοίκων τῶν ἐξοχῶν συνεσέφερον εἰς παραδειγματισμὸν τὰ θύματα αὐτῶν εἰς τὸν βραδισμὸν, εἰς τὴν κρεμάστραν, εἰς τὸ κλουβίον, ἄνευ νομίμου δικαίσεως, ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ τρομοκρατία αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἔτη, καθ' ἃ οὐδεὶς νόμος διεῖπε τὴν Ἑπτανήσον. Ἡ ἀθάνατος θέλησις τοῦ Ἀρμοστοῦ ἦτο νομοθετικὴ δικαστικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ ἀρχή. Κατὰ τὴν ἐσχῆν ἐκείνην συνεφωνήθη τὸ μυστικὸν καὶ ἀκριτοῦδε ἀθημοσίετον συμβόλαιον, δι' οὗ ἡ Πάργα ἐπωλήθη εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. (1) Ὁ τρόμος ἐξέπληξε τοὺς κατοίκους τῶν νήσων, καὶ νεκρικὴ σιγὴ διεδέθη τὴν ζωηρότητα τοῦ Ἰονίου, ἀλλ' ἡ νάρκη ἦτον ἐξωτερικὴ ἐνδομύχως ἐγεννήθη καὶ ἐρρίζωσε ἀδιάλλακτον μίσος, κατὰ τοῦ ξένου καὶ ἀλλοθρήσκου κυριάρχου. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Σίρ Μαίτλανδ κατέστρεψε τὴν ἠθικὴν ἐπιβροῆν τῆς Ἀγγλίας, παρέδωκεν προσωρινῶς εἰς αὐτὴν δέσμον τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰονίου προσηλώθη ἐτι μᾶλλον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους, ὡς εἰς τὴν μοναδικὴν αὐτοῦ ἐλπίδα.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1816 ὁ Ἀρμοστής ἐθεβαίωθη ὅτι «ἐξέλιπε πλέον τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑπερὸ ὀλίγα ἀπονουνημένα καὶ κακόβουλα ἄτομα ἐξήγησαν περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων» (προκρη. τοῦ Ἀρμοστοῦ 19 Νοεμβρίου 1816) καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1817 διώρισεν ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς ἀντιπροσώπους τῶν νήσων ἑνδεκα ἐκ τῶν τάξεων τῶν εὐγενῶν, πρὸς οὓς ἐξηγῶν τὸ ἀληθές πνεῦμα τῆς συνθήκης ἔλεγε « Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ περατηρῶ ὅτι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία παντὸς τόπου τεθειμένου ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν ἑνὸς ἄλλου, πρέπει νὰ ἦναι καθ' ἑαυτὴν λίαν προβληματικὴ.—Καθεὶς εἶναι κύριος νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν συνθήκην, καθ' ἣν ἐννοίαν νομίζει ὅτι εἶναι ἡ σφαιρότερον καὶ ἀκριβεστέρα, ἐγὼ ὅμως δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω ὥστε νὰ δώσῃ κα-

(1) Ἡ πώλησις συνεφωνήθη τῷ 1816, ἡ παράδοσις ἐγένετο τῷ 1818 Μαΐου 21.

νείς εις αὐτὴν ἐρμηνείαν τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιδέχεται» μετὰ τοῦτο διώρισεν ἀνά μίαν ἐπιτροπὴν εἰς ἐκάστην νῆσον, ἣτις συνέταξε τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογέων ἄνευ τινος διατυπώσεως καὶ ἐξελέξεως, περιοριζομένου τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιοῦματος εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν πολιτῶν εὐγενῶν. Οἱ παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ διωρισθέντες πρῶτοι ἑνδεκά ἐπρότειναν εἰς τοὺς ἐκλογεῖς διπλοῦν κατάλογον ἄλλων ἀντιπροσώπων, προσεπεξεργασθέντα παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ. Οὕτω διωρίσθησαν τὰ 40 ἄτομα τὰ ὁποῖα ὡς ἀντιπροσώπους τῶν νήσων, ἀφοῦ ὁ Ἄρμοστής διέγραψε τινὰς ἀθαιρέτους, ἐξυβρίζων δημοσίᾳ ὡς ἀδικήτους καὶ διεσθαρμένους, πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων, συνεκάλεσεν εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ τὴν 22 Ἀπριλίου 1817 τοῖς ἐπρότεινε ἐν τῷ μέσῳ τῶν τηλεβόλων, τὸ σύνταγμα, ὑπερ ἢ Συνέλευσις ὡς εἰκός, δι' ἀλλαγαμῶν παρεδέχθη ἄνευ συζητήσεως. Τοῦτο εἶναι ὁ μέχρι τοῦδε ἰσχύων θεμελιώδης Νόμος τοῦ Ἰονίου Κράτους.

Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦτο ἡ κεντρικὴ Κυβέρνησις ἐδρεύουσα εἰς Κέρκυραν σύγκαιται ὑπὸ τοῦ Ἄρμοστοῦ, τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος τῆς Γερουσίας, καὶ τοῦ νομοθετικοῦ τῆς Βουλῆς (εἰς τὸ σύνταγμα καλοῦνται ἀντιστρόφως. Γερουσία δηλ. τὸ νομοθετικὸν καὶ Βουλὴ τὸ ἐκτελεστικόν).

Ὁ Ἄρμοστής Ἀγγλος διορίζεται καὶ ἀντικαθίσταται παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας συνήθως κατὰ πενταετίαν. Ἡ Βουλὴ ἐκλέγεται κατὰ πενταετίαν ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη. Συνέρχεται τὸν Μάρτιον ἀνά πᾶν δευτέρον ἔτος καὶ ἐκάστη σύνοδος διαρκεῖ τακτικῶς τρεῖς μῆνας. Ὁ Ἄρμοστής ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς συγκαλέσεως καὶ τῆς ἀναβολῆς, ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τῆς διαλύσεως αὐτῆς. Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὸν Ἄρμοστήν καὶ εἰς τὴν Γερουσίαν οἱ Βουλευταὶ δύνανται νὰ εἰσαγάγῃσι πρότασιν νόμου ἀλλὰ ἀφοῦ αὐτὴ προηγουμένως ὑποβλήθῃ εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ εἰς τὸν Ἄρμοστήν καὶ ἐγκριθῇ παρ' αὐτῶν. Πᾶν ψήφισμα τῆς Βουλῆς διὰ νὰ λάβῃ ἰσχύον Νόμου χρήζει τῆς ἐγκρίσεως καὶ ἐπικυρώσεως τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ Ἄρμοστοῦ. Μένει εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καταργήσῃ ἂν δὲν ἐγκρίνη τὸν ψηφισθέντα Νόμον.

Ἡ Γερουσία σύγκαιται ἐξ ἑνὸς Προέδρου καὶ πέντε μελῶν, κατὰ πενταετίαν διοριζομένων κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον ἐκάστης Βουλῆς. Ὁ Πρόεδρος

διορίζεται διὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ παρὰ τοῦ Βασιλέως, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη διορίζονται παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ λαμβανόμενα ἐκ τοῦ σώματος τῆς Βουλῆς, καὶ εἰς Κερκυραῖος, εἰς Κεφαλήν, εἰς Ζακύνθιος, εἰς Λευκάδιος καὶ εἰς ἐκ τῶν λοιπῶν τριῶν νήσων. Ἡ Γερουσία ἐπιλαμβάνεται παντὸς ζητήματος ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου πᾶν ἄλλο μέλος δύναται νὰ ὑποβάλῃ προτάσεις διὰ τοῦ Προέδρου καὶ τούτου ἀρνούμενου διὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Γερουσίας διορίζεται παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ, καὶ δύναται νὰ ᾖται Ἀγγλος ἢ Ἰόνιος, πᾶσα δὲ πράξις τῆς Γερουσίας ὑποβάλλεται διὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως εἰς τὸν Ἄρμοστήν. Ἡ Γερουσία διορίζει καὶ παύει κατὰ πενταετίαν τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Κατὰ δὲ τὴν μακροχρόνιον ἔλλειψιν τῆς Βουλῆς (διότι κατὰ 24 μῆνας συνεδριάζει τρεῖς τὸ πολὺ) ἐκδίδει Νόμους ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐπικυρώσεως αὐτῶν παρὰ τῆς Βουλῆς. Οὐδεμίαν πράξιν τῆς Γερουσίας ἰσχύει ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως καὶ ἐπικυρώσεως τοῦ Ἄρμοστοῦ, ὅστις ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς.

Εἰς ἐκάστην νῆσον ὑπάρχει ἰδιαιτέρα ἐγγώριος διοίκησις κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς κεντρικῆς τύπον. Ὁ Τοποτηρητὴς ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ Ἄρμοστοῦ, ὁ Ἐπαρχος τῆς Γερουσίας, καὶ τὸ ἐγγώριον (ἢ δημοτικόν). Συμβούλιον τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ὅλη αὕτη ἡ ἐγγώριος διοίκησις εἶναι σκιὰ. Τὸ ἐγγώριον Συμβούλιον, ἐκλεγόμενον κατὰ διετίαν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τῆς Βουλῆς ἐκλογέων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικυρώσιν τοῦ Τοποτηρητοῦ, συνέρχεται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐπαρχοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ διασκέπτεται περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς γεωργίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἀγορονομίας, τῆς θρησκείας, ἀλλὰ πᾶσα ἀπόφασις αὐτοῦ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐγκρίσιν καὶ ἐπικυρώσιν τοῦ Τοποτηρητοῦ. Ὅλη δὲ ἡ ἀρμοδιότης καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν Συμβούλων καὶ τοῦ Συμβουλίου περιορίζεται εἰς τὰς ἀγορονομικὰς διατιμήσεις, τὰς ἐκλογὰς ἐπιτρόπων τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν, τὴν ἐπιτήρησιν τῆς διαχειρήσεως τῶν ὀλίγων μοναστηριακῶν κτημάτων, καὶ μικρὰς ἐπισκευὰς δημοτικῶν ὁδῶν. Ὁ Ἐπαρχος εἶναι τὸ παθητικὸν ὄργανον τῆς μεταβιβάσεως τῶν πράξεων τῆς Γερουσίας εἰς ἐκάστην νῆσον. Ὁ Τοποτηρητὴς εἶναι τὸ ὄργανον δι' οὗ ὁ Ἄρμοστής ἐξασκεῖ εἰς ἐκάστην νῆσον τὴν συνταγματικὴν

αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ ἐπιτηρεῖ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Ἐπαρχος διορίζεται παρὰ τῆς Γερουσίας τῇ ἐπικυρώσει τοῦ Ἄρμοστοῦ, ὁ Τοποτηρητὴς παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ. Διὰ τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης τὸ Σύνταγμα παραδέχεται δικαστὰς εἰς ἐκάστην νῆσον διοριζομένους ὑπὸ τῆς Γερουσίας τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἄρμοστοῦ, καὶ ἐν Ἀνώτατον δικαστήριον εἰς Κέρκυραν ἐκ τεσσάρων μελῶν, δύο Ἰονίων διοριζομένων ὑπὸ τῆς Γερουσίας τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἄρμοστοῦ, καὶ δύο Ἀγγλῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ. Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας προσλαμβάνονται ὡς ἑκτακτὰ μέλη τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας καὶ ὁ Ἄρμοστής, καὶ ἐν περιπτώσει μὴ διαλύσεως τῆς ἰσοψηφίας ἀποφασίζει ἡ γνώμη τοῦ Ἄρμοστοῦ. Τὸ Ἀνώτατον δικαστήριον ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ διαδικασίαν, νὰ κανονίξῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν τῶν ὑποδεστέρων δικαστηρίων, καὶ ν' ἀποφασίξῃ τὰς εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ὑποβαλλομένης διαφορὰς κατ' ἐπιείκειαν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νόμου (ὅ ἐστὶ κατὰ τὸ δοκοῦν) δὲν εἶναι δὲ ὠρισμένος ὁ πρὸς συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου ἀναγκαῖος ἀριθμὸς δικαστῶν, καὶ τὸ δικαστήριον συγκροτεῖται παρ' ἑνὸς ἢ πλειόνων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς. Ἐπὶ τούτοις δὲ σημειωτέον ὅτι ἡ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τούτου διδομένη ἐρμηνεία τῶν Νόμων εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὰ κατώτερα δικαστήρια διὰ πᾶσαν παρομοίαν περίπτωσιν. Ὅπερ ἐστὶ εἶναι συνάμα δικαστήριον καὶ νομοθέτης.

Ἡ Ἀστυνομία τοῦ Κράτους καὶ μιὰς ἐκάστης νήσου ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Ἄρμοστήν, ἐνεργουμένη διὰ τῶν Τοποτηρητῶν καὶ δι' Ἀστυνομῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων. Ἐπίσης ἀποκλειστικῶς καὶ ἀμέσως εἰς τὸν Ἄρμοστήν ἀνήκει ἡ ὑγειονομικὴ ἀρχὴ, συμπεριλαμβάουσα ὡς μέρος αὐτῆς (*comme partie intégrante!*) τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν!

Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρησις εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς ἕνα Γενικὸν Ταμίαν, Ἀγγλόν ἢ Ἰόνιον, διοριζόμενον ἀμέσως παρὰ τοῦ Ἄρμοστοῦ, καὶ εἰς ἕνα δι' ἐκάστην νῆσον ἐγγώριον Ταμίαν, διοριζόμενον παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ταμίου. Τὸ φορολογικὸν σύστημα διετηρήθη ὅπως ἦτον πατροπαράδοτος κανονισμὸν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ ὀργανισμὸς τῆς μηχανῆς τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ἐν τέλει τὸ μόνον

ἐλαττήριον εἶναι ἡ θέλησις καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ Ἄρμοστοῦ. Αἱ περιττολογίαι, αἱ ἐπαναλήψεις, ἡ ἄτεχνος ὑφῆ, αἱ πολυπλοκοὶ, μάταιαι, καὶ ἀπροκάλυπτοι, πρὸς ματαίωσιν πάσης ἀντιπολιτεύσεως, διατάξεις τοῦ χάρτου ἐκείνου ἀποδεικνύουσι τὴν ὀλίγην ἐπιστημονικὴν καὶ πολιτικὴν ἱκανότητα τοῦ συντάκτου. Ἡ δὲ προπαρασκευὴ καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ πολιτεύματος ἀποδεικνύουσι τὸν Σὴρ Μαίτλανδ μᾶλλον βίαιον ἢ πολιτικὸν ἄνδρα. Ως στρόφιγγα τῆς συνταγματικῆς αὐτοῦ κυβερνήσεως ἔλαβε τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν πολιτῶν οἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς κατέχοντες εἰς τὴν κοινωνίαν βαθμίδα ἀνωτέραν τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκείνων οἵτινες κατώτεροι τῆς ἀρχαίας ἀριστοκρατίας εἶχον τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ τεθῶσιν ὡς ἀντίπαλοι ταύτης, καὶ θηρεύοντες δι' οἰοῦδηποτε μέσου ἀνωτέραν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, παρεῖχον πλείονα πιθανότητα τοῦ νὰ φανῶσι μᾶλλον εὐχρηστοὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἄρμοστοῦ. Ἀπέκλεισε δὲ πάσης συμμετοχῆς εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ τόπου τὸν λαόν. Διὰ τούτων ἄφηκεν ἐν λίαν ἀσθενὲς καὶ ἀβέβαιον στήριγμα εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐπιβρόχην. Ἐνῶ δὲ δι' ἡπιωτέρων, φρονιμωτέρων καὶ εὐεργετικῶν μέσων ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην μεγάλου μέρους τῶν κατοίκων, ἀπεναντίας διὰ τῶν βιαιῶν καὶ ὀρμητικῶν αὐτοῦ μέτρων διέκοψεν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ διὰ παντὸς, πᾶσαν συνάφειαν μεταξὺ τῆς προστασίας καὶ τῶν ὑπηκόων. Ὁ τόπος ἐδέχθη τὸ Σύνταγμα ὡς ξενικὸν καὶ βίαιον ζυγόν. Μικρὰ μερὶς ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἡττων ἐπιστήμων οἰκογενειῶν ἐζήτησε νὰ καρπωθῇ τὴν κακόζηλον τιμὴν, καὶ τὰ βράκη μιᾶς ὀνομαστικῆς μὲν ἀλλ' ἀδρὰ μισθοδοτουμένης ἐξουσίας. Ὅλοι οἱ ἄλλοι κάτοικοι τῶν νήσων ἐθεώρησαν ὡς προδότην πάντα ὅστις ἤθελε συμπράξῃ εἰς τοιαύτην Κυβέρνησιν, καὶ ὁ λαὸς ἔμεινε ψυχρὸς θεατὴς τῆς συνταγματικῆς ἐκείνης κωμωδίας, ἀτενίζων εἰς τὸ μέλλον.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρε τὴν Ἐπτάνησον ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821. Μετ' ὁποῖον ἐνθουσιασμὸν ἐχαίρετῆσαν τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα οἱ Ἰόνιοι, πάσης ταξέως ἀνεξαιρέτως, εἶναι γεγονός πολὺ κοινῶς γνωστὸν δὲν θέλω δὲ νὰ ἐπισκιάσω τὴν γὰρ τὸν παρόντος ἀνακαλῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰς ἀπειλὰς, τὰς δημεύσεις, τὰ ἑκτακτὰ στρατοδικεῖα, τὰς ἐξορίας, τὰς καταδρομὰς καὶ ἐπιδρομὰς, δι' ὧν ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐπροσπάθησε ν' ἀποχωρήσῃ τοὺς

Ιόνιους από τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἰσως εἰς μέλλον πρόσθετος ἡ Ἀγγλία ἐξαλείψῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὰς λυπηρὰς ἀναμνήσεις τοῦ τότε φιλοτουρκισμοῦ τῆς. Δὲν εἶναι ἐπίσης τῆς παρούσης ἐποχῆς νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, διότι σχετίζονται με τοιοῦτο θέμα πολλά συμφέροντα τῆς ἡμέρας, μὴ ἀφίοντα τὸν νοῦν ἐλεύθερον εἰς κρίσιν ἀμερόληπτον καὶ ἀπαθῆ. Βέβαιον εἶναι ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος αὕτη ἦταν ἡ ἀληθὴς πατρὶς τοῦ Ἑπτανήσιου, ὅστις ἐλησφόρει πᾶσαν ἀνάγκην τοῦ ὕψιστου βίου, ἀναπολὼν τὸ χρυσὸν ὄνειρον τῆς Μεγάλου ἰδέας, καὶ προσδοκῶν τὸ λυκαυγὲς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, διὰ νὰ ἐξυπνήσῃ πολίτης τῆς μεγάλης Ἑλλάδος. Τὴν ἡμέραν ταύτην περιμένοντες ἐτήρουν οἱ Ἑπτανήσιοι παθητικῶν μάλλον θέσιν ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως τῶν νήσων καὶ τῆς προστασίας. Μόνον ἡ πολιτικὴ ἀνικανότης, ἡ μικρόνοια τινῶν Ἀγγλῶν ὑπαλλήλων, ὁ ἐγωισμὸς ἢ ἡ φαῦλη φιλοδοξία ἐγγυωρίων ὀργάνων τινῶν τῆς προστασίας, ἐπροκάλεσαν ῥήξεις, τῶν ὁποίων ἐπεσάντινες θύματα τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῆς φιλοπατρίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκ τούτων ἐπίσθη ἡ Ἀγγλία ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ὑποχώρησιν τινα καὶ συμβιβασμὸν ἐκ μέρους τῶν Ἑπτανήσιων. Ἐκτοτε δὲ ἐδείκνυε ἄκραν ἀδικοφροσίαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν νήσων, περιορισθεῖσα εἰς μόνον τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν κατοχὴν, καὶ εἰς τὴν φροντίδα τοῦ νὰ διατηρῆ εἰς κίνησιν τὴν μηχανὴν τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τοῦ Sir Μάιτλαντ. Εἰργάσθη ὅμως ἐν τῷ κρυπτῷ μετὰ μεγάλου ἐπιμονῆς καὶ πείνης εἰς τὸ νὰ διακρίσῃ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἀπὸ τῶν ἀστῶν, νὰ κολήσῃ τὴν ὑπερπεσοῦσαν ἀντιζηλίαν, καὶ νὰ βιζώσῃ τὸ μέσον μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Γενικῶς ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν Ἑπτανήσιον εἰσέγαγε τὴν ἰσότητά των κοινωνικῶν τάξεων ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ὑπάρχει μεγάλη κλάση προσελθούσα ἐκ τῶν αὐθαγῆτων καὶ ἐνίοτε ἐνδίκων καταδικάζων εὐγενῶν οἰκογενειῶν, καθ' ἃς θέλουσα ἢ προστασία νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἐξευτελίσῃ αὐτὰς εἰς τὰ ὄμματα τῆς κοινωνίας ἕκαμιν ἐπαδειξὴν τῆς περιφρονησεως ἢ τῆς ἀυστηρότητος αὐτῆς κατ' ἐκείνων, καὶ ἔδοξαζεν εὐχαρίστως ὡς πρόσφασιν τῆς καταδρομῆς κατὰπίσιν τινα ἢ ἀδικημα τοῦ καταδικωμένου πρὸς ἄτομα

κατωτέρων κλάσεων. Ἀλλ' οὐχ ἦττον πρὸς ταύτας ἠδυσπιστοῦσα καὶ μάλλον αὐτὰς φοβούμενη ἕνεκα τῆς μεγαλητέρας αὐτῶν δυνάμεως, λόγω ἀριθμοῦ καὶ σωματικῆς βίας, κατὰ τὴν πρώτῃν αὐτῆς κυβερνητικὴν περίοδον ἐπανεώρα καὶ ἐνομομοποίησε τὴν ὑποδεστέραν καὶ ἐξευτελιστικὴν αὐτῶν θέσιν ἀπέναντι τῆς τῶν εὐγενῶν. Καὶ πρώτῃν μὲν ἐνίσχυσε διὰ τῆς καθιερώσεως νομίμων καὶ συνταγματικῶν τίτλων (ἔξοχώτατος, Εὐγενέστατος, Ἑκκλησιάρχης, Εὐγενῆς) τὴν ἰδέαν τῆς ὑπεροχῆς τῶν εὐγενῶν, εἰς οὓς οἱ τίτλοι οὗτοι ἐπεφυλάσσοντο· διότι δεύτερον, περιόρισε εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν τὴν ἀσκῆσιν τῶν δημοσίων πολιτικῶν δικαιωμάτων (droits politiques) καὶ τὴν κατοχὴν τῶν δημοσίων θέσεων. Τελευταίον δὲ ἐτήρησεν ἄνευ μεταβολῆς τοὺς ἀστοικούς θεσμούς περὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἀγγολήπτου πρὸς τὸν κύριον τῆς γῆς, ἐφ' ὧν ἐθασιζέτο ἡ πραγματικὴ ἀνισότης τῆς τάξεως τῶν γεωργῶν πρὸς τὴν τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ κτηματῆται, διότι εἰς τοὺς θεσμούς τούτους εὐρίσκε καὶ εὐρίσκει ὁ κτηματίας τὸ μέσον τῆς ἐνδίκου καταπίσεως τοῦ γεωργοῦ. Οὕτως ἀφοῦ ἡ προστασία ἐπέδειξεν εἰς τὰς ὑποδεστέρας τάξεις ἐκ διαλειμμάτων τὴν γοητείαν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτὰς εἰς τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἄρχοντος, ἄφισεν εἰς τοῦτον τὴν δόναμιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν. Καὶ τὴν μὲν γεωργικὴν τάξιν ἐτήρησεν εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόδουλον θέσιν, ἣν αὕτη εἶχε καὶ ἐπὶ ἑνετῶν, διὰ δὲ τούτου ἐξεκαύθη καὶ ἀνεβρόχισθη ἡ ἔρις καὶ ἡ ἀντιζηλία μεταξὺ εὐγενῶν κτηματιῶν, καὶ γεωργῶν χωρικῶν, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε γενικῶς συνέθεον σχέσεις ἀμοιβαίας ἀνάγκης, καὶ σχέσεις προστασίας καὶ ὑποταγῆς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ τάξις τῶν βιομηχανῶν ἀστῶν συναίσθανομένη ἑαυτὴν ἀνεξάρτητον, ἠθικῶς ἴσῃν, καὶ ἐνίοτε κατὰ τὸν πλοῦτον ὑπερπεσοῦσαν τῆς τῶν εὐγενῶν, ἐπρεπε φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ ὑποβλέπῃ ἀνταποθείδουσα τὴν περιφρόνησιν, καὶ νὰ ζηλοτυπῇ αὐτήν. Ἄλλως δὲ θεωροῦσα ἑαυτὴν ἀνωτέραν ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν γεωργῶν χωρικῶν, καὶ κατὰ τὴν κοινωνικὴν θέσιν, καὶ κατὰ τὴν ἀνατροφὴν, καὶ κατὰ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀτόμου, εὐρέθη καὶ ταύτης κεχωρισμένη καὶ μάλλον ἀντιπαθεῖσα πρὸς αὐτήν. Οὕτως ἡ ἔρις ἦτις ἐπὶ ἑνετῶν ἐχώριζε τὰς εὐγενεῖς οἰκογενείας, μετετέθη ἐπὶ Ἀγγλῶν μεταξὺ τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας, εἰς δὲ τὴν ἐξωτερικὴν δουλείαν προσε-

τέθη καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀναρχία. Μεταξὺ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ χωρικοῦ ἔμεινεν ἀνεκαθεν μία σχέσις προστασίας, ὡς μίαν ἀνάμνησιν τοῦ μεσαιωνικοῦ δικαίου. Ὁ χωρικός ἀγράμματος, πτωχός, ταπεινός εἰς πᾶσαν ἀνάγκην αὐτοῦ ἠθέλε νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν εὐγενῆ πολίτην διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τοῦ ἐνώπιον τοῦ Νόμου καὶ τῆς ἀρχῆς· καὶ ὁ πολίτης ἠθέλε πρᾶθῶμως καὶ κατὰ καθήκον νὰ τῷ χορηγήσῃ πᾶσαν συνδρομήν. Τὸ χάσμα τὸ χωρίζον τὰς δύο τάξεις τὸ ἐπλήθυνον οἱ δεσμοὶ τῆς ἀγαθοεργίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ. Ἡ προστασία ἐζήτησεν εἰς δευτέραν περίοδον κυβερνητικὴν διὰ διαφόρων θεσμῶν νὰ κόψῃ τοὺς δεσμοὺς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τούτῳ λ. χ. συνέστησεν Εἰρηνοδικεῖα μεταβατικὰ τῶν ἐξοχῶν, ὥστε ὁ δικαστὴς μεταβαίνειν εἰς τοῦ χωρικοῦ τὴν κατοικίαν, καὶ ἀκραζόμενος αὐτὸν ἀπειθείας, (καὶ τοὶ ἀγνοῶν τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ συνήθως) νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς ἀνάγκης τοῦ νομομαθοῦς ἀστοῦ εἰς τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ· συνέστησεν Δημογεροντίας εἰς τὰς ἐξοχὰς, δι' ὧν οἱ χωρικοὶ ἐπέτηρουντο ἢ ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν συγγωρίων αὐτῶν δημογερόντων ὡς καταστῆ σπανιωτέρα ἢ ἀνάγκη τῆς μεταβάσεως τοῦ χωρικοῦ εἰς τὴν πόλιν· συνέστησεν σχολεῖα δημοτικὰ (δαπάνη τῶν χωρίων καὶ διὰ τῶν διδασκτρῶν τῶν μαθητῶν) ὡς ἐάν ὁ χωρικός ἐλάμβανε τὴν διάθεσιν νὰ μάθῃ τὸ τέκνον αὐτοῦ γράμματα, νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην τῆς πόλεως καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ πολίτου. Οἱ διοργανισμοὶ οὗτοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἀρηρημένως ἠθικοὶ, λογικοὶ καὶ κοινωφελεῖς, καθίσταντο ἀνεπίδεκτοι ἐφαρμογῆς ἐνεκα τῶν εἰδικῶν περιστάσεων τῶν χωρίων τῆς Ἑπτανήσου, καὶ συνήθως ἐγένοντο ὀλίγη ἢ μηδενικὴ ὠφελεία πρόξενου, διότι ἡ ἀρχὴ δὲν προέβλεπε τὴν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ὠφελείαν τοῦ τόπου καὶ τῶν χωρικῶν· διετήρει δὲ τυπικῶς αὐτὰς χάριν τῆς ἐμπυχώσεως τῆς διαίρεσεως καὶ τῆς ἀντιζηλίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ χεῖριστον ὅμως καὶ τὸ σκτανικώτερον πάντων εἶναι ἡ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν παραμέλησις καὶ ἀδιαφορία τῆς διοικητικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τιμωρίαν κλοπολημάτων, ἅτινα διαπραττόμενα ἐκ μέρους χωρικῶν καὶ πολιτῶν τῆς κατωτέρας τάξεως κατὰ τῶν ἀρχόντων λεγομένων, συνέτεινον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μίσους μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν παθῶν ἦτο λίαν εὐχερὴς εἰς λαὸν τοῦ ὁποίου ἀπ' αἰῶνων εἶχεν ὀλοτελῶς παρκα-

ληθῆ ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ μόρφωσις.

Πατρικὴ καὶ συνετὴ Κυβέρνησις εἶχε πάμπολλα νὰ πράξῃ ὅπως εἰσαγάγῃ εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ εἰς τὰς πόλεις τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας καὶ τῆς χειροτεχνίας, τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δημοσίου πλοῦτου, καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας ἐν πνεύματι ἰσότητος καὶ ἀγάπης εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Τοιαῦτα κυβερνητικὰ ἰδέαι οὐδέποτε εἰσαχώρησαν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς προστασίας. Καὶ ἂν ποτε ἠθέλεν ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως νὰ περιορισθῇ τὰ ὕψιστά συμφέροντα τῶν νήσων, δὲν ἠδύνατο ποτε τοιοῦτο τι νὰ κατορθωθῇ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῆς εἰς τὴν Ἑπτανήσιον. Εἰς Ἀρμοστής συνήθως Συνταγματάρχης ἢ ὑποστράτηγος, ἀπειρος τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν περιστάσεων τοῦ τόπου, τῶν προηγουμένων καὶ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ, μὴ γνωρίζων τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ πρόσωπα τῆς κοινωνίας, στερούμενος τῶν ἀπαιτουμένων ἐπιστημονικῶν γνώσεων, καὶ δι' ὀλίγον μόνον καιρὸν ἀποστελλόμενος εἰς Κέρκυραν, δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ πράξῃ τι σπουδαίον πρὸς θεραπείαν τῶν τόσων ἀναρχῶν τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν ἰονίων νήσων. Οἱ Τοπαστηριαὶ αὐτοῦ, συνήθως λαμβανόμενοι ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς, δὲν εἶχον αὐτὰ τὴν ἀποστολὴν οὔτε τὴν ἐκασότητά του νὰ σκεφθῶσι περὶ τοιούτων ἀντικειμένων. Οἱ ἐπὶ πενταετίαν διοριζόμενοι ἀνώτεροι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἐκ τῶν ἐγγυωρίων, ἀναδιεβάζόμενοι διὰ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τὰ νεύματα τοῦ Ἀρμοστοῦ, καὶ προσκολλημένοι εἰς τὴν μικροπραδιοφροσίαν τοῦ Παλατίου διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῶν, καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν φίλων τινῶν δὲν εἶχον νοῦν ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ τόπου. Ἐκ τούτων προήλθεν ἡ παντελής ἔλλειψις σπουδαίων νομοθετικῶν ἔργων, ὀργανικῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, καὶ ἡ ἄκρα παραλυσις πάσης ὑπηρεσίας, μὴ σχετιζομένης μὲ ἄμισον ἀμφοτέρων τῆς προστασίας. Δὲν χωρεῖ εἰς τὰ ὅρια τῆς παρουσίας μελέτης ἢ ἀνάλυσις τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν ἰονίων νήσων· ἀλλὰ διὰ νὰ πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης περὶ τῶν ἐλλείψεων αὐτοῦ δὲν ἔχει εἰμὴ ἐν βλέμμα νὰ βίβῃ ἐπὶ τῆς νομοθεσίας, ἐπὶ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων κλπ. τῶν ἰονίων νήσων.

(ἔπειτα συνέχεια)

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

Ἱστορία ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων
εὐγενοῦς τινος Βρετανοῦ.

... Ὁ Ἰωσήφ ἀνοίξας τὴν θύραν τῆς αἰθούσης εἶπεν ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα ἦτον ἐτοίμη. Τότε ἡ μήτηρ μου καὶ ἡ ἀδελφὴ μου ἐβρίθθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

— Εἶναι ἀκόμη καιρὸς, ἄφησε αὐτὸ τὸ ταξίδιον καὶ μείνε μαζί μας, μοι ἔλεγον.

— Μητέρα μου, εἰμὶ εὐγενὴς καὶ ἠλικίας εἰκοσιν ἐτῶν, δὲν ὑποφέρω νὰ μὴ γίνηται λόγος περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν τόπον! Πρέπει νὰ διέλθω τὸ στάδιόν μου εἴτε ἐν τῷ στρατῷ εἴτε ἐν τῇ αὐλῇ.

— Καὶ ἀφοῦ ἀναχωρήσης, τί θέλω γίνεῖ ἐγώ; εἶπεν ἡ Βερνάρδη.

— Θέλετε ζῆ εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος, μανθάνουσα τὰς προόδους τοῦ υἱοῦ σας.

— Καὶ ἐάν φονευθῆς ἐν τινὶ μάχῃ;

— Τί σημαίνει! τί εἶναι ἡ ζωὴ; εἶναι ἄξιον σκέψεως τοῦτο; δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν εἰς εὐγενὴς, μάλιστα εἰκοσαετῆς, εἰμὴ τὴν δόξαν. Ὁ μὲ ἰδῆς, μήτηρ μου, ἐπανερχόμενον μετὰ τινὰ ἐτη πλησίον σας μετὸν βαθμὸν συνταγματάρχου ἢ στρατηγοῦ ἢ καὶ μετὰ λαμπρὰν τινὰ θέσιν εἰς Βερσαλλίας.

— Καλῶς! καὶ μετὰ τοῦτο;

— Ὅτι θέλω εἶσθαι ἐνταῦθα σεβαστὸς καὶ εὐπόλητος.

— Καὶ ἐπειτα;

— Ὅτι πάντες θέλουσιν ἐκβάλλει τοὺς πύλους τῶν ἐνώπιόν μου.

— Καὶ ὕστερον;

— Ὅτι θέλω νυμφευθῆ τὴν Ἐνριέτταν, ὅτι θέλω ὑπανδρεύσει τὰς νέας μου ἀδελφάς, καὶ ὅτι θέλω μὲν ζῆ ὅλοι ὁμοῦ ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχεῖς εἰς τὰ ἐν Βρετανίᾳ κτήματά μου.

— Τίς σ' ἐμποδίζει ν' ἀρχήσης τοῦτο ἀπὸ σήμερον; ὁ πατήρ σου δὲν μᾶς ἄφησε τὴν λαμπροτέραν περιουσίαν τοῦ τόπου; Ἰπάρχει κατὰ τὴν περιοχὴν ἐκείνην κτήμα πλεον προσοδοφόρον, καὶ πύργος ὠραιότερος τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου; Δὲν σὲ τιμῶσιν οἱ ἐν τοῖς κτήμασί σου; καὶ ὅταν διέρχῃσαι ἀπὸ τὸ χωρίον δὲν ἐκβάλλουσι τοὺς πύλους τῶν οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ὅπως σὲ προσκυνήσωσι; Μὴ μᾶς ἀφίνης υἱέ μου, μείνε πλησίον τῶν φίλων σου, τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῆς

γῆραιᾶς μητρός σου τὴν ὁποίαν ἴσως κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν σου δὲν θέλεις ἐπανεύρει. Μὴ χάνης διὰ κενοδοξίαν ἢ μὴ βραχύνης διὰ τῶν φροντίδων καὶ τῶν βασάνων ἡμέρας τόση ταχέως παρερχομένης. Ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεία, υἱέ μου, ὁ δὲ ἥλιος τῆς Βρετανίας τόσῳ ὠραῖος!

Ταῦτα λέγουσα μ' ἐδείκνυε διὰ τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης τὰς ὠραίας δεικνύουσας τοῦ κήπου μου, τὰς γῆραιᾶς καστανάς πλήρεις ἀνθέων, τὰς πασχάλας, τὰ αἰγολήματα, ὧν ἡ εὐωδία ἐπλήρου τὸν ἀέρα ἢ δὲ θαλερότης ἡκτινοβόλει εἰς τὸν ἥλιον. Εἰς τὸν ἀντιθάλαμον δὲ ἴστατο ὁ κηπουρὸς μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας τοῦ λυπημένου καὶ σιωπηλοῦ ἐφαινοντο ὡς νὰ μοι ἔλεγον, μὴ ἀναχωρῆς, νέε μας κύριε. Ἡ μεγαλύτερα μου ἀδελφὴ Ὁρτενσία μὲ ἐσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἢ δὲ μικροτέρα Ἀμαλία, ἥτις ἕως τότε ἴστατο εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης ἐξετάζουσα τὰ χαλνογραφήματα τόμου τινὸς τοῦ Λαφονταίνου, μ' ἐπλησίασε καὶ παρουσιάζουσα τὸ βιβλίον, ἀνάγνωσον, ἀνάγνωσον, ἀδελφέ μου, μ' εἶπε κλαίουσα... Ἦτον ὁ μῦθος τῶν δύο περιστερῶν... Σηκόνουμαι ἀποτόμως, ἀποθῶ ὅλους,

— Ὄχι, ὄχι, ἔχω ἀνάγκην δόξης... ἀφήσατέ με ν' ἀναχωρήσω, εἶπον καὶ ἐπήδησα εἰς τὴν αὐλήν.

Ἐσπευσα ν' ἀναβῶ εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ἄμαξαν ὅτε γυνὴ τις ἐφάνη εἰς τὴν βᾶσιν τῆς κλίμακος, ἦτον ἡ Ἐνριέττα! Δὲν ἔκλαιε πλέον... δὲν ἐπρόφερον οὔτε λέξιν... ὡχρὰ ὅμως καὶ τρέμουσα μόλις ἴστατο. Μετὰ τὸ λευκὸν τῆς μανθῆλιον, τὸ ὅποιον ἐκράτει, μοι ἀπνύθουν ἐν τελευταῖον σημεῖον ἀποχαριτισμοῦ καὶ ἔπεσαν ἀναίσθητος.

Ἐτρεξα πρὸς αὐτὴν, τὴν ἀνήγειρον, τὴν ἐσφιξα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ τῇ ὠρκίσθη ἔρωτα αἰώνιον ὅτε δὲ ἤρχισε ν' ἀναλαμβάνη τὰς αἰσθήσεις τῆς, ἀφήσας αὐτὴν εἰς τὰς φροντίδας τῆς μητρός μου καὶ τῆς ἀδελφῆς μου ἔτρεξα εἰς τὴν ἄμαξαν χωρὶς νὰ σταματήσω καὶ χωρὶς νὰ στρέψω τὴν κεφαλὴν μου, διότι ἐάν ἐθεώρουν τὴν Ἐνριέτταν δὲν ἤθελον ἀναχωρῆσαι.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα ἐσύρετο ἐπὶ τῆς λεωφόρου. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν δὲν ἐσκεπτόμην ἄλλο, εἰμὴ τὰς ἀδελφάς μου, τὴν Ἐνριέτταν, τὴν μητέρα μου, καὶ ὅλην τὴν εὐτυχίαν ἣν ἐγκατέλειπον ὀπισθὲν μου ἄλλ' ἅμα οἱ πύργοι τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν ὄρα-

σίν μου, καὶ αἱ σκέψεις αὐταὶ ἐξηλείφθησαν, ὄνειροπολήσεις δὲ, φιλοτιμίαι καὶ δόξαι ἐκυρίευσαν μόναι τὸ πνεῦμά μου ὅποια σχέδια! ὅποια χρυσᾶ ὄνειρα! Ὅποια ὠραία πράξεις ἐπενόουν ἐν τῇ ταχυδρομικῇ μου ἄμαξῃ! πλούτη, τιμὰς, ἀξίας καὶ ἐπιτυχίας παντὸς εἶδους, ἤμην καθ' ὅλα εὐδαίμων καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἠδύναμην νὰ κατορθώσω τὸ πᾶν. Τέλος καθ' ὅσον ἐπροχώρου ἐν τῇ ὁδῷ ὑψώθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ δουκὸς, πατρικίου, διοικητοῦ ἐπαρχίας, στρατηγοῦ τῆς Γαλλίας, ὅτε ἐφθασα τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ πανδοχεῖον ἢ φωνὴ τοῦ ὑπηρετοῦ μου καλοῦντός με μετριοφρόνως, κύριε ἰππότη, μὲ ἠνάγκασε νὰ συνέλθω εἰς ἐμαυτόν.

Τὴν ἐπαύριον καὶ τὰς ἐπομένους ἡμέρας, διότι ἡ ὁδοπορία μου ἦτο μακρὰ, τὰ αὐτὰ ὄνειροπολήματα, ἢ αὐτὴ μέθη.

Διευθυνόμεν ἐν τὰ πέριξ τοῦ Σεδάν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκὸς Γ... ἀρχαίου φίλου τοῦ πατρὸς μου καὶ προστάτου τῆς οἰκογενείας μου. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ παραλάβῃ μαζί του εἰς Παρισίους, ὅπου περιεμένετο κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς, νὰ μὲ παρουσιάσῃ εἰς Βερσαλλίας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν διοίκησιν σώματος τινος δραγόνων διὰ τῆς μεσιτείας τῆς ἀδελφῆς του, τῆς Μαρκησίας Δὲ Φ... νέας καὶ θελκτικῆς γυναικὸς, ἀποκτησάσης ἐν τῇ κοινῇ γνώμῃ τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς τῆς θέσεως τῆς Κυρίας Δὲ Πομποαδούρ, ἣς ἀντεποιεῖτο τὸν τίτλον, καθόσον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐξέπληρου τὰς ἐντίμους αὐτῆς λειτουργίας.

Τὸ ἐσπέρας ἐφθασα εἰς Σεδάν μὴ δυνάμενος ὅμως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἐπαυλίαν τοῦ προστάτου μου, ἀνέβαλον τὴν ἐπισκεψίμην μου διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ κατέλυσα εἰς τὸ ὠραιότερον τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον, τὰ γαλλικὰ ὄπλα, τόπον συνευτεύξεως ὄλων τῶν ἀξιωματικῶν, διότι ἡ Σεδάν ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς θέσεώς τῆς εἶναι σταθμὸς στρατιωτικός. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως ἔχουσιν ὄψιν πολεμικὴν, ἢ δὲ ἀρεμᾶνιος μορφή τῶν πολιτῶν φαίνεται λέγουσα τοῖς ξένοις, «εἰμῶθα συμπατριῶται τοῦ μεγάλου Τουρνέου». Ἀφοῦ ἐδεῖπνησα, ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τῆς ὁδοῦ, δι' ἣς ἔπρεπε νὰ φθάσω τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν ἐπαυλίαν τοῦ δουκὸς Γ... κειμένην τρεῖς λεύγας μακρὰν τῆς πόλεως.

— Πάντες θέλουσι σὲ ὁδηγήσει, μοι ἔλεγον, διότι εἶναι ἀρκούντως γνωστὴ εἰς τὸν τόπον. Εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς τούτου ἀπέθανε μέγας καὶ περὶφημος πολεμιστῆς, ὁ στρατηγὸς Φαβέρτος.

Ἡ ἐρώτησίς μου αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τοῦ στρατηγοῦ τούτου, διότι μετὰ τὸ νέον στρατιωτικῶν τοῦτο εἶναι φυσικώτατον. Διηγήθησαν τὰς μάχας του, τὰς ἀνδραγαθίας του, τὴν μετριοφροσύνην του, ἥτις τὸν ὠδήγησεν ὅπως ἀποποιήθῃ τὰ σύμβολα τῆς εὐγενείας καὶ τὸ περιδέραιον τῆς τιμῆς, ἅτινα τῷ προσέφερε Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. πρὸ πάντων δὲ τὴν ἀκατανόητον εὐτυχίαν, ἥτις ἀπὸ ἀπλοῦν στρατιώτην ἀνύψωσεν αὐτόν, υἱὸν τυπογράφου ὄντα, εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Τὴν μεγάλην δὲ ταύτην καὶ παράδοξον εὐτυχίαν τὸ κοινὸν δὲν ἐδίσταζε ν' ἀποδώσῃ εἰς αἰτίας ὑπερφυσικάς. Ἀνέφερον μάλιστα ὅτι ἐκ τῆς παιδικῆς του ἠλικίας ὁ Φαβέρτος κατεγίνετο εἰς μαγείας καὶ τερατοποιίας, καὶ ὅτι εἶχε συνδεθῆ μετὰ τοῦ διαβόλου.

Ὁ ξενοδόχος μας, ὅστις μετὰ τὴν κτηνωδίαν ἐπαρχιώτου Καμπανοῦ συνήνεκε τὴν εὐπιστίαν τῶν Βρετανῶν ἐπαρχιωτῶν μας, διεβεβαίω ἐν μεγάλῃ ἀπλοϊκότητι ὅτι εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς Γ., ἔνθα ὁ Φαβέρτος ἀπέθανεν, εἶχον ἰδεῖ ἀνθρωπὸν μαῦρον, ἀγνωστον τοῖς πάσι, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ νὰ γίνῃ ἀφαντος ἀφοῦ συμπαρέλαβε καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ στρατάρχου, ἣν εἶχεν ἀγοράσει ἄλλοτε ἀπὸ αὐτόν καὶ εἶχεν ἰδιοκτησίαν του, καὶ ὅτι τὴν ἀκόμη κατὰ τὸν Μάιον, ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ Φαβέρτου, ἐφαίνετο τὴν ἐσπέρας μικρὸν φῶς φερόμενον παρὰ τοῦ μαύρου ἀνθρώπου.

Ἡ διήγησις αὕτη διεσκέδασεν ἡμᾶς καὶ ἐπίμεν μίαν ἐπιφάνην καμπανίτου ὑπὲρ τοῦ οἰκογενειακοῦ τοῦ Φαβέρτου δαίμονος, παρακαλοῦντες αὐτόν ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ λάβῃ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν του, καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ κερδήσωμεν μάχας τινὰς παρομοίας μετὰ τὰς ἐν Κολλιούρω καὶ Μορφέξ.

Τὴν ἐπιούσαν ἡγέρθη ἐνωρίς καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν πύργον τοῦ δουκὸς Γ... οἰκοδομὴν μεγάλην γοτθικὴν, ἣν εἰς ἄλλην περίστασιν δὲν ἤθελον ποσῶς περιεργασθῆ, ἀλλ' ἤδη ἐθεώρησα αὐτὴν, ὁμολογῶ, μετὰ περιεργίας συνκεκερασμένης μετὰ συγκινήσεως, ἀναπολῶν τὴν διήγησιν τῆς προτεραίας, ἣν μᾶς εἶχε κάμει ὁ ξενοδόχος τῶν γαλλικῶν ὀπλων.

Ὁ ὑπηρετῆς πρὸς ὃν ἀπνυθίσθη μοι ἀπήνησεν ὅτι ἡγνῶει ἐάν ὁ κύριός του ἦτον εἰς θέσιν νὰ παρουσιασθῆ, καὶ προπάντων ἐάν ἠδύνατο νὰ μὲ δεχθῆ. Τῷ ἔδωσα τὸ ὄνομά μου καὶ ἐξῆλθεν

ἀφήσας με μόνον εἰς μίαν αἰθουσαν χρήσιμον εἰς ὄπλασκιάν καὶ κεκοσμημένην με κυνηγετικὰ ἐργαλεῖα καὶ οἰκογενειακὰς εἰκόνας.

Περιέμεινα ἐπὶ ἰκανὴν ὥραν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπαρουσιάζετο. Τὸ στάδιον λοιπὸν τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον εἶχον ἐν τῇ φαντασίᾳ μου δημιουργήσει, ἀρχίζει ἀπὸ τῆς παραμονεύσεως εἰς τοὺς ἀντιθαλάμους, καὶ ἐκυριεύθη ἀπὸ ἀνυπομονησίαν. Εἶχον ἤδη ἀριθμήσει δις ἢ τρίς τὰς εἰκόνας καὶ ὅλας τὰς δοκοὺς τοῦ ἐδάφους ὅτε ἤκουσα μικρὸν τινα τριγγμόν' ἦτον θύρα τις ἢ ὁ ἀπὸ ἡμῶν ἤνοιξε ἐθεώρησα διὰ τοῦ ἀνοίγματος καὶ εἶδον πρόδομον κομψότατον, φωτιζόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων παραθύρων· θύρα δὲ τις με ὑέλους ἠνοιγέτο εἰς μεγαλοπρεπῆ κῆπον.

Πρόσβην ὀλίγη βήματτα πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ εὐρέθη ἀπέναντι θεάματος ὅπως πρωτοφανοῦς. Ἄνθρωπός τις εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὴν θύραν, δι' ἧς εἰσῆλθον, καὶ ἐνάθητο ἐπὶ τινος ἀνακλίντρου. Ἠγέρθη χωρὶς νὰ με παρατηρήσῃ καὶ διευθύνθη ἐσπευσμένως εἰς τὸ παράθυρον. Δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς του καὶ βαθεῖα ἀπελπισία ἐφαίνετο ἐντετυπωμένη εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς του.

Ἐμεινε στιγμὰς τινὰς ἀκίνητος καὶ ἔχων τὴν κεφαλὴν του κεκρυμμένην ἐντὸς τῶν χειρῶν του, ἔπειτα ἔγερθεὶς ἤρχισε νὰ περιπατῇ μεγάλως βήμασιν ἐντὸς τῆς αἰθούσας. Ἦμην τότε πλησίον του, με παρετήρησε καὶ ἐφρικίσαν, ἐγὼ δὲ δυσαρεστηθεὶς καὶ θορυβηθεὶς διὰ τὴν ἀδιακρισίαν μου ἠθέλησα νὰ ἀποσυρθῶ, ψιθυρίζων λέξεις τινὰς συγγνώμης, ἀλλ' ἐκεῖνος,

— Τίς εἴσθε; τί ζητεῖτε; ἐφώνησε λαβῶν με ἀπὸ τοῦ βραχίονος.

— Εἶμαι ὁ ἱππότης Βερνάρδος, υἱὸς τοῦ Ρὺς-Βερνάρδου καὶ ἐρχομαι ἐκ Βρετανίας...

— Γνωρίζω, γνωρίζω, μοι εἶπε καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, με ὑπεχρέωσε νὰ καθίσω πλησίον του καὶ μοι ὠμίλησε ζωηρῶς περὶ τοῦ πατρὸς μου καὶ τῆς οἰκογενείας μου, τοὺς ὁποίους ἐγνώριζε τόσῳ καλῶς, ὥστε ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν ὅτι ἦτον ὁ κύριος τοῦ πύργου.

— Εἴσθε ὑμεῖς ὁ κύριος Γ...; τῷ εἶπον. Ἠγέρθη καὶ θεωρῶν με ἐν ἐξάψει, ἦμην καὶ δὲν εἶμαι πλέον ὁ ἴδιος, δὲν εἶμαι πλέον οὐδὲν, μοι ἀπεκρίθη. Βλέπων δὲ τὴν ἐκπληξίν μου, ἀνέκραξε· μὴ με ἐρωτᾷς πλέον νέε μου!

— Ἰππὸρξα, κύριε, μάρτυς, ἂν καὶ ἀκουσίως, τῆς

λύπης καὶ τῆς ὀδύνης σας, καὶ ἐὰν ἡ ἀφοσίωσίς μου καὶ ἡ φιλία μου δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι βελτίωσιν τινα...

— Ναί, ἔχετε δίκαιον· ἂν καὶ δὲν δύνασθε νὰ μεταβάλητε τὴν τύχην μου, θέλετε ὅμως δεχθῆ τὴν τελευταίαν μου βούλησιν καὶ ἐπιθυμίαν· αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ὑπηρεσία ἣν ζητῶ παρ' ὑμῶν.

Ἐγερθεὶς ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἐκάθησε πλησίον μου. Συγκεκινημένος καὶ τρέμων ἀνέμενον. Οἱ λόγοι του εἶχόν τι σοβαρὸν καὶ πανηγυρικόν, ἡ δὲ φυσιογνωμία του πρὸ πάντων εἶχεν ἐκφρασιν τοιαύτην, ὁποῖαν ἕως τότε δὲν εἶχον ἰδεῖ. Τὸ μέτωπόν του, ὅπερ προσεκτικῶς ἐξέταζον, ἐφαίνετο φέρον ἐγκεχεραγμένον ὑπ' αὐτοῦ τὸ πεπρωμένον, τὸ πρόσωπόν του ἦτον ὠχρὸν, οἱ μαῦροί του ὀφθαλμοὶ ἠκτινοβόλουν, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν οἱ χαρακτηρισμοὶ του ἐν γένει, ἂν καὶ ἠλλοιωμένοι ὡς ἐκ τῶν δεινοπαθειῶν, διέχονον μειδίαμα εἰρωνικόν καὶ καταθρόνιον,

— Ἡ διήγησίς μου, μοι εἶπε, θέλει σὰς ταραξεί τὸν νοῦν· θέλετε ἀμφιβάλλει... δὲν θὰ πιστεύσητε... Ἐγὼ αὐτὸς πολλὰκις διστάζω, ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις ὑπάρχουσιν εἰς ἅπαντα τὰ περικυκλούμενα ἡμᾶς.

Ἐσιώπησε στιγμὰς τινὰς, ὡς διὰ νὰ συναρμογήσῃ τὰς ἰδέας του, θέσας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἔπειτα δὲ ἐξηκολούθησεν,

«Ἐγεννήθη ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ, εἶχον δύο ἀδελφοὺς πρεσβυτέρους μου, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία καὶ ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας μου, δὲν περιέμενον ἄλλο εἰμὴ τὸ ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ, καὶ ἐν τούτοις ἰδέαι ἀπληστίας καὶ φιλοδοξίας ἐκυκλοφόρουν ἐν τῇ κεφαλῇ μου καὶ ἔφερον παλμούς ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Δυστυχῆς διὰ τὴν ἄσημον θέσιν μου καὶ ἀπληστος δόξης, οὐδὲν ἄλλο ἐσκεπτόμην εἰμὴ διὰ τίνων μέσων νὰ περιέλθω εἰς ταύτην, ἡ δὲ ἰδέα αὕτη με καθίστα ἀπρόσιτον πρὸς πᾶσαν ἠδονὴν τοῦ βίου. Παρὸν δι' ἐμὲ δὲν ὑπῆρχε, καὶ μόνον ἐν τῷ μέλλοντι ἠτένιζον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκυθρωπότατον μοι παρουσιάζετο. Ἦμην 30 ἐτῶν καὶ πάντῃ ἄσημος. Ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διεκρίνοντο φιλολογικοὶ ἄνδρες, ὧν ἡ φήμη ἐφθασε μέχρι τῆς ἐπαρχίας μας. Ἄ! ἔλεγον συχνάκις κατ' ἐμαυτὸν, ἐὰν ἠδυνάμην τοῦλάχιστον ν' ἀποκτήσω φήμην ὡς φιλόλογος!

«Εἶχον παλαιὸν ὑπηρέτην πρὸς ὃν ἐνεπιστευόμην τὰς θλίψεις μου· ἦτον γέρον μαῦρος, εὐρισκόμενος ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ πολὺ πρὸ τῆς γεν-

νήσεώς μου, καὶ ἀρχαιότερος τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μας, διότι οὐδεὶς ἐνεθυμείτο τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλευσεώς του· οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι ἰσχυρίζοντο μάλιστα ὅτι ἐγνώρισε τὸν στρατηγὸν Φαβέρτον, καὶ ὅτι παρευρέθη εἰς τὸν θάνατόν του».

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα παρετήρησεν ὅτι ἔκαμα κινήσιν τινα διὰ τῆς χειρὸς, δηλοῦσαν ἐκπληξίν· ὅθεν διέκοψεν τὴν ὁμιλίαν του καὶ με ἠρώτησε, τί ἔχω.

— Τίποτε, τῷ ἀπήντησα, ἂν καὶ ἐσκεπτόμην περὶ τοῦ μαύρου, περὶ οὗ μοι εἶχεν ὁμιλήσει ὁ ξενοδόχος.

«Ἡμέραν τινα, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, ἐνῷ ἐνώπιον τοῦ Γιαγοῦ (τοῦτο ἦτον τὸ ὄνομα τοῦ μαύρου) εἶχον φθάσει εἰς μεγίστην ἀπελπισίαν περὶ τῆς ἀσημάτητος τοῦ βίου μου καὶ τοῦ ἀνωφελοῦς τῆς ζωῆς μου, ἀνέκραξα,

«*Ἦθελον δώσει δέκα ἔτη τῆς ζωῆς μου, ἀρκεῖ νὰ ἐτιθέμην μεταξὺ τῶν πρώτων συγγραφῶν.*

— «Δέκα ἔτη, μοι εἶπεν οὗτος ψυχρῶς, εἶναι πολὺ· πολλὸ ἀκριβῆ πληρώνετε τόσῳ μικρὸν πρᾶγμα· ἔστω δέκα ἔτη, τὰ δέχομαι, ἐνθυμοῦ ὅμως τὴν ὑπόσχεσίν σου καὶ ἐγὼ θέλω κρατήσῃ τὴν ἐδικὴν μου».

«Δὲν σὰς περιγράφω τὴν ἐκπληξίν μου ὅτε τὸν ἤκουσα ὁμιλοῦντα οὕτως· ἐνόμισα ὅτι ἡ ἡλικία εἶχεν ἐξασθενήσει τὸν νοῦν του καὶ ὕψωσα τοὺς ὤμους μειδίων.

«Μετά τινὰς ἡμέρας ἄφησα τὸν πύργον τοῦτον ὅπως περιηγηθῶ μέχρι Παρισίων. Φθάσας ἐκεῖ εὐρέθη ἐν μέσῳ τῶν συναναστροφῶν τῶν λογίων. Ἐνεθαβρόνθη ἀπὸ τὸ παράδειγμα των καὶ ἐδημοσίευσα ποιήματά τινα, ὧν δὲν θέλω σὰς διηγηθῆ τὴν ἐπιτυχίαν. Ὅλοι οἱ Παρίσιοι ἐπευφήμησαν, αἱ ἐφημερίδες ἐπλήρωσαν τὰς στήλας των ἐπαινοῦσάί με, καὶ τὸ νέον ὄνομα ὅπερ ἔλαβον ἐγένετο διάσημον· χθὲς εἰσέτι, νέε μου, σεις ὁ ἴδιος τὸ ἐθαυμάζετε...»

Ἐνταῦθα νέα ἐκπληξίς μου διέκοψε τὴν διήγησιν.

— Δὲν εἴσθε λοιπὸν ὑμεῖς ὁ δούξ Γ... ἀνέκραξα.

— Ὅχι, μοι ἀπήντησε ψυχρῶς.

Εἰς φιλόλογος διάσημος, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν μήπως εἶναι ὁ Μαρμοντέλ; ὁ Ἀλαμβέρ ἢ ὁ Βολταίρος;

Ὁ ἄγνωστος ἐστέναξε, μειδίαμα λύπης καὶ περιφρόνησεως ἐφάνη εἰς τὰ χεῖλη του, καὶ ἐπέλαβε τὴν διακοπέσαν διήγησίν του.

— «Ἡ φιλολογικὴ αὕτη φήμη, ἣν εἶχα ἐπιθυμήσει ἐφάνη μετ' οὐ πολὺ ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν ἀπληστίαν μου· ἀπέβλεπον εἰς εὐγενεστέρην φήμην, καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν Γιαγόν, ὅστις με εἶχεν ἀκολουθήσει εἰς Παρισίους, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἀπεμακρύνετο πλέον ἀπ' ἐμοῦ, δὲν ὑπάρχει δόξα πραγματικὴ, δὲν ὑπάρχει φήμη ἀληθῆς εἰμὴ ἐκεῖνη τὴν ὁποῖαν ἀποκτᾷ τις ἐν τῷ στρατιωτικῷ σταδίῳ. Τί εἶναι εἰς λόγιος, εἰς ποιητής; οὐδὲν· εἶπέ μου περὶ ἐνὸς μεγάλου στρατηγοῦ, περὶ ἐνὸς στρατάρχου! Ἰδοὺ τὸ στάδιον ὅπερ ἐπιθυμῶ, καὶ ἤθελα δώσει εὐχαρίστως διὰ μίαν μεγάλην φήμην στρατιωτικῶν τὰ ὑπολειπούμενα μοι δέκα ἔτη.

— «Τὸ δέχομαι, μοι ἀπεκρίθη ὁ Γιαγός, ἄλλα δέκα ἔτη μοι ἀνήκουσι, μὴ τὸ λησμονήσης».

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεώς του ἐστάθη καὶ αὐθις ὁ ἄγνωστος, καὶ βλέπων ὅτι ἦμην πλήρης ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοῦ,

— «Σὰς τὸ εἶπον, νέε μου, εἶπε, δὲν θὰ με πιστεύσητε· σὰς φαίνεται ὄνειρον, χίμαιρα... καὶ εἰς ἐμὲ ἐπίσης... Ἐν τούτοις αἱ τιμαὶ, οἱ βαθμοὶ οὓς ἀπῆλαυσα δὲν εἶναι φαντασιώδεις. Οἱ στρατιῶται, τοὺς ὁποίους ὠδήγησα εἰς τὸ πῦρ, αἱ κυριευθεῖσαι ἐπάλλεις, αἱ καταληφθεῖσαι σημαῖαι, αἱ νίκαι ἐκεῖναι, ἐξ ὧν ἀντήχησεν ἅπανα ἡ Γαλλία... Πάντα ταῦτα εἶναι ἔργα μου καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν δόξα μοι ἀνήκει».

Ἐνῷ ταῦτα ἔλεγε μετὰ ζέσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ περιεπάτου μεγάλως βήμασιν, ἡ ἐκπληξίς μου εἶχε κορυφωθῆ· ποῖος λοιπὸν εἶναι; ἔλεγον, ὁ Κολιγνύ; ὁ Ρισχελιέ, ὁ στρατάρχης Σάξ;...

Ἐκ τῆς ἐξάψεώς του ὁ ἄγνωστος ἔπεσεν εἰς εἰδός τι ναρκώσεως καὶ πλησιάζας με ὕψος σκεπτικόν.

— «Ὁ Γιαγός εἶχεν εἰπεῖ τὴν ἀλήθειαν, διότι ὅταν βραδύτερον ἀηδιάσας καὶ τὴν ματαίαν ταύτην δόξαν, τὴν στρατιωτικὴν, ἀπέβλεψα εἰς πᾶν ὅ,τι πραγματικὸν καὶ θετικὸν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτε ἐπεθύμησα τὸν χρυσὸν καὶ τὰ πλούτη, μοι παρέσχε καὶ ταῦτα... Ναί, εἶδον τὴν τύχην νὰ με εὖνοη, νὰ ὑπερβῇ μάλιστα τὰς προσδοκίας μου ὅλας! Ἰδοὺ γαίκα, δάση, πύργοι... Τὴν πρώτῃν ταύτην ἀκόμη ὅλα ταῦτα μοι ἀνήκον, καὶ ἐὰν ἀμφιβάλλητε πρὸς ἐμὲ, πρὸς τὸν Γιαγόν... σταθῆτε... θὰ ἔλθῃ, καὶ σεις ὁ ἴδιος διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σας θέλετε ἰδεῖ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον με ἐκπλήττει εἶναι ἀληθέστατον».

Ὁ ἄγνωστος ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν ἐστίαν, ἐ-

θεώρησε τὸ ὥρολόγιον καὶ ποιήσας χειρονομίαν τινὰ πλήρη φρικιάσεως, μοι εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ,

«— Τὴν προῖαν ἡσθάνομην ἐμαυτὸν τοσοῦτον καταβεβλημένον, ὥστε μόλις ἠδυνάμην νὰ ἐγερθῶ. Ἐκρυσσὰ τὸν κώδωνα διὰ τὸν θαλαμηπόλον μου, ἀλλ' ἐπαρουσιάσθη ὁ Γιαγός.

«— Τί ἔχω καὶ ὑποφέρω; τῷ εἶπον.

«— Κύριε, οὐδὲν ἕτερον εἰμὴ ὅτι ἡ ὥρα πλησιάζει, ἡ στιγμή ἐφθασε.

«— Ποῖα; τῷ εἶπον.

«— Δὲν τὸ προβλέπετε; ὁ θεὸς εἶχε προσδιορίσει νὰ ζήσητε 60 ἔτη· ἦσθε 30 ὅταν ἤρχισα νὰ σὰς ὑπακούω.

«— Γιαγὸ, τῷ εἶπον, ὀμιλεῖς σπουδαίως;

«— Μάλιστα, κύριε, ἐν διαστήματι πέντε ἐτῶν ἐξωδεύσατε χάριν τῆς δόξης 25 ἔτη· τὰ ἐδωρήσατε εἰς ἐμὲ καὶ μοὶ ἀνήκουσι.

«— Πῶς; αὐτὴ ἦτον ἡ ἀμοιβὴ τῆς ὑπηρεσίας σου;

«— Ἄλλοι ἐπλήρωσαν ἀκριβώτερον, μάρτυς ὁ Φαβέρτος, τὸν ὁποῖον ὡσαύτως ἐπροστάτευσα.

«— Σιώπα, τῷ εἶπον, σιώπα· δὲν εἶναι δυνατὸν τοῦτο, δὲν εἶναι ἀληθές.

«— Ἔστω· ἐτοιμασθήτε ἐν τούτοις διότι δὲν σὰς μένει εἰμὴ ἡμίσεια ὥρα ζωῆς.

«— Ἀστετεύεσαι, μὲ ἀπατᾷς.

«— Παντάσασιν' ὑπολογίσατε ὁ ἴδιος· ἐζήσατε τριάκοντα πέντε ἔτη, ἐχάσατε εἴκοσι πέντε, τὸ ἔθλον ἐζήκοντα· ἰδοὺ ὁ λογαριασμός σας.

«— Ταῦτα εἰπὼν ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ. Ἐγὼ δὲ ἡσθάνομην τὰς δυνάμεις μου ἐλαττωμένας, τὴν ζωὴν μου ἐκλείπουσαν.

«— Γιαγὸ, Γιαγὸ, ἀνέκραξα, δός μοι εἰσέτι ὥρας τινάς.

«— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη, διότι τότε ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὰς ἐδικὰς μου· γνωρίζω δὲ κάλλιον ὑμῶν τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει θεσσαυρὸς ἀρκετὸς πρὸς πληρωμὴν δύο μόνον ὥρων ζωῆς.

Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐμιλήσω, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκλείοντο, τὸ ψῆχος τοῦ θανάτου ἐπάγωνε τὰς φλέβας μου.

«— Καλὰ, τῷ εἶπον συγκεντρῶν τὰς δυνάμεις μου, λάβε ὀπίσω τὰ ἀγαθὰ, διὰ τὰ ὅποια ἐθυσίασα τὸ πᾶν. Διὰ τέσσαρας εἰσέτι ὥρας θυσιάζω καὶ τὸν χρυσὸν μου καὶ τὰ πλούτη μου, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, ἢν τοσοῦτον ἐπεθύμησα.

«— Ἔστω, μοι εἶπεν, ὑπῆρξες ἀγαθὸς κύριος, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ πράξω καλόν τι δι' ὑμᾶς.

«— Ἡσθάνθη τότε τὰς δυνάμεις μου ἀναζώπυρου-

μένας καὶ ἀνέκραξα· τέσσαρες ὥραι εἰσὶ πολὺ ὀλίγα! . . . Γιαγὸ! . . . Γιαγὸ! . . . ἄλλας τέσσαρας ἀκόμη, καὶ ἀπαρνοῦμαι τὴν φιλολογικὴν μου δόξαν, τὰ ποιήματά μου ἅπαντα, καὶ ὅ,τι μὲ ἀνέδειξε μέγαν ἐν τῷ κόσμῳ.

«— Τέσσαρας ὥρας διὰ ταῦτα! ἀνέκραξε περιφρονητικῶς ὁ μαῦρος. . εἶναι πολὺ. . . ἀλλ' ἀδιάφορον, δὲν θέλω σὰς ἀρνηθῆ τὴν τελευταίαν ταύτην χάριν.

«— Μὴ λέγεις τελευταίαν, τῷ εἶπον. . . Γιαγὸ, Γιαγὸ! σὲ παρακαλῶ δός μοι τὰς δώδεκα ὥρας μέχρι τῆς ἐσπέρας, καὶ ἀντὶ τούτων τὰ ἀνδραγαθήματά μου, αἱ νίκαι μου, ἡ στρατιωτικὴ μου φήμη, ἅπαντα ἄς ἐξαλειφθῶσι διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἄς μὴ μείνῃ ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς. . . Τὴν σημερινὴν ἡμέραν. . . Γιαγὸ, ὀλόκληρον καὶ θέλω μείνει πολὺ εὐχарιστημένος.

«— Καταχρᾶσαι τῆς ἀγαθότητός μου, μοι εἶπε, καὶ ἐμπορεύομαι ἀπατώμενος. Ἀδιάφορον ὅμως, σοὶ παραχωρῶ ζωὴν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Τὸ ἐσπέρας λοιπὸν θέλω ἔλθει νὰ σὲ παραλάβω.

«— Ἀνεχώρησε λοιπὸν, εἶπεν ὁ ἀγνωστος ἐν ἀπελπισίᾳ, καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ καθ' ἣν σὰς ὀμιλῶ εἶναι ἡ τελευταία μου ἡμέρα.

Ἐπειτα πλησιάσας πρὸς τὴν θύραν τὴν φέρουσαν πρὸς τὸν κῆπον, ἀνέκραξε·

«— Δὲν θέλω ἐπανιδεῖ πλέον τὸν ὠραῖον τοῦτον οὐρανὸν, τοὺς ἀνθηρὸς λειμῶνας, τὰ ἀναβρύοντα ὕδατα! Δὲν θέλω ἐπαναπνεύσει πλέον τὸν εὐώδη τῆς ἀνοιξέως ἀέρα! Ἀνόητος ἐγὼ! τὰ ἀγαθὰ ἅπερ ὁ θεὸς δίδει πρὸς πάντας δὲν τὰ ἐξετίμησα καὶ τώρα μόνον αἰσθάνομαι τὴν ἠδύτητα των, ἐνῷ ἠδυνάμην νὰ τὰ ἀπολαύσω ἐπὶ εἰκοσιπέντε εἰσέτι ἔτη! Καταχρᾶσθεὶς τῶν ἡμερῶν μου, ἐθυσίασα αὐτὰς εἰς ματαίαν χίμαιραν, εἰς ἄγονον δόξαν, ἣτις δὲν μὲ κατέστησεν εὐτυχῆ, καὶ ἣτις ἀποθνήσκει μετ' ἐμοῦ. . . ἰδοὺ. . . ἰδοὺ, εἶπε δεικνύων μοι τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες διήρχοντο τὸν κῆπον καὶ ἐπορεύοντο εἰς τὴν ἐργασίαν των τραγωδῶντες· τί δὲν ἤθελον δώσει ἵνα συμμερίζωμαι τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πτωχείας των! . . . Καὶ ὅμως δὲν ἔχω πλέον τίποτε, οὔτε νὰ ἐλπίζω ποσῶς δύναμαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ! . . . οὔτε αὐτὴν τὴν δυστυχίαν! »

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα σφίγγων τὴν χειρὰ μου μετ' εἰδός τι παραφροσύνης, ἀκτὶς ἡλίου, ἡλίου τοῦ ματου, ἐφώτισε τοὺς ὄχρους χαρακτῆράς του.

«— Κύτταξε. . . Κύτταξε! πόσον ὁ ἥλιος εἶναι ὠραῖος! καὶ ὅμως ἀναγκάζομαι νὰ ἐγκαταλείψω τὸ πᾶν! Ἄ! ἄς ἀπολαύσω εἰσέτι καὶ τὰ κάλλη τῆς φύσεως, ἄς ἀπολαύσω ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν τόσῳ ὠραῖαν καὶ φαιδρᾶν. . . ἣτις δι' ἐμὲ θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία. »

Ταῦτα εἰπὼν ὤρμησεν εἰς τὸν κῆπον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰς πέριξ δειροστιχίας πρὶν ἢ δυνηθῆ νὰ τὸν κρατήσω· ἀληθῶς ὅμως δὲν εἶχον ἀρκετὴν δύναμιν. Ἐπανεπεσα ὅθεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ζαλισμένος, ἀφανισμένος διὰ πᾶν ὅ,τι πρὸ μικροῦ εἶδον καὶ ἤκουσα. Ἡγειρόμην καὶ ἐβάδιζον ὅπως πείσω ἐμαυτὸν ὅτι δὲν ἐκοιμώμην ὅτι δὲν ἤμην ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὄνειρου τινός. . .

Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἡ θύρα τοῦ μονήρους κοιτῶνος ἠνοιχθη καὶ ὑπῆρξεν τις μοὶ εἶπε·

«— Κύριέ μου, ὁ κύριος δούξ Γ. . .

Ἀνὴρ ἐξηκοντούτης καὶ διακεκριμένης φυσιογνωμίας ἐπροχώρησε τείνων πρὸς ἐμὲ τὴν χειρὰ του· ἀφοῦ μοῦ ἐζήτησε συγγνώμην διότι μ' ἔκαμε τόσον ὥραν νὰ περιμένω.

«— Δὲν ἤμην εἰς τὴν ἐπαυλίαν, μὲ εἶπεν, ἐρχομαι ἀπὸ τὴν πόλιν ὅπου ἐσυμβουλευθήτην διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ κόμητος Δὲ Γ. . . δευτεροτόκου ἀδελφοῦ μου.

«— Εἶναι εἰς κίνδυνον; ἔραξα.

«— Ὄχι, Κύριε, χάρις τῷ Θεῷ, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ δούξ. Κατὰ τὴν νεότητά του ἰδέαι φιλοδοξίας καὶ φιλοτιμίας εἶχον κυριεύσει τὴν φαντασίαν του, καὶ ἀσθένειά τις ὄξει, ἣτις κατέλαβεν αὐτὸν τελευταῖον καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, τῷ ἄφησεν εἰδός τι παραφροσύνης· συνεπεία δὲ ταύτης φαντάζεται ὅτι δὲν τῷ ἐμείνεν εἰμὴ μία ἡμέρα ζωῆς. Αὕτη εἶναι ἡ παραφροσύνη του.

Τὰ πάντα μοὶ ἐγένοντο καταληπτά!

«— Ἦδη, ἐξηκολούθησεν ὁ δούξ, ἄς ὀμιλήσωμεν περὶ ὑμῶν, καὶ ἄς ἴδωμεν τί δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν ὑπὲρ τῆς προόδου σας. Θέλομεν ἀναχωρήσει εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς διὰ Βερσαλλίας, ὅπου θέλω σὰς παρουσιάσει.

«— Γνωρίζω τὴν καλοκάγαθίαν σας, κύριε δούξ, καὶ ἐρχομαι νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

«— Πῶς! θέλετε ἀρνηθῆ τὴν αὐλὴν καὶ τὰ πλεονεκτήματα ὅσα ἐκεῖθεν δύνασθε νὰ περιμένητε;

«— Μάλιστα, κύριε.

«— Συλλογισθήτε ὅτι χάριν μου θέλει σὰς ἀνοιχθῆ στάδιον, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ ἐπιμέλειαν. . . δύνασθε ἀπὸ τώρα εἰς δέκα ἔτη. . .

«— Δέκα ἔτη χαμένα! ἔκραξα.

«— Ἀὐτὰ καλὰ, ἐπανελάβεν ἐκεῖνος μετ' ἐκπλήξεως, πληρώνετε πολὺ ἀκριβὰ τὴν δόξαν, τὴν εὐτυχίαν, τὴν τιμὴν; . . . Ἐλθε, νέε μου, νὰ ἀναχωρήσωμεν εἰς Βερσαλλίας.

«— Ὄχι, κύριε δούξ, θὰ ἐπιστρέψω εἰς Βρετανίαν, καὶ σὰς παρακαλῶ ἐκ νέου νὰ δεχθῆτε τὰς εὐχαριστίας μου καὶ ἐκεῖνας τῆς οἰκογενείας μου. — Εἶναι παραφροσύνη, ἔκραξεν ὁ δούξ.

Ἐγὼ δὲ σκεφθεὶς ὅ,τι πρὸ ὀλίγου εἶδον καὶ ἤκουσα, εἶπον, εἶναι φρόνησις.

Τῇ ἐπαύριον ἐπανελάβον τὴν ὀδοποιίαν μου. Μετ' ὀλίγον εὐφροσύνην ἐπανεἶδον τὴν ὠραῖαν μου ἐπαυλίαν τοῦ Ρὸς-Βερνάρδου, τὰ γηραιὰ τοῦ κτήματός μου δένδρα, τὸν ὠραῖον τῆς Βρετανίας ἡλίον! Ἐπανεῦρον τοὺς κηπουροὺς μου, τὰς ἀδελφάς μου, τὴν μητέρα μου καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἣτις ἔκτοτε δὲν μὲ ἐγκατέλειπε πλέον, διότι μετὰ δ-κτῶ ἡμέρας ἐνυμφεύθη τὴν Ἐνριέτταν.

E. SCRIBE.

ΠΕΡΙ ΟΣΣΙΑΝΟΥ,

καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενων ποιήσεων.

(Συνέχεια ἰδὲ φυλλάθιον 14.)

II.

Εἰς τὸ περὶ Ὀσσιανου προηγούμενον ἡμῶν ἄρθρον περιωρίσθημεν εἰς μόνην τὴν ἀφήγησιν τῆς περὶ γνησιότητος τῶν ποιήσεων αὐτοῦ γενομένης φιλολογικῆς ἐκείνης πάλης, ἐξ ἧς προέκυψεν ὅτι διεσώζοντο ἀληθῶς παρὰ τοῖς ὀρεινοῖς τῶν Καληδονίων Ὀσσιανικὰ ποιήματα, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐκδότης καὶ μεταφραστὴς αὐτῶν Μάκφερσον ἐτροποποίησεν αὐτὰς μετ' ὑπερβαλλούσης ἐλευθερίας. Περὶ τοῦ Ὀσσιανου τούτου οὐδὲν κυρίως εἵπομεν, διό, ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ, θέλομεν ἀναφέρει ὅσα περὶ αὐτοῦ κοινῶς λέγονται, δίδοντες συνάμα καὶ τινὰς συντόμους πληροφορίας περὶ τῶν βάρδων ἐκείνων, ὧν ἡ φήμη ἐφθασε καὶ μέχρις ἡμῶν, τὸ δὲ ὄνομά των ἔλαβε γενικὴν πολιτογράφειαν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλολογίᾳ. Ἄλλως τε, αἱ ποιήσεις ἐκεῖναι, γνήσιαι εἴτε ὑποβολιμαῖαι, ἐπενήργησαν μεγάλως ἐπὶ τῆς ποιήσεως ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, καὶ κατὰ συνέπειαν, οὐδ' ἡ ἡμετέρα εἰμὲν πάντῃ ἀπληλαγμένη τῆς ἐπιρροῆς των ἐκείνης. Οἱ ἀναγνώσαντες τὰ ἐπικὸν χαρακτῆρα φέροντα ποιήματα τοῦ Ζαλακώστα δύνανται ἴσως νὰ

συμφωνήσωσι μεθ' ἡμῶν περὶ τούτου.

Ὁ Ὀσσιανὸς ἦν εἰς τῶν βάρδων τούτων τῆς ἀρ-
κτικοδυτικῆς Εὐρώπης, οὗς ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ
καλέσωμεν βραβυδοὺς, ἂν οἱ βραβυδοὶ τῆς Ἑλ-
λάδος δὲν ἦσαν ἐπαίτια ποιηταί, ἐνῶ οἱ βάρδοι
ἀπετέλεσαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀριστοκρατικὴν
τινὰ τάξιν, ἣτις ἐσφετερίσθη μεγάλην ἔκτασιν
γαιῶν καὶ ἐξήσκησεν ἐπὶ πολὺ εἰδὸς τι τυραν-
νίας ἐπὶ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες πολλάκις δι'
ἐπαναστάσεων ἀπεπειράθησαν ν' ἀποτινάξωσι τὸν
φιλολογικὸν ζυγὸν των. Οἱ βασιλεῖς ἐπίσης
ἐφοβήθησαν τὴν αὐξομένην ἰσχύϊ των, καὶ πολ-
λάκις ἠναγκάσθησαν νὰ περιορίσωσι διὰ θανατι-
κῶν ποινῶν τὴν αὐθάδειάν των. Οἱ Βάρδοι οὗτοι,
ὡς οἱ Σκόπαι τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ οἱ Σκάλδοι
τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν, ἔψαλλον ἐν ταῖς ἐορ-
ταῖς τὰς ἀνδραγαθίας τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, συνο-
δεύοντες τὸ ἄσμα τῶν μετὰ τὸν ἦχον τῆς Ἄρπης,
ἐνέπνεον ἐν πολέμῳ θάρρος εἰς τοὺς πολεμιστάς,
καὶ προσέτι ἐξετέλουν καθήκοντα κηρύκων. Ἐν
Γαλλίᾳ, τὸ τάγμα τῶν Βάρδων ὀλίγον διήρκεσεν,
ἀλλ' ἐν Οὐαλλίᾳ, Ἰρλανδίᾳ καὶ Σκωτίᾳ διετηρήθη
ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καὶ εἶχον διὰ νόμου καθιε-
ρωθῆ τὰ προνόμιά των, τὰ ὁποῖα ἀπώλεσαν οὗτοι
κατὰ τὸ ἔτος 1284 ἐπὶ Ἐδουάρδου τοῦ πρώτου.

Μέχρι τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισαβέτης ἐώρ-
ταζον κατ' ἔτος ποιητικὸς ἀγῶνας, οὗς ἐκάλουν
Eisteddfods. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους ἕκαστος
Βάρδος ἀπήγγελλεν ἐπισήμως τὰ ἄσματά του, κρι-
ταὶ δὲ διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ στέμματος ἐδικάζον
περὶ τῆς ἀξίας των. Τὰ ἄσματα τῆς Σέλμας εἶναι
ποίημα ἔχον ἀντικείμενον ἓνα τῶν ποιητικῶν
τούτων ἀγῶνων.

Ἐν Ἰρλανδίᾳ τὸ τάγμα τῶν Βάρδων διηρεῖτο
εἰς τρεῖς τάξεις. Τὴν πρώτην τάξιν ἀπετέλουν οἱ
Filetha, οἵτινες καθήκον εἶχον νὰ ἐμψυχώνωσιν
ἐν τῇ μάχῃ διὰ τοῦ ἄσματος τοὺς στρατιώτας,
καὶ νὰ τοῖς ἐμπνέωσι θάρρος· οὗτοι ἀπετέλουν μέ-
ρος τῆς ἀμέσου ἀκολουθίας καὶ τοῦ συμβουλίου
τοῦ ἡγεμόνος· ἐχρησίμευον προσέτι καὶ ὡς ῥήτο-
ρες καὶ κήρυκες. Ἡ δευτέρα τάξις περιελάμβανε
τοὺς **Breithamhaim**, οἱ ὅποιοι, εἰς τινὰς περι-
πτώσεις, ἐξετέλουν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ δικαστι-
κὰ καθήκοντα· καὶ τέλος, εἰς τὴν τρίτην τάξιν
κατετάσσοντο οἱ **Seanachaidhe**· οὗτοι ἦσαν οἱ
ἱστορικοὶ εἴτε οἱ γενεαλόγοι τῶν ἀριστοκρατικῶν
καὶ ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν. Μετὰ τὴν γενομένην
κατάκτησιν τῆς Ἰρλανδίας ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Β'. τὸ
τάγμα τῶν Βάρδων ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ, εἰ καὶ

διετηρήθησαν ἐπὶ πολὺ οὗτοι ἐν ταῖς μεγάλας
ἰρλανδικαῖς οἰκογενεαῖς, διατηροῦντες καὶ θερμαί-
νοντες διὰ τῶν ἄσμάτων των τὸν ἱερόν ὑπὲρ πα-
τρίδος ἔρωτα ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἰρλανδῶν,
ἐνεκα τοῦ ὁποῖου οἱ κατακτητὰι τῆς χώρας ἐκεί-
νης, καὶ ἰδίως Ἐρρίκος ὁ Ε' καὶ Ζ', ἐνόμισαν δέον
νὰ λάβωσιν αὐστηρὰ κατ' αὐτῶν μέτρα· ἡ με-
γάλη Ἐλισάβετ μάλιστα διέταξε καὶ ἀπηγγόνι-
σαν πολλοὺς Μενεστρέλους, οἱ ὅποιοι ἠρέθιζον
διὰ τῶν ἄσμάτων των τοὺς λαοὺς εἰς ἐπαναστα-
σιν καὶ εἰς ἄλλα ὅμοια ἐγκλήματα. Μετὰ τὴν νί-
κην τῆς **Boyne** οἱ Βάρδοι ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς,
ὁ τελευταῖος δὲ Βάρδος τῆς Ἰρλανδίας ὑπῆρξεν ὁ
Turloth O' harolan, ὅστις ἐγεννήθη τῷ 1670
καὶ ἀπέθανε τῷ 1737 ἔτει. Τὰ ποιήματα τοῦ τε-
λευταίου τούτου αἰδοῦ μετεφράσθησαν Ἀγγλιστὶ
ὑπὸ τοῦ **Fulory**.

Ὁ Ὀσσιανὸς, ὁ κατ' ἐξοχὴν οὗτος Βάρδος τῆς
Καληδονίας, ἦν υἱὸς Φινγάλλου, βασιλέως τῆς
Μόρβεν, καὶ ὑποτίθεται ὅτι ἤκμασε περὶ τὰ τέ-
λη τῆς τρίτης καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης
ἐκατονταετηρίδος, ὅτε οἱ θρησκευτικοὶ διωγμοὶ
τοῦ Διοκλητιανοῦ εἶχον ἀναγκάσει τινὰς τῶν Χρι-
στιανῶν ν' ἀποσυρθῶσιν ὀπισθεν τοῦ τείχους τοῦ
Ἀγρικύλα. Πολὺ διάφορος τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ἐν
τοῖς δυοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ οὐδεμίαν κἀν λέξιν
ἔγραψε περὶ τοῦ ποιητοῦ των, ἀφήσας οὕτω τοὺς
μεταγενεστέρους ν' ἀμφιταλαντεύωνται εἰς πάν-
τα τὰ περὶ αὐτοῦ ἀναφερόμενα, ὁ Ὀσσιανὸς, λέ-
γομεν, κυρίως ἔψαλλεν ἑαυτὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς
αὐτοῦ, διὸ ἅπανα ἡ ἱστορία τοῦ ποιητοῦ τούτου
εὐρίσκαται ὀλόκληρος διεσπαρμένη ἐν τοῖς ποιή-
μασιν αὐτοῦ. Εἰς τινὰ κατὰ τῆς Ἰρλανδίας ἐκ-
δρομῆν του, ὁ Ὀσσιανὸς ἠγαπήθη ὑπὸ τῆς Ἐβι-
ραλλίνης, θυγατρὸς τοῦ φιλοξένου Βράνου, βασι-
λέως τοῦ Ρέγου. Ἐν τινι ποιηματικῷ αὐτοῦ, ἀποτε-
νόμενος πρὸς τὴν νόμφην αὐτοῦ Μαλβίνα, γέρον
ἤδη καὶ τυφλὸς, ἀναπολεῖ μετὰ πάθους τὰς ὠ-
ραίας ἐκείνας στιγμὰς τῆς νεότητός του, καθ' ἃς,
διαπλεύσας, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, τὰ μελανὰ τῆς λί-
μνης Λέγου ὕδατα, ὕπως ζήτησεν εἰς γυναῖκα
παρὰ τοῦ Βράνου πατρὸς τῆς τὴν μελανὴν κόμην
ἔχουσαν Ἐβιραλλίνην, εἶδεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ με-
μονωμένου θαλάμου τῆς, καὶ ἡ ἐρατεινὴ αὐτῆς
ὄψις διέχυσεν αἰφνιδίαν χαρὰν εἰς αὐτὸν καὶ ἐμει-
δίασεν ἡ καρδία του. Ὁ Ὀσσιανὸς ἔλαβεν ἓνα υἱόν,
τὸν Ὀσκάρ, τοῦ ὁποῖου τὰ ἀνδραγαθήματα ἐξύ-
μνησεν ἐν τῷ ποιήματι τῷ φέροντι τίτλον, ἢ
κατὰ τοῦ **Καρουσιου μάχη**, εἰς δὲ τὸ πρῶτον ἄ-

σμα τῆς **Τεμόρας** περιέγραψε τὸν ἐν μέσῳ τῆς
μάχης συμβάντα θάνατόν του. Οἱ λόγοι τοὺς
ὁποῖους ἐκφωνοῦσι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅ-
τε πάππος αὐτοῦ Φινγάλλος, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ
Ὀσσιανὸς, ὡς καὶ ἐκείνους οὗς προφέρει διὰ τε-
λευταίαν φορὰν ὁ ψυχορραγῶν Ὀσκάρ, μετέχουσι
τοσοῦτου πάθους, ὥστε μᾶς διδουσι τὸ δικαίω-
μα νὰ τοὺς ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα. Ὁ Φινγάλλος
πρῶτος δραμῶν, καὶ ἰδὼν τὸν ἀγαθὸν νεανίαν
φρονεῦμένον. « Ἐπεςσε, Ὀσκάρ, ἀνεφώνησεν, ἔπε-
σσε, ἰσχυρὲ, ἐν μέσῳ τῆς πορείας σου. Ἡ καρδία
τῶν γέροντων πάλαι ἀνωθέν σου προβλέπουσα
τὰς μελλούσας νίκας σου. Ἄλλ' οἴμοι! ὁ θάνατος
ἤδη ἀφαιρεῖ αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἱστορίας σου. Πότε
ἄρα θέλει ἐπανέλθει ἡ χαρὰ εἰς τὰ ἀνάκτορα
τῆς Σέλμας; πότε θὰ λήξωσι τὰ θρηνητικὰ ἄσμα-
τα! Φεῦ! Πίπτουσιν, εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἅπαν-
τες οἱ ἀπόγονοί μου, καὶ τελευταῖος πάντων τῶν
συγγενῶν του θὰ πέσῃ ὁ Φινγάλλ. Ἡ ἀρχαία μου
φήμη θέλει διαλυθῆ, καὶ ἄνευ φίλων θέλει μείνει
τὸ γῆρας μου· ἐγὼ δὲ θέλω καθίσει ἐξωθεν τῆς
οἰκίας μου, ὡς φαῖνόν νεφος, χωρὶς νὰ ἐλπίζω ὅτι
θὰ ἐπανέλθῃ ἐκ τῆς νίκης εἰς τῶν υἱῶν μου. Ὡ
Μόρβεν, θρήνηι, θρηνεῖτε ἡρώες! ὁ Ὀσκάρ δὲν ἐπα-
νέρχεται πλέον.» Ὁ ἡμιθανὴς Ὀσκάρ τότε, ἀνα-
βλέψας κύκλῳ καὶ ἰδὼν περὶ αὐτὸν τοὺς τεθλιμ-
μένους φίλους, ὕψωσε δι' ἐνὸς στεναγμοῦ τὸ λευ-
κὸν στῆθος. « Αἱ θλιβεραὶ φωναί, εἶπε τότε, τῶν
ἀρχαίων συμπολεμιστῶν μου, οἱ ὀλολυγμοὶ τῶν
κυνῶν καὶ ὁ ἦχος τῶν θρηνητικῶν ἄσμάτων ἐ-
μαλάκουν τὴν ψυχὴν τοῦ Ὀσκάρ, εἰς ἣν ἦτο
ἄγνωστος ἡ μαλθακότης, τὴν ψυχὴν μου ἣτις ὠ-
μοιάζε τὸν γάλυθα τῆς σπάθης μου. Πλησίασε,
ὦ Ὀσσιανέ! φέρε με εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς λόφους
μου, εἰς δὲ τὴν στενὴν τῆς ἀναπαύσεώς μου κα-
τοικίαν ἐναπόθεσον τὸ ἐξ ἐλάφου κέρασ μου καὶ
τὴν σπάθην μου (α). ἴσως ἡμέραν τινὰ ὁ χεῖμαρ-
ρος θέλει παρασύρει τὸ χῶμα τοῦ τάφου μου· ὁ
κυνηγὸς τότε τοῦ λειμῶνος θὰ εὕρῃ τὴν σπάθην
μου αὐτὴν, καὶ θὰ εἴπῃ· « αὕτη εἶναι ἡ σπάθη τοῦ
Ὀσκάρ». Τελευταῖος ὁ Ὀσσιανὸς ἀπευθύνει τοὺς
ἐπομένους θρήνους πρὸς τὸν τὰ λοιπὰ πνέοντα
υἱόν του. « Ἐπεςσε λοιπὸν καὶ σὺ, ὦ υἱὲ τῆς
φήμης μου; Γίε μου Ὀσκάρ, δὲν θὰ σὲ ἴδω
πλέον! καὶ ὅταν ἄλλοι θ' ἀκούωσι νὰ γίνῃται λόγος
περὶ τῶν υἱῶν των, ἐγὼ δὲν θ' ἀκούσω πλέον περὶ

(α) Ὅμοιον τι ἀπαντᾷται καὶ εἰς τι δημοτικὸν ἑλληνι-
κὸν ἄσμα.

σοῦ λέξιν; Ἢδη βλέπω νὰ φύηται ἐπὶ τοῦ ἄφου
σου τὸ βρῦον· περὶ αὐτὸν δὲ ἀκούω τοὺς θρή-
νους τῶν ἀνέμων, οἵτινες σὲ κλαίουσιν. Οἴμοι! ἄνευ
σοῦ ἐφεξῆς θέλει γίνεσθαι ἡ μάχη, ἄνευ σοῦ θὰ
καταδιώκωνται εἰς τὰ δάση αἱ ἐλαφραὶ δορκά-
δες· ἀλλ' ὅμως ἐπιστρέφων ποτὲ ἀπὸ τῆς μάχης
ἢ ἀπὸ τῆς ξένης χώρας ὁ πολεμιστὴς θὰ εἴπῃ.—
Παρὰ τὸν βύρακα τῆς πηγῆς εἶδον τάφον τινὰ ἐν-
θα κατοικεῖ εἰς ἀνδρείος· τοῦτον ἐφρόνευσεν ἐν τῇ
μάχῃ ὁ πρῶτος τῶν στρατηγῶν Ὀσκάρ, ὁ ἐπὶ
τοῦ ἄρματος γεννηθεὶς Ὀσκάρ.— ἴσως ἀκούσω τοὺς
λόγους του τούτους, καὶ τότε ἀκτὶς χαρᾶς θέ-
λει εἰσδύσει εἰς τὴν καρδίαν μου.»

Ἡ λύπη τοῦ Ὀσσιανοῦ διὰ τὸν θάνατον τοῦ
Ὀσκάρ διετηρήθη ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅταν ἕτερός τις
Βάρδος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλπίνου, παρεκάλεσεν αὐτὸν
νὰ τῷ διηγηθῆ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ὁ γέ-
ρων Ὀσσιανὸς ἀπαντᾷ πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν ἐπο-
μένων στίχων·

Πικρίας μεγάλης, υἱὲ τοῦ Ἀλπίνου,
Τί θέλεις ν' ἀνοίγῃς κλεισμένην πηγὴν;
Τὸν θάνατον θέλεις νὰ μάθῃς ἐκείνου
τοῦ δόντος μοι τόσῳ καιρίκῳ πληγῆν;

Τὰ δάκρυα βέουν θολὰ καὶ ἀφθόνως,
Καὶ ἅμα σκοτίζουσι ὑγροὺς ὀφθαλμούς.
Πικρὰς ἀναμνήσεις, ὦ φίλε, ἀπόνως
Ἐγείρεις κ' ἐντὸς μου ἀγρίους παλμούς.

Τὸν θάνατον τέκνου νὰ ψάλλω ἀνδρείου
Πῶς θέλω ἰσχύσει πατὴρ δυστυχῆς!

Ὀσκάρ! θὰ σὲ ἴδω πρὶν φύγω τοῦ βίου,
Ἐν τὰ κρῖα τὰ στέρα πρὶν ἔμβω τῆς γῆς!

Ἄλλ' ἔπεςεν, οἴμοι! καθὼς ἡ Σελήνη,
Ἢ ὡς τοῦ ἡλίου ὁ δίσκος αὐτὸς
Τὰ νέφη ὀπότεν ἡ θάλασσα χύνῃ
Ἐπάνω εἰς βράχους κ' εἰς δάση ἐντὸς.

Ἐγὼ δὲ ὁ ἄθλιος ἔρημος στένω,
Καὶ φθίνω τοῦ Μόρβεν ὡς δρῦς γηραιά·
Τοὺς κλάδους μου σχίζει, καὶ στέλεχος μένω,
Ὀργὴν τρικυμίας, ὀργὴν κραταία.

Ἄλλ', ὦ τοῦ Ἀλπίνου υἱέ, δὲν ἐθλάσθη
Ὁ νέος ὡς χόρτον ἀγροῦ περιττόν·
Εἰς αἶμα ὁ ἥρωε ἀνδρῶν ἐχορτάσθη,
Καὶ φρίκης ἐπλήρου τὸν γαῦρον στρατόν.

Ἀκολούθως ὁ ποιητὴς ἐγκαταλείπει τὴν ἀλγεινὴν δι' αὐτὸν διήγησιν, καὶ μεταβαίνει εἰς ἑτέραν, ἄλλον τινὰ Ὀσκάρ ἔχουσαν ἀντικείμενον.

Ὁ Ὀσκάρ, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀσσιανοῦ εἶχε γυναῖκα, εἴτε ἐρωμένην, τὴν ξανθὴν Μαλβίαν, ἧς οἱ βραχίονες ἦσαν πορευτοί, ἢ δὲ φωνὴ ὠμοιάζε τὸν γλυκὺν ψιθυρισμὸν τῆς Ἄρπης, ὅστις πρὸς τὸ ἐσπέρας ἔρχεται ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν δροσερῶν περυγῶν περιβομβήσεως αὔρας. Ὁ Ὀσκάρ ἠγάπα περιπαθῶς αὐτὴν, διὸ πρὶν ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τινὰ μάχην, οὕτω πως συσταίνει αὐτὴν τῷ πατρὶ του.

Ἀλλὰ ἐὰν ἐγὼ νεκρὸς ἐκεῖ, ὦ πάτερ, μείνω, τοῦ ἐρωτῶτός μου τὴν τερπνὴν μὴ λησμονῆς ἀκτίνα. τοὺς κρυφαλλώδεις ὤμους τῆς, τὸ σῆθός τῆς ἐκεῖνο, μὴ λησμονῆς τὴν φίλην μου λευκώλενον Μαλβίαν.

Ἐπὶ τοῦ λόφου στίλβουσι οἱ τρυφεροὶ τῆς ὄμοι, καὶ κύπτει καὶ παρατηρεῖ ἅ τὸν βύακα τοῦ ψάλλει.

ἔχει πυρὰς τὰς παρειάς, καὶ ἡ ξανθὴ τῆς κόμη Ἀέρει τὸ στήθος τὸ λευκὸν τοῦ δι' ἐμένα πάλλει.

ὦ, δέομαί σου, πάτερ μου, σὺ παρηγόρησέ την, Κι' ἄς μάθῃ ἐναέριον πῶς ἦρα κατοικίαν.

Ἄν θέλῃ δὲ νὰ με ἰδῇ ἐντὸς νεφῶν, εἰπέ την, ὅα καταβῶ εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν ἄκραν ἐρημίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσκάρ ἔμεινεν ἡ νέα κόρη παρήγορος καὶ ὀδηγὸς τοῦ τυφλοῦ Βάρδου. Ἡ Μαλβίαν ἦν ἡ μούσα αὐτοῦ, καὶ τὴν Μαλβίαν, ἧς ἡ ὄψις ὠμοιάζε τὸ ἄνω τῆς Λένας ἐμφανιζόμενον οὐράνιον τόξον, ἐπικαλεῖται συνεχῶς ἐν ταῖς ποιήμασιν αὐτοῦ. Ὅταν, λόγου χάριν, τὸ φῶς τῆς ποιήσεως διχάζεται ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ Ὀσσιανοῦ, καὶ θέλῃ νὰ ψάλλῃ τοῦ Ὀσκάρ τοὺς θριάμβους, παρὰ τῆς Μαλβίανος ζητεῖ τὴν ἄρπην του, ἢ ὅταν, μετὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ἰνιστόρης ἀνδραγαθιῶν τοῦ Ὀσκάρ, ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ ἀναψυχὴν τινὰ, τὴν Μαλβίαν προσκαλεῖ ὅπως τὸν ὀδηγήσῃ ὑπὸ τὴν ὠραίαν καρύαν, ὅπου ὁ ψιθυρισμὸς τῆς ὀρυθῆς δὲν ἔλλειπει, καὶ ὅπου ἀκούεται ὁ μεμακρυσμένος τοῦ χειμάρρου ἦχος. Ἰπὸ τὴν σκιάν τοῦ δένδρου ἐκεῖνου λαμβάνει τότε ἡ καλὴ Μαλβίαν τὴν ἄρπην, καὶ ψάλλουσα τὸ τερπνὸν τῆς Σέλμας ἄσμα, χύνει γλυκὺν τὸν ὕπνον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ὀσσιανοῦ.

Ἡ Μαλβίαν αὐτὴ ἀπέθανε μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὁ Οἰδίπους οὕτως δὲν ἔζησε πολὺ, μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἀντιγόνης του. Ὁ Ὀσσιανὸς ἐτελείωσε βραχέως τὰς ἡμέρας του ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέ-

γην τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλπίνου, τουτέστιν ἐρημίτου τινὸς χριστιανοῦ, ὅστις εἶχε ζητήσει ἄσυλον εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἐκεῖνα τῆς Καληδονίας ὄρη, φεύγων τὰς καταδιώξεις τοῦ Διοκλητιανοῦ.

Ὡς δείγμα τῆς ὀσσιανικῆς ἐπικῆς ποιήσεως δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἐμμέτρως μεταπεφρασμένον μέρος τοῦ πρώτου ἄσματος τοῦ Φινγάλλου, οὗ ἡ ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἔπεται.

Ὁ Κουκουλλίνος, υἱὸς τοῦ Σέλμου, καθήμενος μόνος ὑπὸ τι δένδρον τῆς πόλεως Τούρης, ἐνῶ οἱ λοιποὶ αὐτοῦ στρατηγοὶ εἶχον ἐξέλθει εἰς θήραν ἐπὶ τοῦ πλησίον ὄρους τῆς Κρόμλας, λαμβάνει τὴν ἀγγελίαν παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Μοράν, υἱοῦ τοῦ Φειτίου, ὅτι ὁ Σβαράνος ἐξετέλεσεν ἀπόδοσιν ἐν τῇ χώρᾳ του. Ὁ Κουκουλλίνος συγκαλεῖ ἀμέσως τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἔθνους, καὶ ἐν συμβουλίῳ συζητεῖται ἂν συμφέρη νὰ συναφθῇ μάχη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Κόναλ, στενὸς τοῦ Κουκουλλίνου φίλος, γνωμοδοτεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῇ ἡ μάχη μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Φινγάλλου. Ἀλλ' ὁ Κόλμαρ, ὁ υἱὸς τοῦ Μάτα, συμβουλεύει νὰ προσβληθῇ ἀμέσως ὁ ἐχθρὸς. Ὁ Κουκουλλίνος, καὶ ἄλλως ἐπιθυμῶν τὴν μάχην, συντάσσεται μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Κόλμαρ. Ἐπιθεωρῶν τὸν στρατὸν, παρατηρεῖ τὴν ἀπουσίαν τριῶν τῶν ἀνδρειοτέρων του στρατηγῶν, τοῦ Φεργούστου, Δουκομίμου καὶ Κατθάρου. Ἐν τούτοις φθάνει ὁ Φεργούστος καὶ ἀναγγέλλει τῷ Κουκουλλίνῳ τὸν θάνατον τοῦ Δουκομίμου καὶ Κατθάρου. Ὁ Σβαράνος διακρίνει μακρόθεν τὸν στρατὸν τοῦ Κουκουλλίνου καὶ πέμπει ὡς πρόσκοπον τὸν υἱὸν τοῦ Ἄρνου, συναίμα δὲ παρατάσσει τὸν ἴδιον αὐτοῦ στρατὸν εἰς μάχην. Οἱ δύο στρατοὶ συμπλέκονται μετὰ ταῦτα, ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ἡ μάχη μένει ἀμφίβολος. Ὁ Κουκουλλίνος, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, προσκαλεῖ τὸν Σβαράνον εἰς συμπόσιον διὰ τοῦ Βάρδου τοῦ Καρίλου, ἀλλ' ὁ Σβαράνος ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν. Ὁ Καρίλος διηγεῖται τῷ Κουκουλλίνῳ τὴν ἱστορίαν τοῦ Γριδάρ καὶ τῆς Βρασσίλλης, διὰ συμβουλῆς δὲ τοῦ Κόναλ, πέμπονται πρόσκοποι τινὲς εἰς κατόπτεισιν, καὶ οὕτω λέγει ἡ πρώτη τοῦ δράματος ἡμέρα.

Εἰς τ' ἀβρῆκτα τείχη τῆς Τούρης ἐκεῖνος Ἰπ' εὐσκίον δένδρον θαλλούσης ὀρυθῆς

Ὁ εὐτολμος στέκει σιγῶν Κουκουλλίνος, Ἐμπρὸς του δὲ κεῖται ἀργὸς θυρεός.

Τὸν ἦρω Κατθάρν ἐσκέπτετο τότε,
Εἰς μάχην ὅν εἶχε νικήσει θερμῆν,
Μοράν τοῦ Φειτίου τὸ τέκνον ὁπότε
Εἰς κρίσιμον φθάνει ἔμπρὸς του στιγμῆν.

« Ἀνάστα, τῷ λέγει, φρικτὲ Κουκουλλίνε,
Ὀρμούν τοῦ Σβαράνου αἱ νῆες ὄρω·
Πολὺ τῶν ἐχθρῶν μας τὸ στρατεύμα εἶναι,
Πολλοὺς τῆς θαλάσσης ἀνδρείους μετρώ. »

— Ἀείποτε τρέμεις υἱὲ τοῦ Φειτίου,
Πρὸς τοῦτον ἀντίπεν ὁ Ἄναξ εὐθύς·
Πολλὰς μυριάδας στρατοῦ ἀπαισίου
Ἐμπρὸς σου ἀπλώνει ὁ φόβος χυθείς.

Ὁ Ἄναξ, πιστεύω, τῶν λόφων θὰ ἦναι
Ὡς σύμμαχος ὅστις προφθάνει ἐδῶ.

— ὦ ὄχι, τῷ εἶπε, κλεινὲ Κουκουλλίνε,
Συνέβη ἐκεῖνον ἐγὼ νὰ ἰδῶ.

Τὰ ὄπλα του λάμπουν καὶ στίλβουν δεινῶς,
Καὶ φαίνεται νῆσος ὡσεὶ κρυσταλλίνη,
Καὶ λόγχην βαστάζει ὡς δρῶν κεραινὸς
Τῶν φύλλων τῆς δίχα ὁπότεν ἀφίνη.

Τῆς νέας Σελήνης πολὺ προσεγγίζει
Τὸ σχῆμα ἡ τόση ἐκεῖνου ἀσπίς.
Ὡς νέφος ἐπάνω τοῦ ὄρους, καθίζει
Κ' ἐκεῖνος ὁμοίως εἰς πέτραν ἀκτῆς.

ὦ ἔξρχε, εἶπον, ἐν μέσῳ θνητῶν,
Τί στέκει; αἱ χεῖρες πολλὰ τῶν ἀνδρείων,
Καὶ ὅμως εἰς Τούρην πολλοὶ τῶν βροτῶν
Λεικνύονται ἔτι ἐπὶ τῶν πυργίων.

Πλὴν, εἶπεν ἐκεῖνος μετ' ἦχον βαρὺν,
Ὡς κύματος ἦχον δεινῶς θραυομένου·
« Τίς ἴσος μου εἶναι; τίς ἦτο καὶ πρὶν;
Τίς ἄτρομος μένει ἐμοῦ μαχομένου; »

Ναί! μόνος τοῦ Μόρβεν ὁ ἦρω Φινγάλλος
Ἐτάλμισ' ἔμπρὸς μου ποτὲ νὰ σταθῇ,
Τῆς πάλης δ' ἐκεῖνης ὁ ἄγριος σάλος
Τοῦ βύακος ἄνω τὸν βροῦν ἀπωθεῖ.

Ἐκεῖ εἰς τοῦ Μάλμωρ τὸν λειὸν λειμῶνα
Ἡμέρας οἱ δύο παλαιόμεν τρεῖς·
Οἱ βράχοι ἔς τὸν ἄγριον τρέμουν ἀγῶνα,
Καὶ φρίσσουν τοῦ δάσους ὑψίκομοι δρυς.

Εἰς δὲ τὴν τετάρτην ὁ ἦρω Φινγάλλος
Πῶς ἔπεσ' ὁ μέγας Σβαράν ἠττηθείς
Καυχᾶται, ἀλλ' ὅμως ἀρνεῖται ὁ ἄλλος
Πῶς ἔκλινε γόναυ ποτὲ φοβηθείς. »

Ἐνώπιον ὄθεν, καὶ σὺ Κουκουλλίνε,
Φρικτοῦ ὑποχώρει τοιοῦτου ἀνδρός,
Εἰς οὗ τὴν ἀνδρείαν τοῦ Μάλμωρ ἐκεῖναί
Αἱ θύελλαι μόλις ἰσοῦνται ὠχρῶς.

— ὦ! ὄχι! κραυγάζει βαρέως ἐκεῖνος·
Ἐγὼ νὰ ἐνδώσω ποτὲ εἰς θνητὸν!
Ἡ μέγας ὁ ἦρω θὰ ζῇ Κουκουλλίνος,
Ἡ κἂν ἄς ἀνοίξῃ ἡ γῆ δι' αὐτόν.

Τὸ δόρυ μου λάβε, υἱὲ τοῦ Φειτίου,
Καὶ τρέξε ἔς τὴν θύραν τῆς Τούρης ἀσπίς
Κρεμάται μεγάλη Κατθάρ τοῦ ἀνδρείου
ὦ, κρούσε σὺ ταύτην πολλάκις καὶ δίς.

Ἄν εἶναι ὁ ἦχος τῆς ἦχος εἰρήνης!
Ἐκεῖ εἰς τοὺς λόφους θ' ἀκούσουν πολλοί. »
Ἰπάγει καὶ κρούει ἀσπίδος χαλκίνης
Τὸ κοῖλον, καὶ ἦχος θανάτου λαλεῖ.

Ἀντήχησαν τότε καὶ λόφοι καὶ βράχοι,
Ὁ ἦχος ἐχύθη τοῦ δάσους ἐντός·
Ὁ ἐνδοξὸς Κούρας προφθάνει ἐν τάχει,
Καὶ λόγχην ἀρπάζει ὁ Κόναλ αὐτός.

Κτυπᾷ τοῦ Κρουγάου τὸ ἐκλευκὸν στήθος·
Ἀφίνει ἐλάφους τοῦ Φῆ ὁ υἱός·
Λογάντη, Ρονάρε, μεγάλοι τὸ ἦθος,
Ἰδοῦ, ὁ τῆς μάχης λαλεῖ θυρεός.

Ἐνταῦθα τὰ ξίφη, τὰς κόρυς ἐδῶ!
Ἐ τὰ ὄπλα ὀρμάτε. Τὴν κόρυν ἐνδύσου,
Γίε τῆς θαλάσσης! ὦ, ναί, θὰ ἰδῶ
Πῶς παίζεις, Κολμάρε, τὸ λάμπον σπαθί σου.

Τί ἴστασαι, Πῶνε; ἡ μάχη σιμώνει!
Τί Κάλτε, καὶ Κάρβαν, τί ἔτε, δυνεῖς;
Τὴν βόδιον Κρόμλαν, σὺ τῶρα λησμονεῖ·
Τῆς Λένας τὰ δάση σὺ, πάλιν πονεῖς;

Καὶ σὺ ἐκ τῆς Μόρνης, ὦ Κάλτε, προχώρει·
Ἐ τοὺς πόδας σου θέσε ἀνέμου πεπερόν!
Τὸ νέον πλευρόν σου ξανοίγω ἔς τὰ ὄρη
Λευκὸν ὡς θαλάσσης ἀγρίας ἀφρόν.

Τους βλέπω! προβαίνουν με βῆμ' ἀνδρικών!
 Ἀγέρωχος τόλμη τους πάντας ἐκκαίει·
 Ἀνάμνησις, ἄλλως, ἀρχαίων νεκῶν
 Ὡς τὰ στήθη των μέγα τὸ θάρσος ἐκχέει.

Τὸ ὄμμα των φλόγας ἐκπέμπει πυρὸς,
 Κ' ἐχθρὸς εἰς τὴν λάλον ζητεῖ παραλίαν·
 Ἢ, ἕκαστον ξίφος ἐκάστης χειρὸς
 Ἀστράπτει μὲ λάμψιν συγχῶς ἀπαισίαν.

Ἀπὸ τοῦ βουνοῦ του, ὡς χεῖμαξός βέων,
 Δεινῶς ὀλολύζων ἐβρίβη καθείς,
 Καθεὶς ἐκεῖ στίλβει προγόνων ἀρχαίων
 Κομπῶς πανοπλίαν λαμπρὰν ἐνδυθείς.

Ὅπισω δὲ τόσων Ἀνάκτων καλῶν
 Νὰ ἔπαται βλέπω στρατὸς διαφόρων,
 Ὡς σύμπλεγμα μαῦρον πυκνῶν νεφελῶν
 Ὅπισω πυρίνων φρικτῶν μετεώρων.

Τῶν ὄπλων ἀκούω κλαγγὴν φοβερὰν,
 Καὶ πέταται ἄνω τὸ ἄσμα τῆς μάχης.
 Οἱ κύνες κραυγάζουν, Ἢ, τί ζωπρὰν
 Βοὴν ἀντηχοῦσι τῆς Κρόμλας αἱ βράχαι!

Ἐπὶ τοῦ ἐρήμου τῆς Λένας λειμῶνος
 Ἐστάθησαν ἄελοι, καὶ ὄλον σκιά
 Ἐκάλυψ' ὡς ὅταν ὀμίχλη χειμῶνος
 Ἐπάνω τῶν λόφων καθίζει φαιά.

Ἢ! χαίρετε φίλοι, υἱοὶ τῶν κοιλάδων,
 Φονεῖ ὁ Κουλλίνος (1), ὦ, χαίρετε, ναί!
 Θηρίων ἀγρίων φονεῖς καὶ δορκάδων,
 Ἀγῶν ἐδῶ ἄλλος καὶ θῆραι κινεῖται.

Υἱοὶ τοῦ πολέμου! εἰπήτε λοιπὸν!
 Ν' ἀρχίσωμεν πρῶτον ἀγρίων ὑσμίνην,
 Ἢ μὴ τοῦ Λουκλίνου κἀνεὶς σας σκοπὸν
 Ν' ἀφήσῃ μὴ ἔχει τὴν φίλην Ἐρίνην;

Ὀμίλει, Κονάλλα, ὦ ἄνθος ἀνδρείων!
 Ἀσπίδων σὺ θάλασσα, τί τῶρα σιγῆς;
 Κατὰ τοῦ Λουκλίνου εἰς μάχης πεδῖον
 Πολλάκις εὐρέθης κ' εἰς μακρὰς σφραγῆς!

— Κουλλίνε! τῷ εἶπεν ἐκεῖνος καὶ κλίνει·
 Ἢ λόγῃ Κονάλλου ἀκόμη τρυπᾷ,
 Νὰ λάμπῃ εἰς τὴν μάχην πολὺ ἀγαπᾷ,
 Πολὺ εἰς τὸ αἶμα ἤρώων νὰ πίνη.

(1) Ἀντὶ Κουκουλλίνου.

Ἢ χεὶρ πλὴν τὸ ὄπλον ἂν δράττη γοργῶς,
 Ἰπὲρ τῆς εἰρήνης κτυπᾷ ἡ καρδιά,
 Σὺ δὲ ὁ καὶ ἄλλων μαχῶν στρατηγός
 Ἰδὲ τοῦ Σβαράνου τὰ ἄπειρα πλοῖα.

Ἰστῶν μεστὴ εἶναι μακρὰ περαλία,
 Καὶ εἶναι ὡς λίμνης εὐρὸς καλαμιῶν·
 Καὶ φαίνονται δάση τὰ τόσα του πλοῖα
 Ἐὰν μὲ γιόνα τὰ σκέπη χειμῶν.

Πολὺς ὁ στρατὸς του καὶ μέγας προβαίνει!
 Ἰπὲρ τῆς εἰρήνης κηρύττομ' ἐγὼ.
 Κἀνεὶς τὴν ὁρμὴν του νὰ τρέψῃ δὲν μένει
 Ἐκτὸς τοῦ Φινγάλλου, ὦ τότε σιγῶ!

Ναί, μόνος ἐκεῖνος ὁ ἦρος Φινγάλλος,
 Ὁ τρέπων ἀνδρείους πολλοὺς εἰς φυγὴν,
 Ὡς σίφων ποῦ πίπτει δεινὸς καὶ μεγάλος
 Τὴν κούφην σκορπίζων κ' εὐκίνητον γῆν.

Πρὸς τοῦτον δὲ τότε ἀπήντησ' ἐκεῖνος
 Τοῦ Μάτα ὁ μέγας υἱὸς προπετῶς!
 — Ἀνδρείε μου, σώζου λοιπὸν ἀκινδύνως
 Εἰς τοὺς πατρικοὺς σου τοὺς λόφους ἐντός.

Ἐκεῖ τῶν ἀνδρείων δὲν τρέχει τὸ αἶμα·
 Ἢ λάμψις δοράτων δὲν φθάνει ποτέ.
 Ἐκεῖ τὰς ἐλάφους τῆς Κρόμλας πολέμα,
 Καὶ εἰν' αἱ δορκάδες καλοὶ μαχηταί.

Πλὴν σὺ, ὦ τοῦ Σέμου υἱέ, ἐβρωμένως
 Ἐν μέσῳ σὺ τρέξε τῶν γαύρων στρατῶν,
 Καὶ πᾶν τοῦ Λουκλίνου ἀνάσπῃ τὸ γένος
 Ἐπάνω πτωμάτων ἀνδρείων πατῶν.

Ἢ ναί, εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τῶν χιόνων
 Κανὲν πλοῖον κάμε ποτὲ μὴ φανῆ,
 Κἀνὲν νὰ μὴ πλεύσῃ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον
 Εἰς τὴν παραλίαν αὐτὴν ἀποιναί.

Ἢ σεις τρικυμῖαι φρικταὶ Ἰνισφέλλης,
 Σεις στρόβιλοι, νέφη, ὁρμήσατ' ἐμπρός.
 Ἢ, εἴθε ὁ Κόλμαν νὰ πῆσῃ νεκρὸς
 Ἐν μέσῳ ἀγρίας καὶ μακρῆς θυέλλης!

Νεκρὸς, ναί, ἄς πῆσῃ ὑπὸ καταιγίδος
 Ἐὰν ἀπλῆς θήρας ὁ ἦχος ποτὲ
 Τὸν ἑτερψεν ὅσον αἱ καλῆς ἀσπίδος
 Ὅπταν μηνῶν τὴν μάχην βρονταί.

— Παράτολμε Κόλμαν, ἀπῆντα ἡσύχως
 Ὁ Κόναλ, δὲν εἶδον ποτὲ τὴν φυγὴν!
 Τῆς φήμης μου εἶναι μικρὸς μὲν ὁ ἦχος,
 Πολλοὺς ὅμως εἶδα νὰ πίπτουν εἰς τὴν γῆν.

Ὡς τοὺς λόγους μου, Σέμου υἱέ, νὰ πεισθῆς!
 Ἰπὲρ τοῦ Κορμάνου τοῦ νέου ὀφείλεις
 Πολὺ νὰ φροντίσης· καὶ δῶρα εὐθὺς
 Λοιπὸν τῷ Σβαράνω σοὶ λέγω νὰ στείλῃς.

Ὡς αὐτὸν ἔτι δῶσε τὰ ἡμισυ δάση
 Ἐκ Μόρβεν μὲ τάχος καὶ βέωμην πολλῶν
 Ὡστότου ὁ μέγας Φινγάλλος νὰ φθάσῃ
 Τοιαύτην σοὶ δίδω ἐγὼ συμβουλήν.

Ἐὰν προτιμήσης τὸν πόλεμον ὅμως,
 Τὴν λόγῃν μου τότε, τὸ λάμπον σπαθί
 Ἀρπάξω, κ' ἐν μέσῳ χιλιῶν ἀτρόμων
 Τὸν Κόναλ θὰ ἴδῃς ἐχθρῶν νὰ βροθῆ...

— Ναί, ναί, ὁ Κουλλίνος προσέθηκε, ναί!
 Ὁ ἦχος τῶν ὄπλων πολὺ μὲ ἠδύνει
 Προάγγελου ὅσον βρονταί θερναὶ
 Βροχῆς, ἥτις δίψαν τῆς ὄλης γῆς σβύνει.

Λοιπὸν ἄς συνέλθουν οἱ πάντες εὐθὺς·
 Καθεὶς εἰς τὰς τάξεις ἄς ἐμβῆ ἐν τάχει·
 Ἐπὶ τὸ πεδῖον ἄς σπεύσῃ καθείς,
 Ἢ! θέλω νὰ ἴδω τὰ τέκνα ἐν μάχῃ.

Ἀστράπτοντα ὡσπερ ὁ ἥλιος πρὶν
 Ἢ λαίλαψ ἀγρίας νεφέλας ἀθροίζῃ,
 Καὶ ἄνεμος σείῃ τῆς Μόρβεν τὴν δρυῖν,
 Καὶ ἦχος βραχνῶδης εἰς τὰ δάση σφυρίζῃ.

Λίδοντες πέρας εἰς τὴν μικρὰν ταύτην περὶ
 Ὀσσιανικῶν ποιήσεων πραγματεῖαν, δὲν νομίζομεν
 ἀναρμόδιον νὰ ἀναφέρωμεν τελευτικῶν τὴν κρίσιν
 ἢν ἐπέφεραν ἐπ' αὐτῶν ὁ κριτικὸς Βιλλεμαίνος. Ὁ
 Γάλλος οὗτος σοφὸς ἀποδίδει τὴν μεγάλην ἐπιτυ-
 χίαν τῶν ποιήσεων ἐκείνων εἰς τὸ ὅτι τὰ ἐν αὐταῖς
 ἐκπραξόμενα αἰσθητά ἦσαν τὰ αἰσθητά τοῦ
 ν.ἠ. αἰῶνος, καθ' ὃν ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ με-
 τασκευαστοῦ αὐτῶν Μαρκεσσάνος.

Ἢ βεβωδῆς ἐκείνη μελαγχολία, τὸ ἀόριστον
 ἠρησκευτικὸν αἶσθημα, τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο
 τῆς λύπης τὸ κατέχον θέσιν λατρίας, ἄτινα
 τολμηρῶς καὶ προτοτύπως ἐξεφράσθησαν, ἦ-

ρεσαν ἄρα, διότι ὑπὸ ὁμοίων αἰσθημάτων κατεῖ-
 χοντο οἱ ἀναγνώσται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκ
 τούτου ἐξάγει ὁ κριτικὸς οὗτος ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἡ
 ποίησις ὅπως ἀρέσκη ὀφείλει νὰ ἦναι σύγχρονος
 καὶ ἐθνική.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Ὅταν ζητῶ νὰ ἐνθυμηθῶ τὰς εὐτυχίας τῆς
 ζωῆς μου, παρατηρῶ ὅτι δὲν ἐπέτυχα καμμίαν
 ἐξ ὧν ἐπεζήτησα.

Αἱ εὐτυχίαι εἶναι ὡς τὸ κυνήγιον· ὅταν σκο-
 πεύῃ τις ἀπὸ μακρὰν ἀποτυγχάνῃ.

Αἱ εὐτυχίαι τὰς ὁποίας ἐνθυμοῦμαι ἦλθον πρὸς
 ἐμὲ μόναι των. Ἡ εὐτυχία θεωρεῖται ἀπὸ πολ-
 λούς ὡς μέγα πρᾶγμα στερεὸν καὶ φαντασιώδες
 τὸ ὁποῖον ζητοῦσι ὀλόκληρον ὁμοῦ· ὡς ἀδάμας
 ὑπερμέγιστος τὸν ὁποῖον καθ' ἅπασαν αὐτῶν τὴν
 ζωὴν ἐπιζητοῦσι μακροδῶς. Ὁμοιάζουσι μὲ ἕνα
 γνώριμόν μου βοτανικόν ὄστικ δὲν ὄνειροπο-
 λεῖ ἄλλο, εἰμὴ πῶς νὰ εὕρῃ ἐν κυανοῦν βόδον,
 ὅπερ καὶ ἐγὼ ἡ ἴδια ἐζήτησα, ἀλλ' εἶναι δυσκο-
 λώτερον νὰ εὕρεθῇ ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα. Ἀφ' ὅτου
 τὸ ὄνειροπόλημα τοῦτο ἐχώθη εἰς τὸν ἐγκέφαλον
 τοῦ πτωχοῦ αὐτοῦ, δὲν εὕρισκε πλέον εἰς τὰ
 ἄλλα ἄνθη οὐδὲ καλλονὴν οὐδὲ ἄρωμα.

Ἡ εὐτυχία δὲν εἶναι ἐν κυανοῦν βόδον· ἡ εὐτυ-
 χία εἶναι ἡ χλόη τῶν λειμῶνων, ἡ χρυσαλλίς
 τῶν ἀγρῶν, ἡ ἀγρία βροθὴ τῶν θάμνων, μία λέ-
 ξις, ἐν ἄσμα...

Ἡ εὐτυχία δὲν εἶναι ἀδάμας ὑπερμέγιστος· εἶ-
 ναι μωσαϊκὸν ἐκ μικρῶν λίθων, ὧν οὐδεὶς πολλάκις
 ἔχει ἀξίαν γενικὴν καὶ πραγματικὴν διὰ τοὺς
 ἐπιλοίπους.

Ὁ μέγας αὐτὸς ἀδάμας, τὸ κυανοῦν αὐτὸ βό-
 δον, ἡ μονόλιθος αὐτὴ εὐτυχία εἶναι ὄνειροπόλη-
 μα. Τὰς εὐτυχίας ὅσας σήμερον ἐνθυμοῦμαι δὲν
 τὰς ἐπεδίωξα μακρὰν ἐφύσησαν καὶ νύξην ὑπὸ
 τοὺς πόδας μου ὡς οἱ μήκωνες τοῦ ἀγροῦ.

Βλέπετε, φίλη Ἰουλίττα, ποίαις σκέψεσι περὶ εὐ-
 τυχίας μοὶ ἀνέμνησεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς τελευ-

ταίς σου ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ, δυσανασχετοῦσα διὰ τῶν Ἀθηνῶν τὴν μονοτονίαν, ἐπιλέγεις θλιβερώς: «Αἱ Ἀθῆναι δὲν εἶναι πλέον εἰς τὰς Ἀθῆνας». Πόσον ὅμως περισσότερο θὰ ἐλυπῆσαι ἐὰν ἐγνώριζες ὅτι αἱ Ἀθῆναι τοῦ χειμῶνος, αἱ Ἀθῆναι τῶν ὁποίων τὴν ἀπώλειαν πενήθει εἶναι καὶ σήμερον μίαν μόνην ὥραν μακρὰν σου εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅπως ἡ Ρώμη ἦτον εἰς τὴν Βαίαν, τὸ φαίδρον ἐκείνο ἄστυλον τῆς τρυφῆς, τοῦ ὁποίου τὸ γλαυκὸν κύμα ὑγραινε τὰ ἐκ σπρικοῦ σανδάλια τῶν ἀγερῶγων συζύγων τῶν Καισάρων καὶ τῶν ἀνθυπάτων! Ἄν θέλῃς νὰ ἐπανεύρῃς τὰ θέληγτρα τὰ ὁποῖα ἀνωφελῶς ζήτηίς περὶ σου, μὴ βραδύνης, ἐλθέ εἰς τὸν Πειραιᾶ! Ἄφες τὴν κατάρατον πατρίδα τοῦ κονιορτοῦ, τὴν αἰωνίαν Ἀκρόπολιν ἐπὶ τῆς ὁποίας θραύονται αἱ καίουσαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, καὶ ἐλθέ ν' ἀπολαύσῃς τὴν μοναξίαν, ἂν αὐτὴν ἀγαπᾷς, παρὰ τὸν θροσερὸν κολπίσκον τῆς Μουνοχίας, ἢ τὸν θόρυβον, ἐπὶ τῆς προκυμίας τοῦ Πειραιῶς τοῦ ὁποίου τὸν λιμένα πληροῦσι τόσοι πλωτοὶ γίγαντες, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἡδύνατο νὰ προσδεθῇ ὡς ἄκατος ἢ ἄλλοτε θαυμαζομένη τριήρης τοῦ Πολυκράτους. Τὸ καλὸν τοῦ Πειραιῶς μου, βλέπεις, εἶναι ὅτι παρουσιάζει ἐν μαγευτικὸν κράμα πολυτελείας καὶ ἀφειλείας, εἰδυλλίων καὶ ἐσρῶν, μοναξιάς καὶ πλήθους· ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ἂν δὲν ἦτον, ἢ θηλεν ἀρκᾶσαι πρὸς σύστασίν του ὅτι ποτὲ δὲν διατρέχει τὸν κίνδυνον ν' ἀκούσῃς ἀτελευτήτους συζητήσεις περὶ ἔθνοσυνελύσεως, καὶ πεισματώδεις διαμάχας περὶ Ἰπουργεῖου· ἐδῶ ὁμιλοῦσι μόνον περὶ τοῦ κελοῦ κειροῦ ἢ περὶ τῆς βροχῆς..

Κατοικῶ παρὰ τὴν ἀκτὴν μικρὰν τινα οἰκίαν, τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς ἐξώστης ἀρωματίζεται ἀπὸ τὰ ἀνθοῦντα αἰγυκαλίματά μου· τὸ ἐσπέρας μὲ βουκαλιζεῖ ὁ ῥόγθος τοῦ κύματος, τὸν ὁποῖον μὲ φέρει διὰ τοῦ πρᾶθου ἢ Σουνιάς αὐρα, καὶ τὸ πρῶτ' μ' ἀφουπνίζει ἡ φαίδρα φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος, ὅστις ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἐξοχικοῦ βίου. Ἰσως ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος θὰ ἠνώχλει ἀδροδίξιτον τινὰ Ἀθηναῖον, ταράσσουσα τὸν βαρὸν προῖνόν ὑπνον του καὶ θὰ παρεπονείτο κατὰ τῶν πτωχῶν γειτόνων μου· ἐγὼ ὅμως ἀπ' ἐνκνείας θέλωμι εἰς τὴν φωνὴν του, ἢν μεθ' ἡδονῆς ἀνακνέω τὴν πρῶτάν. Ἄν ἤμην ἐγὼ εἰς τὴν θέσιν τῶν γειτόνων μου, δὲν ἤθελον ἀνταλλάξαι τὸν ἀλέκτορά μου οὐδὲ μὲ τὸν λάλον ἐκείνον ψιττακόν, ὅστις τόσον αὐθαδῶς πεταργίζει περὶ τὸ πλοῦσιόν σου καλλυντήριον.

Ἄμα ἐξυπνήσω, γέρον λεμβούχος Κυθῆριος μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι ἡ θοή του λέμβος εἶναι ἐτοιμὴ· σιγῶ ἐπ' αὐτῆς τὸ λεῖον κύμα τοῦ λιμένος καταλίπουσα ὀπισθὲν μου αὐλάκα ἀφροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον βυθίζομαι εἰς τὰ δίκυγῆ ὕδατα τοῦ Κανθάρου, τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ὀρμίσκου, ὅστις πᾶσαν πρῶτάν καὶ πᾶσαν ἐσπέραν δέχεται πλήθη λοουμένων. Ἐὰν εἰδωλολάτρῃς τις ἐβλεπε τοσαύτας ὠραίας κεφαλὰς ὑπερεχούσας τοῦ κύματος καὶ ἤκουε τοσαύτας ἀργυρᾶς φωνὰς ἐξερχομένας ἐκ τῶν κόλπων τῆς θαλάσσης, ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει τὸ ἄστυλον τῶν σειρήνων. Ὀλίγον μακρὰν παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους ἄλλαι λέμβοι σπεύδουσι πρὸς ἀλιεῖαν καὶ περῶσι τὰς ὥρας μὲ τὴν ἀφελῆ αὐτὴν διασκεδάσιν, τὴν ὁποῖαν τοσαύκις περιέγραψεν ὁ εὐφυὴς λάτρῃς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀνθέων Ἀλφόνσος Κάρ. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν παρεκκοιούθησα καὶ ἐγὼ φιλικὴν οἰκογένειαν εἰς ἀλιευτικὴν ἐκδρομὴν παρὰ τὴν Ψυττάλειαν ἦτο πρῶτα ὅτε ἐβρίψαμεν τὰ δίκτυά μας καὶ ἐμείναμεν ὥρας πολλὰς ὑπὸ τὸν καύσωνα· τέλος τὰ ἀνεσύραμεν μετὰ παλμῶν καρδίας, ἀναμένοντες νὰ ἴδωμεν ἂν ἡ τύχη εἶχε φανῆ εὐμενῆς πρὸς ἡμᾶς· τὰ ταλαίπωρα! ἀσπαίροντα ἐξήρχοντο ἐκ τῆς ὑγρᾶς τῶν κοίτης καὶ ἐκτύπων σπασμωδικῶς τὰ δίκτυα καὶ προσεπάθον νὰ διαφύγῃσι τὸν ὄλεθρον τὸν ὁποῖον ἐμάντευον ὡς ἐξ ἐμφύτου· ἀνωφελῆς προσπάθειαι! ἡ ἀγωνία τῶν ἐκείνοι μόνον τὸν γέλωτα τῶν μικρῶν παιδιῶν τὰ ὁποῖα ἐκυπτον περιέργως ἐπάνω τῶν. Ἐκίμαμεν λιτὸν πρόγευμα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ψυτταλείας. Οἱ ἐκ τῆς ἀλιείας μας ἰχθύς μοι ἐφάνησαν οἱ ἀριστοὶ ὅσων ἐφαγον ποτὲ, καὶ τοῦτο, διότι τοὺς εἶχον ἰδεῖ ἀποθνήσκοντας. Τί κακὸν ζῶον εἶναι ὁ ἄνθρωπος! Ἀλλὰ παρατηρῶ ὅτι καὶ ἀκουσίως μου ἤρχισα νὰ γίνωμαι καὶ φιλόσοφος ἀκόμη. Αὐτὸ μὲ ἐνθυμίζει ὅτι ὁ Φραγκλῖνος εἶχεν ἀποφασίσει κατὰ τὴν νεότητά του νὰ ἀκολουθήσῃ ὡς πρὸς τὴν τροφὴν τὰ δόγματῶν Πυθαγορείων· μίαν ἡμέραν καθήμενος παρὰ τὴν ἀκτὴν εἶδε μεγάλους ἰχθύς καταβιβρώσκοντας ἄλλους μικροτέρους. «Ἢ! εἶπε τότε, εἰμπαρῶ, μοῦ φαίνεται, νὰ σᾶς τρώγω καὶ ἐγὼ, ἀφροῦ τρώγεσθε μετὰξὺ σας».

Εἶν' ἀληθές ὅτι κατὰ τὰς ὥρας τοῦ καύσωνος αἰσθάνομαι ὀλίγην πληξίν καὶ ματαίως καταφεύγω ζητοῦσα σκιάν καὶ θρόσον ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ Τινανείου κήπου, ὁ ὁποῖος ἀνωφελῶς προσπαθεῖ νὰ ὁμοιάσῃ τοὺς ὠραίους ἐκείνους χειμε-

ρινοὺς κήπους τῶν Ἀγγλων. Καὶ τότε εὐρίσκω ἀνακούφισιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἂν ἦδη δὲν εἶχεν εἰπεῖ ἡ Κυρία Sevigné ὅτι «ἄνευ τῆς παρεργίας τῆς ἀναγνώσεως ἠθέλομεν ἀποθάνει ἀπὸ ἀηδίας» πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ τὸ ἐλεγον ἐγὼ εἰς Πειραιᾶ.

Ἄλλ' ἡ ἐσπέρα μᾶς ἀποζημιῶσι δαψιλῶς διὰ τὴν ὀλίγην τῆς μεσημβρίας πληξίν. Σπεύδω τότε πρὸς τὸν λόφον τῆς Τερψιθέας, ἧτις κειμένη μετὰξὺ δύο θαλασσῶν στέλλει πρὸς τὴν μίαν τὴν αὐραν τὴν ὁποῖαν ἔλαβε παρὰ τῆς ἄλλης. Ἄν δὲν σὲ κουράζῃ, θέλεις νὰ κάμωμεν ὁμοῦ ἕναν γύρον εἰς τὴν Τερψιθέαν; Ἐλθέ! Ἰπὸθεοὺς ὅτι εἶναι Κυριακὴ, ἐπομένως ἡ Ἰταλικὴ μουσικὴ παικνίζει ὑπὸ κομφῆν σκιαδά. Τί πλήθος! ὠθεῖς, ὠθεῖσαι, λαμβάνεις καὶ δίδεις μειδιάματα, λαλεῖς, σὲ λαλοῦν καὶ δὲν τολμᾷς οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ βεμβάσῃς χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃς νὰ πατήσῃς κἀνείνα γείτονα μὴ ἐκτιμῶντα καθόλου τὰς ῥομαντικὰς διαθέσεις.

Ἐγὼ γνωρίζω τώρα πλέον τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Πειραιώτιδας καὶ εἰς ἐμὲ ἀπόκειται νὰ σὲ ζεναγήσω. Ἦθελον νὰ σὲ λαλήσω διὰ τὴν Κυρίαν * * δι' ἣν νομίζει τις ὅτι ἐγράφη ὁ γνωστός στίχος τῆς Κυρίας Girardin:

En elle l' elegance est une poesie.

ἀλλὰ.

Ποῖα εἶν' αὐτὴ ποῦ σὰν τὸν κύκνον ἀπ' τὰ δάση
κατεβαίνει;

Ἢ! τί νιόνυμφη νεραίδα! ὦ! τί μικροφιλη-
(μένη!

Τοῦ Χριστοῦ τὸ χαμογέλιο ζτὰ δὴ χεῖλη
(τῆς πλανᾶ,

Κι' ἀναριθμητὰ διαμάντια κάθε βλέμμα τῆς
(γεννᾶ.

εἶναι ἡ δεσποσύνη * * τῆς ὁποίας οἱ κυανόχροοι ὀφθαλμοὶ σὲ κάμνουν νὰ πιστεύῃς εἰς εὐτυχίας ἀπείρους. Ἰδοὺ σιμά τῆς «la belle brune» ἡ δεσποσύνη * * ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ὁποίας διαχέεται ἡ εὐγενὴς ἐκείνη ὠρότης τὴν ὁποῖαν τόσον ἀγαπᾷ ἡ Κυρία Σάνδ' ἂν δὲν ἠκτινοβόλοι τοσαύτη ζωὴ ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς ἤθελε τὴν ὑποθέσει τις βαδίζον ἄγαλμα τοῦ Πραξιτέλους. Ἰδὲ ἐδῶ τὴν φιλάρεσκον Κυρίαν * * τῆς ὁποίας τακτικὸς συνοδίτης εἶναι ἀξιωματικὸς τις τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ· ἂν καὶ ἡ Κυρία αὕτη, ἧτις συμβουλεύεται τόσον ἐπιτυχῶς τὸ «Journal de dames», ὁμιλεῖ καθαρῶς τὴν γαλλικὴν ὡς οὐδεμία εὐγενὴς κάτοικος τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ,

ἤθελον ταπεινῶς τῇ συμβουλεύσει νὰ ὁμιλῇ σιγαλωτέρως καὶ τότε ἤθελεν εἶσθαι ἀληθῆς Παρισινή. Ἄλλως τε τοῦτο τῇ συμφέρει, διότι βλέπω τὴν πονηρὰν ἐκείνην δεσποσύνην . . . νὰ σχολιάζῃ χαιρεκἀκῶς μετὰ τινος συνοδίτιδος τῆς ὕσας φράσεις τῆς συνομιλίας τῆς Κυρίας * * καταρθῶναι νὰ ὑποκλέψῃ. Ἐκεῖ βαδίζει μόνη ἡ δεσποσύνη * * ἧτις τόσον ἀφόβως βάπτῃ τοὺς ῥοδίνοὺς ὄνυχάς τῆς εἰς τὴν μελάνην. . . κρούει τὸ δουκικὸν τῆς πόδα πρὸς τὸν ῥυθμὸν μιάς διωδίκας τοῦ Guillaume Tell ἐν ᾧ ὄλων τὰ βλέμματα στρέφονται πρὸς τὸ μέρος τῶν Λουτρῶν, ὅθεν ἀνέρχεται ἡ δεσποσύνη * * τὸ εἶθιμον αὐτὸ παιδίον τοῦ ὁποίου τὸ ἡδουπαθὲς βλέμμα καταυγάζει ὅλας τὰς ἐορτάς. Τὴν ἀκολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα εἰς ἐπὶ κομφῶτητα γνωστὸς εἰς τοὺς συνδρομητὰς τοῦ Σολωνεῖου Ἀθηναῖκός λέων. Συνομιλεῖ μὲ Ἀγγλον τινὰ πλοίαρχον, καὶ ἂν κρίνω ἀπὸ τὸ πονηρὸν μειδίαμα τούτου, τῷ ἀπαριθμεῖ τὰς ἀτελευτήτους κατὰκτήσεις του, αἰτινες ἤθελον κινήσει τὸν γέλωτα τοῦ ὀπισθῆν τῶν βραδυπατοῦντος γηραιοῦ ἐκείνου λέοντος ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀντηχοῦσιν εἰσέτι αἱ γωνίαι τῶν Ἀθηναῖκων αἰθουσῶν. Ἰπερήφανος ἐρωτικὸς ἀπόμαχος τοῦ III. αἰῶνος, κατέστη ἤδη λεξικὸν χρονολογιῶν καὶ μεταλλεῖον ἀνεκδότων.

Μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι πλέον κενὸν τὸ κάμιστρον τῶν ἀνθέων μου. Τὰ ἱα, ἡξέυρεις φίλη μου, εἶναι μετριόφρονα καὶ μένουσι κεκρυμμένα, διὰ τοῦτο δὲν διεκρίναμεν ἀκόμη ἐν μέσῳ τῆς τύρβης τῆς Τερψιθέας τρεῖς μελαγχροινὰς γοήσας τῶν ὁποίων ὁμοιάζουσιν ἀμιμήτως τὰ μαῦρα· ὅστις δὲν τὰς γνωρίζει ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι εἶναι ἀδελφαί, ἢ μία, ἢ μεγαλητέρα ἂν δὲν ἀπατώμαι, εἶναι ἀληθῆς πρότυπον ἐρωτος καὶ πάθους· εἶναι ἡ γυνὴ ἢ ἀνευροπολεῖ τις ἀναγνώσκων τὰ μυθιστορήματα τῆς Κυρίας Σάνδ' ἢ δευτέρα, ἔχει ὠραίους μέλανας ὀφθαλμοὺς καὶ ἐβεννίους βλεφαρίδας, εἰς τὴν θέαν τῆς δὲ ἀναμιμνήσκεται τις ἄκων τῶν στίχων τοῦ Musset:

Une Andalouse au sein bruni

Pâle comme uu beau soir d'automne!

Ἡ τρίτη τέλος, ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντιθεσιν πρὸς τὰς δύο ἄλλας· οἱ μεγάλοι γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς διηνεκῶς ὑψόμενοι εἰς τὸν οὐρανὸν φαίνονται ὡς ν' ἀπευθύνωσι μειδιάματα πρὸς τοὺς ἀγγέλους· ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι ἐνίοτε δὲν ἀπαξιῶσι νὰ στρέφονται καὶ πρὸς τὴν γῆν. . .

Ἄλλ' ἀκουσον! ἐσήμανε τὴν θ' τὸ τηλεβόλον

της εν τη Μουσική ηγκυροβολημένης Ἀγγλικῆς ναυαρχίδος και μετ' αὐτοῦ ἐξέπνευσαν και οἱ τελευταῖοι τῆς μουσικῆς φθόγγοι τὰ φῶτα μόλις χύνουσι πλέον ὠχρὰν τινα λάμπιν φωτίζουσαν τὰ κύματα τοῦ πλήθους, τὰ ὅποια ἀποσύρονται και διευθύνονται πρὸς τὴν πρακουμαίαν. Θέλεις νὰ τοὺς ἀκολουθήσωμεν; Θέλεις νὰ ἐμβωμεν και ἡμεῖς εἰς μίαν τῶν λέμβων αἰτινες ἤρχισαν ἤδη ν' ἀποχαιρετῶσι τὴν παραλίαν; Ἐὰν φοβῆσαι τὰ παιδιὰ, λάβε ἀνὰ χεῖρας τὴν ἐλατίνην κόπην και προσπάθησε ν' ἀναπληρώσης τὸν κωπηλάτην. Πόσον ταχέως προχωρεῖ ἡ λέμβος μας! Τὰ φῶτα τῶν πλοίων και τῆς πόλεως ἣτις ὑφούται ἀμφιθεατροειδῶς περὶ τὸν λιμένα ἀντανακλώμενα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀναμνήσκουσι κάπως τὴν Βενετιάν, τὴν τρυφηλὴν ἐκείνην πόλιν, ἣτις αἴφνης προέβη μίαν ἡμέραν ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ κύματος. Ἄν ἡ λέμβος μας ἦτο στενωτέρα, ἠδυνάμεθα νὰ τὴν συγκρίνωμεν μετὰ τὰς γονδόλας αἰτινες ἀντιχοῦσαι ἀπὸ εὐθυμὰ ἄσματα ὀλισθαίνουσι διὰ τῶν ζοφερῶν μεγάρων τῶν Δουκῶν.

Δὲν σοὶ ἐφάνη ὅτι ἐκεῖ ἀντηχοῦσι μουσικοῖφθόγγοι; εἶναι ἡ Ἀθηναϊκὴ νεολαία ἣτις πᾶσαν ἐσπέραν περιφέρει ἐντὸς τοῦ λιμένος κύματα ἀρμονίας. Ἴσως παγερός τις κριτικὸς ἤθελε παρατηρήσει ὅτι ἐνίοτε δὲν ψάλλουσι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μουσικῆς γραμματικῆς; ἂν ὅμως ἤκουε τὴν γνωστὴν διωδίαν τῆς Traviata:

Cielo! . . . morir si giovane,

ἤθελε συμφωνῆσει μετ' ἐμοῦ ὅτι ψάλλουν πάντοτε κατὰ τοὺς κανόνας τοὺς τεθέντας ὑπὸ τῆς καρδίας και κυρωθέντας ὑπὸ τοῦ ἔρωτος. Ἄς ἀφήσωμεν ὅμως τοὺς εὐθύμους αὐτοὺς νεανίας, τῶν ὁποῖως ἕκαστος ἔχει ἴσως ἐν ἀρτιγενὲς μυθιστόρημα, και ἄς διευθυνθῶμεν πρὸς τοὺς πενιχροὺς φράουδες, οἵτινες φωτίζουσι τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος ὅπου ἀντηχεῖ ἐκμεθύουσα μουσική. Ἡ θαλασσία αὖρα σκορπίζει πανταχοῦ μετὰ τὰ ἀρώματά της τοὺς θρηνώδεις στόνους τοῦ Harmoni-Flûte, τὸ ὅποῖον ὑπὸ τὰς ἐπιθεζήτους χεῖρας τοῦ μουσικοδιδασκάλου Κυρίου Ρ. . . καθίσταται μαγευτικὸν ὄργανον φέρον τὴν βέμβην. . . Εἶχον δίκαιον οἱ ἀφελεῖς χωρικοὶ τῆς Γερμανίας, οἵτινες κατὰ τὴν ἐφεύρεσιν του ἀκούοντες τὸ τὴν νύκτα νὰ ἀντηγῆ ἐντὸς τῶν Μεσαιωνικῶν Πύργων, τῷ ἀπέδωκαν ὑπερφυσικὴν δύναμιν.

Οἱ κώδωνες τῶν πλοίων σημαίνοντες πενθίμως τὴν 11 δίδουσι τὸ σύνθημα τῆς ἐπανάδου εἰς τὴν

παραλίαν. Διὰ τὴν ὅμως δὲν ἐξέρχονται πλέον ἀπὸ τῆς κομπῆς ἐκείνης παρὰ τὴν παραλίαν οἰκίας ἀρμονία κλειδοκυμβάλου; διὰ τὴν ἡ χάριεσσα οἰκοδέσποινα δὲν σταματᾷ ὡς ἄλλοτε τοὺς διαβάτας ὑπὸ τὸν ἐξώστην τῆς μετὰ κανὲν βάλς τοῦ Στράους ἢ μετὰ καμμίαν romance γαλλικὴν; Φεῦ!

It is not the rose that returns no more
But the heart's young dreams when their bloom is o'er.

Πῶς σοὺ ἐφάνη ἡ ἐσπέρα μου, καλὴ μου Ἰουλιὰ; Εὐρίσκεις ὅτι εἶμαι πολὺ δυστυχῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ; Ἄλλ' ἂν καμμίαν ἐσπέραν εἶμαι κακοδιάθετος, ἢ ἂν ἡ θάλασσα ἐξαγριωθεῖσα (ἠξέσῃ, Ἰουλιὰ, θυμῶναι και αὐτὴ ἐνίοτε καθὼς ἡμεῖς) καταστήσῃ δυσχερεῖς τοὺς θαλασσίους περιπάτους, και πάλιν ὑπάρχουσι μέσα νὰ μὴ περάσω μονοτόμως τὰς ἐσπερινὰς μου ὥρας. Ὑπάρχουσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ πολλὰ οἰκιακαὶ συναθροίσεις, εἰς τὰς ὁποῖας συγνάζω, ὅπου εὐρίσκεις πέντε ἕξ ἄτομα, φιλικὰ τὰ πλείεστα, ἀφίνοντα τὴν συνομιλίαν νὰ πλανᾶται ἰδιοτρόπως, θεωπεύοντα μίαν ἰδέαν ἐφ' ὅσον τοῖς μειδίᾳ και ἀπορρίπτοντα αὐτὴν ἀποτόμως ἅμα ἀπωλέσῃ τὸ ἀρώμα τῆς.

Ἴδου ἀτελής και ἄχρους σκιαγραφία τῆς Πειραικῆς ζωῆς; ἀλλὰ σὲ βλέπω ἀπ' ἐδῶ εἰς πονηρὸν μειδίᾳ διαστελλούσαν τὰ χεῖλη; θὰ ἐπροτίμας ἴσως ἀντὶ τῶν εἰδυλλιακῶν αὐτῶν εὐτυχιῶν μετὰ τὰς ὁποῖας ἐπλήρωσα τόσον γάρτην, καμμίαν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν χορῶν εἰς τοὺς ὁποῖους τοσαύτην ἐπέδειξαν φιλοκαλλιᾶν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ζηνοβίας. Δὲν τὸ ἕκαστα διότι γνωρίζω ὅτι ἀναγινώσκεις τὴν Grèce, και εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἀπλήστως θὰ διέτρεξες ἐν αὐτῇ τὰς ἐπιφυλλίδας τοῦ φίλου μας Ἀλθῶτα, τοῦ Jules Janin αὐτοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιφυλλιδογραφίας, ὅστις κατορθῶναι νὰ λέγῃ τόσα εὐφυῆ πράγματα, χωρὶς οὐδέποτε νὰ φανῆ οὔτε κακὸς, οὔτε ἀδιάκριτος.

Ἐν Πειραιεῖ, τῇ 15 Αὐγούστου 1863.

ΑΣΠΑΣΙΑ.

Ἦμος εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ΓΕΩΡΓΙΟΝ τὸν Α'. ὑπὸ Α. Κατακουζηνῶ.

1 **Maestoso** *f*

Soprano *f* *mf*
 Tenore I *f* *mf*
 Tenore II *f* *mf*
 Basso *f* *mf*

Πο - λυ - χρο - νε - ον ποι - ῆ - σαι κῦ - ρι - ος ὁ Θε -

Pianoforte *f* *mf*

f *mf* *Ima*

ὅς τὸν βα - σι - λέ - α ἡ - μῶν Γε - ώρ - γι - ον τὸν πρῶ - - τον Πο - λυ -

f *mf* *Ima*

Ilida

Ilida

Ilida

Ilma

Ilida

Ilma

Ilida

Η ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΣΥΜΜΟΡΙΑ.

(Συνέχεια, 18η φυλλάδι. 16).

— Ναι, είπες ότι ο άνδρας μου θα υπάγῃ αύριο, απερίθῃ ἡ σύζυγος τοῦ Κορβίνου, ὑπό κακοῦ προαισθήματος καταταραχθεῖσα ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

— Στάσου δά, κυρία Κορβίνου, περίμενε μίαν στιγμήν σέ παρακαλῶ, μὴ βιάζεσαι τόσῳ, τί διάβολο! ὡσάν τὸ σπῆτι τῆς κυρίας Γρίμμ δέν εἶναι πολλά εἰς Μοντοβάν, καὶ δέν πρέπει νά δυσαρεστή κάνεις εὐκολα εὐκολα μίαν γυναίκα, ἡ ὁποία μοῦ δίδει ἕνα λουδοθικὶ κάθε φορά ὅταν τὴν κενίζω.

— Καὶ τὴν εἰσαγγελίαν τὴν λησμονεῖς; εἶπε χαμηλοφώνως ἡ σύζυγος, προσπαθοῦσα νά τὸν ἐμποδίσῃ.

— Ἔως εἰς τὰς ἐπτὰ ὥρας, ὁποῦ θά υπάγω, ἔχομεν καιρόν· τώρα μόλις εἶναι ἕξ. Ἐμπρός λοιπόν, παλληκάρια, καὶ γρήγορα!

— Μένε ἡσυχος· δέν θ' ἀργήσης, εἶπε γαργύζων ὁ γίγας καὶ διεπέρασεν ὑπὸ τὸ φορεῖον τοὺς ξυλίνους μογλοῦς. Μόλις τῶντι οἱ ἀχθοφόροι ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγον τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἐφθασάν ἐπὶ τῆς κρηπίδος τοῦ ποταμοῦ, ἤρχισαν νά τρέχωσιν ὡς ἀστραπή· ὁ δὲ Κορβίνος, βλέπων τὴν ἀνήκουστον ταύτην ταχύτητα ὑπερέχαιρε, καὶ ἠπόρει μόνον ὅτι δέν διήλθον ἀπὸ τὰς γνωστὰς οἰκίας, ὅθεν συνήθως διέβαιναν ὁσάκις μετέβαιναν εἰς τὴν Ἀμερικανίδα Γρίμμ.

Ἐν τούτοις εἶχον ἐντελῶς ἀπομακρυνθῆ τῆς πόλεως, εἶχον μάλιστα ἀφήσει ὀπίσω αὐτῶν καὶ αὐτὰ τὰ προάστεια, ὁποῦ ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς πελάτου τοῦ, καὶ ὁμως τὸ φορεῖον ἵπτατο οὕτως εἶπεν ἐκ τοῦ τάχους, ἀντί νά σταθῇ· ἡ δ' ἐκπληξίς του ἐτι μείζων ὑπῆρξεν ὅταν, ἀπομάξας διὰ τῆς χειρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ὑάλων ὑγράσιαν, παρετήρησεν ὅτι εὕρισκοντο εἰς τὰς δενδροστοιχίας τῶν Καπουσίνων. Μανιακός τότε γινόμενος ὁ ταλαίπωρος Κορβίνος, καὶ βλέπων ὅτι δέν ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ τὰ θυρίδια τοῦ φορεῖου, διότι χεὶρ βωμαλεωτέρα ἐκράτει αὐτὰ κεκλεισμένα, ἤρχισε νά φωνάζῃ ὄλαις δυνάμεσι. Τέλος τὸ φορεῖον ἐστάθη, ὁ δὲ Μακρογιάννης ἠνέωξε τὸ θυρίδιον καὶ λαβὼν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὸν κουρέα, τὸν κατεβίβασεν ὡς μικρὸν παιδίον.

— Ἐφθάσαμεν, εἶπεν.

— Ἐφθάσαμεν; ἐτραύλισεν ὁ Κορβίνος ἐντρομος, ρίψας δὲ περὶ ἑαυτὸν βλέμμα ἀήσυχον καὶ ἰδὼν δένδρα ὑψητενῆ, ὁμίχλην καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἐνόησε τέλος ὅτι εὕρισκετο

εἰς τὴν λεωφόρον τῶν Καπουσίνων, δηλαδὴ εἰς τῶν περιπάτων ἀπάντων τὸν ἐρημότερον καὶ μελαγχολικώτερον. Ποῦ με φέρετε; εἶπεν ἀησύχως.

— Ἐκεῖ! εἶπεν εἰς τῶν ἀχθοφόρων τείνας τὸν λιχανὸν πρὸς τὸν Τάρνον.

— Ἀστείζεσαι βέβαια, ὑπέλαβεν ὁ Κορβίνος, ὠχριάσας ὡς νεκρὸς καὶ ἀγωνιζόμενος πλὴν εἰς μάτην νά μειδιάσῃ.

— Τώρα βλέπεις!

— Τί σὰς ἔκαμα, δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ;...

— Ἐρώτησε τὴν συνείδησίν σου!

— Ἡ συνείδησίς μου εἶναι καθαρὰ, δέν σὰς ἐβλαψα διόλου.

— Δέν μὰς ἐβλαψες διόλου, εἶ και τί ἤθελες λοιπόν ἀπόψε εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, παλληκάρωπε;

— Ἡμαρτον! χαρίσατέ μου τὴν ζωὴν, ἀνέκραξεν ὁ Κορβίνος, συμπλέκων τὰς χεῖρας καὶ γονυπετῶν πρὸ τῶν φονέων του.

— Δέν ἔχει ἡμαρτον, μὴ μὰς χασομερᾶς!

— Τὸ κάμνετε διὰ νά με τρομάξῃτε χωρὶς ἄλλο· δέν πιστεύω νά θέλητε νά με σκοτώσῃτε, ὄχι! Μακρογιάννη, φίλε μου, γείτονά μου, σῶσόν με!...

— Κάμε τὴν προσευχὴν σου, εἶπεν ὁ Λυκοπόδης, ὅστις μέχρι τοῦδε εἰσιώπα.

Ὅταν ἠκούσθη ἡ παγετώδης αὐτῆ φωνῆ, ῥίγος θανάτου κατέλαβε τὸν Κορβίνον· ἐκύταξε τριγύρω, ἀλλὰ δέν εἶδεν ἄλλο παρὰ δένδρα· ἠκροάσθη ἐν ἄκρῳ ἀγωνία, ἀλλὰ δέν ἤκουσε παρὰ τὸν φλοίσβον τῶν ὑδάτων τοῦ Τάρνου καὶ ὁ φλοίσβος οὗτος τῷ ἐφάνη μήνυμα θανάτου. Τότε πλέον ἐλυγίσθησαν τὰ γόνατά του καὶ κατέπεσεν ἀναυδὸς ἐπὶ τῆς χλόης.

XV.

Η ΕΙΚΩΝ.

Ὁ Σαδῶκ, ὡς ἂν ἦτο ὠρολόγιον, τὴν ἑβδόμην ἀκριβῶς μετέβη εἰς τὴν εἰσαγγελίαν· ἐκεῖ δὲ εὔρε τὸν μοίραρχον, ὅστις μάλλον καὶ τούτου ἀνυπόμονος εἶχε φθάσει πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὥρας. Ὁ εἰσαγγελεὺς λοιπόν τῷ ἀνέγνωσε δύο ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει μετὰ μεσημβρίαν παρὰ τῆς κυρίας Βερνύ καὶ τῆς κυρίας Λαγράβης, ἐν αἷς διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἐγγίστα φράσεων ἀνήγγελλον τὴν ἔλευσίν των καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν σπουδαιοτάτων ἀνακαλύψεων ἀμφοτέροι δ' ἐπαιροῦντο ὡς ἐξῆς: « Εἶδομεν τὸν ἀρχηγὸν

της συμμορίας άνευ προσωπίου· είναι άνθρωπος διακεκριμένης άγωγής, και θα τον καταγγείλωμεν.»

Αί τελευταίαι αύται λέξεις σφοδράν ενεποίησαν εντύπωσιν εις τον Δαγγλην.

— Μήπως είχες δίκαιον, φίλε μου, ειπε προς τον εισαγγελέα, και πρόκειται τωόντι περι του ίππότου Δάρκ;...

— Πολύ τὸ φοβούμαι, κύριε μοίραρχε, και η αλήθεια είναι οτι ουδόλως δίδω πίστιν εις τὰ έγγραφα και εις τους λόγους του αμφιβόλου τούτου έγγονου του μεγάλου βασιλέως.

— Ήκουσας εν τούτοις, τί έλεγον ο Νομάρχης και ο Επίσκοπος!...

— Πιθανόν ο κύριος Δε Γούρκης και η Πανιερότης του να ήπατήθησαν. Είδομεν και άλλοτε επιδειξιους άπατεώνας!

— Ναι, αλλά πώς συμβιβάζονται αι μεγάλοι χρηματικαι ποσότητες, τας οποίας ο νομάρχης λαμβάνει εις όνομα του ίππότου παρά του κυρίου Δε Βρετώ;

— Τίς έγγυάται οτι δεν είναι κλοπημαίαι και οτι δεν είναι πλαστογραφημένον τὸ όνομα του Δε Βρετώ;

— Όχι, δεν συμφωνώ· απ' εναντίας, υποπτεύομαι μάλλον τον Πολωνόν αξιωματικόν, του οποίου οι τρόποι και αι νυκτεριναί εκδρομαί δεν μοι άρέσκουσι παντάπασιν.

— Τὰ πάντα μετ' ολίγον θα διαφωτισθώσι και θα μάθωμεν την αλήθειαν παρά των τριών μαρτύρων, του Κορβίνου και των δύο γυναικών.

— Έπτά και τέταρτον! ειπεν ο μοίραρχος άνυπομονών, άπορώ, πώς έως τώρα δεν έφάνησαν πρό πάντων ο Κορβίνος οστις είναι ακριβέστατος εις τας συνεντεύξεις του.

— Μα την αλήθειαν, κ' εγώ δεν έννοώ τὸ αίτιον τοιαύτης βραδύτητος! Έν τούτοις ήμίσεια παρήλθεν ώρα και όμως ουδεις έφάνη.

Τότε ο Δαγγλης μη άντέχων πλέον, απέστειλε τον Ευπητηόν δια να πληροφορηθη περι του Κορβίνου, ούτος δε μετά παρελευσιν ολίγων λεπτών επέστρεψε συνοδευόμενος παρά της γυναικός του κουρέως,

ητις εν θρήνω και κλαυθμῷ διηγήθη, τίνι τρόπῳ δια των άχθοφόρων ήρπάγη ο σύζυγός της, ενώ δ' εξέθετε τους φόβους και τας ύπονοίας της, άμαξα μετά πατάγου κυλισθεισα επί του ανώμαλου λιθοστρώτου της οδοῦ, έστη πρό της εισαγγελίας και μετά μικρόν άνέβη ο θυρωρός πελιδνός υπό

τρόμου και άνήγγειλεν εις τους δικαστάς, οτι άμαξα υπό ήνιόχου παράφρονος έλαυομένη εκόμισε τὸ πτώμα της κυρίας Λαγγάβης. Ο Δαγγλης και ο Εισαγγελεύς ακούσαντες ταῦτα και καταβάντες προς εξακριβωσιν του πράγματος, συνήντησαν εν τη εισόδῳ τον έφημέριον της Βρενσώλης άγοντα την μικράν ύπηρέτριαν και τον γέροντα προς έπιμαρτυρίαν του φόνου της γραιίας Βερνύ.

Η παράστασις ήτον όλως θεατρική, και ο μοίραρχος υπ' όργης και συγκινήσεως σιγήσας επί τινα χρόνον, επανέλαβεν εν τάχει την δραστηριότητά του.

— Άγωμεν, κύριε, ειπε προς τον εισαγγελέα, ως εργασθώμεν, και ως εργασθώμεν επιμόνως και αυστηρώς, αποθέμενοι παν αίσθημα οίκτου η εύπλαγγχίας! ακούεις τους κακούργους! προκαλοῦσι την δικαιοσύνην δε αίματηρού προκλητηρίου· ο δήμιος λοιπόν θ' ανταποκριθη εις αυτους και ο τροχός θ' ανταμείψη τὸ θράσος των!

Πάραυτα ο Σαδῶκ ανέλαβε χρέη ανακριτου· εξήγαγεν εκ του κόλπου του τὸ τετράδιον των καταθέσεων και ήρχισεν εν τάχει την εξέτασιν των μαρτύρων· άφου δε η σύζυγος του Κορβίνου, ο άμαξηλάτης, η ύπηρέτρια της Βρενσώλης και ο γέρον καταθέσαν όσα έγνωρίζον και περιέγραψαν λεπτομερώς τὰ χαρακτηριστικά των ενόχων, ο εισαγγελεύς παραβαλών τὰ ρηθέντα προς όσα εν τῷ χαρτοφυλακείῳ του είχε προλαβόντως σημειώσει, κατέστρωσε κατάλογον περιέχοντα πενήτηκοντα εξ' ονόματα και τον ενεχείρισε τῷ μοιράρχῳ· εκείνος δε λαθών κατά μέρος τον ύπαστυνόμον,

— Δύνασαι, ειπε προς αυτον, να ενεργήσης εντός της νυκτός όλας ταύτας τας συλλήψεις;...

— Μάλιστα, συνταγματάρχα μου, άλλ' υπό τον όρον του να μη λάβη μέρος εις τας ενεργείας μου ο Ευπητηός!

— Διατί; τον υποπτεύεσθε;

— Οσάκις τούλάχιστον συνέπραξε μετ' εμου, έπεστρέψαμεν με χείρας κενάς.

— Άρκει! υπάγετε και σας παρέχω απόλυτον πληρεξουσιότητα!

Ο Ευπητηός κατηυθύνθη τότε προς την θύραν, αδιάφορον προσποιούμενος ήθος, ο Δαγγλης όμως τον εκράτησεν, ειπών επιτακτικῶς

— Να μη εξέλθη κανεις εκ της εισαγγε-

λίαις πρό της ήμέρας! Θυρωρέ συνόδευσον τον Ευπητηόν εις τὸ υπόγειον των βασανιστηρίων και κλειδώσε τον ασφαλῶς, να διανυκτερεύση μετά του πτώματος της κυρίας Βερνύ!

Η νύξ εκαρποφόρησεν εντούτοις παρ' ελπίδα και δια των ενεργειών του ύπαστυνόμου Βιτάλη Τρεμολλιέρ, οστις δια νυκτός περιήλθε τὰ καταγώγια, τὰ καπηλεία και όλας ανεξαιρέτως τας όπας του Μοντοβάν, και άμα τη ανατολή του ήλιου, άπαντες σχεδόν οι συνεταιροι της μυστηριώδους συμμορίας εύρίσκοντο εκκαθειργημένοι εις τας φυλακας του Καστελλίου. Και ο μεν μοίραρχος επέστρεψε τότε εις την οικίαν του, άλλ' ο ακάματος εισαγγελεύς απεφάσισε να μη γευθη αναπαύσεως πριν περατώση τὸ έργον της δικαιοσύνης, δια της ανακαλύψεως και αυτου του άρχηγου.

— «Κρατούμεν, έλεγε, τας χείρας του εγκλήματος, μας αναγκαιοί όμως και η κεφαλή προς έπιστεψιν του έργου.»

Υπό τοιούτων λοιπόν εμπνεόμενος λογισμών, προγευμάτισεν εκ του προχείρου επί του γραφείου του και κατέβη εις τὸ υπόγειον των βασανιστηρίων, όπου έμενε φυλακισμένος ο Ευπητηός.

Ο τίμιος ούτος άνθρωπος, ως ο ίδιος απεκάλει έαυτον, κακήν διήλθε νύκτα εν μέσω του πτώματος και των βασανιστηρίων! Τὸ όργίλον βλέμμα του μοιράρχου μεγάλως τον ανησυχει, και αφ' έτέρου εξησηκημένον έχων τὸ οὖς ήκουσε τας ανά πασαν ωραν ενεργουμένας συλλήψεις, και ψυχρός ιδρώς κατέβρεχε τὸ πρόσωπόν του, διότι εφαντάζετο οτι από ιστου άράχνης εκρέεματο η ζωή του, καθότι οι συνένοχοί του ήτο πιθανότατον οτι θα τον επρόδιδον, δια των βασάνων αναγκαζόμενοι. Ω, πόσον τώρα πικρώς μετενόει οτι δεν απεσύρθη πρό πολλου εις την πατρίδα του και να ζήση εκει ως τίμιος άνθρωπος!

Τας σκέψεις ταύτας αποτόμως διέκοψεν ο πρώτος των υπό του Σαδῶκ ανασυρομένων μοχλῶν της θύρας. Αποφασίσας εν τούτοις ν' αντικρούση οϊανδήποτε κατ' αυτου κατηγορίαν επέφερον, ανέλαβεν ήθος άτάραχον και ψυχρόν και περιέμενε, την μεν καρδίαν περίτρομον τὸ δε πρόσωπον γαλήνιον έχων. Τὸ ευτύχημα όμως δια την δικαιοσύνην ήτον οτι ο εισαγγελεύς εύκόλως δεν ήπατάτο, οθεν η κατ' επιφάνειαν άταραξία του Ευπη-

του διηρέθισε τας ύπονοίας του. Τοιαύτη άκαιρος και υπέρμετρος άταραξία αποδεικνυει ενοχήν, διελογίσθη ο εισαγγελεύς, και πάραυτα ήρχισε να τον εξετάζη προσεκτικῶς από κεφαλής μέχρις ονύχων, ύστερον δε δια του τραχέος και λακωνικοῦ αυτου ύφους,

— Ήξεύρεις προς τί έρχομαι; ειπεν αυτω. — Δια να με ελευθερώσητε, πιστεύω, της φυλακής, απεκριθη ο ενωμοτάρχης μετά προμελετημένης αφελείας. Α, κύριε Σαδῶκ, κακός σύντροφος, μα την αλήθειαν είναι ο νεκρός! Προτιμῶ να τρέχω εις τὰ δάση τὰ μεσάνυχτα και να διαβαίνω βουνά και λαγκάδια, παρά να φυλάττω ένα πτώμα!

— Σε πιστεύω, δεν θα εφοβείσο τόσο οὐδέ θα σε ήλεγχεν η συνείδησις!

— Δεν ειπον οτι ειμαι δειλός, κύριε Σαδῶκ, όσω δε δια την συνείδησίν μου, δεν βλέπω ποιον ποτε εβλαψα...

— Ο Βιτάλης Τρεμολλιέρ συνέλαβεν εντός της νυκτός πενήτηκοντα εξ' ληστας...

— Καλά τους εκαμε, τους αχρείους και ο θεός εύλογητός! πολλακις εξενύκτισα εξ αιτίας των.

— Κατέθεσαν πολλα εις την ανάκρισιν, Ευπητηέ!

— Δεν αμφιβάλλω.

— Υποθέτεις τί μοι ειπον;

Ο Ευπητηός φοβηθείς μή τοι εξ' άπροσεξίας περιπέση εις τινα παγίδα, εισώπησεν.

— Ακουσον, υπέλαβεν ο Σαδῶκ, μόνη η καθαρά και ειλικρινής εξομολόγησις δύναται να σε σώση.

— Τί λέγουν αυτοι οι αχρειοι εγώ δεν ήξεύρω, σας λέγω μόνον οτι δεν έχω να εκμυστηρευθῶ τίποτε περιπλέον αφ' όσα ειπον εις υμας και εις τον κύριον μοίραρχον.

Ο εισαγγελεύς άφου επί ματαιῳ ποικιλοτρόπως τον εξέτασεν, απελπισθείς ήλλαξε δια μιας μέθοδον και τον ήρώτησεν εάν έν γνώριζε την μαρκησιαν...

«Όσω και αν εδέσποζεν έαυτου, η απότομος αυτη έρώτησις τον εθορύβησε, συνελθῶν μολοντούτο εν τάχει, ήρνήθη επανειλημμένως τὸ πράγμα· ήτον όμως παράκαιρα πλέον! Ο Σαδῶκ διείδε κάπως ακτινα αληθείας, και καθό εμπειρος ιχνηλάτης δεν παρέβλεψε την ευκαιρίαν διατάξας έπομένως τον Ευπητηόν να τον ακολουθήση, απέστειλε τον ύπαστυνόμον να καταλάβη δια τριών ενωμοτιών όλας τας εξόδους του κήπου της ανθοπωλιδος, αυτος δε περιτυλι-

χθεις εις εϋρυν επενδύτην και τους πετάσους του πλους του μέχρις οφθαλμων καταβιάσας, διευθύνθη, ούτω μεταμφισθείς προς τον Τάρνον.

Εξερχόμενος της εισαγγελίας συνήτησε την κηδείαν του εξοχωτάτου και ισχυροτάτου αρχοντος κυρίου Δαλλιέ, πρώην βαρόνου δε Κοσάντ· πλησίον δε του ποταμού ειδε πολυάριθμον ἄθροισμα ανθρώπων ἰσταμένων κύκλῳ νεκροῦ τινος σώματος ἐκ του ποταμοῦ ὄνασθθέντος.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν αστυνομικόν τινα κλητήρα ὃν διέκρινε μεταξὺ του πλήθους.

— Εἶναι ὁ δυστυχῆς Κορβίνος! κύριε εισαγγελεῦ.

— Ἄ, κύριε Σαδώκ! εἶπον ταυτοχρόνως πολλοὶ τῶν περὶστώτων, ἐκβαλόντες τους πλους των και παραμερίσαντες, ὁ καυμένος ὁ Κορβίνος δὲν θὰ μᾶς κτενίσῃ πλέον. Κυττάξατε πῶς οἱ ἀχρεῖοι αὐτοὶ κακούργοι τὸν ἐσαβάνωσαν πρὶν τὸν πνίξωσιν!

Ὁ Σαδώκ ἐπλησίασε και εἶδεν ἐξηπλωμένον ἐπὶ της κρηπίδος του ποταμοῦ τὸ πτώμα του κουρέως, ἀναγνωριζόμενου ἐκτὸς τῶν ἄλλων και ἐκ της πολυποικίλου ἐνδυμασίας· οἱ λησταὶ τῷ ἀφῆρσαν τὸν λαιμοδέτην, τὴν χρυσὴν ταμβακοθήκην και τὰς ἀργυρὰς πόρπας τῶν σανδαλίων του και τὸν ἔδεσαν χεῖρας και πόδας διὰ χονδρῶ σχοινίου. Διὰ ποίου δὲ εἶδους θανάτου τὸν ἐφόνευσαν πρὶν τὸν ρίψωσιν εἰς τὸν ποταμόν, ἐφαίνετο ἐκ του διπλοῦ μελανοῦ αὐλακος του διαγραφόμενου περὶ τὸν λαιμόν του. Ὁ εισαγγελεὺς ἐν τούτοις ἐνῶ ἐξήταξε τὸ πτώμα δὲν ἐλησμόνει και τὸν Ἐυπνητόν· ἰδὼν λοιπὸν ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένει εἰς αὐτόν τὸ θέαμα τουτο, και ὅτι ἀπέστρεψε τους ὀφθαλμούς και δὲν ἐπλησίαζεν, ἐπέισθη ἐντελῶς περὶ της ἐνοχῆς του, και ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, ἐπιθυμῶν, κατὰ τὴν συνήθη αὐτῷ φράσιν, νὰ κοπανίσῃ τὸν σίδηρον ἐνόσω ἢ το πεπυρακτωμένον.

Φθάσας παρὰ τὸ πορθημεῖον του Σιδηροπελέκα ἤτοιμάσθη νὰ καλέσῃ τὸν ἀγριον τουτον χάρανα της νήσου· ἀλλ' ὁ γέρον πορθημεὺς ἰδὼν τὸν Ἐυπνητόν ἔλυσε τὴν λέμβον του και ἔσπευσεν εἰς συνάντησίν του, ὅταν δὲ ἐφθασε παρὰ τους πόδας σχεδὸν του Σαδώκ, εἶπε γογγύζων.

— Θέλετε ἀνθῆ, πιστεύω, γεροκατεργαῖοι, εἰ;

— Ναί, ἀπεκρίθη ἀμέσως ὁ Σαδώκ, ἀτενί-

ζων βλοσυρῶς τὸν Ἐυπνητόν.
— Ἐλάτε μέσα λοιπόν!

Ἡ θέσις του ἐνωμοτάρχου κατέστη κρισιμοτάτη, διότι ἐκ του συνεγγυς και ἀγρύπνως ἐπιτηρούμενος παρὰ του Σαδώκ, οὔτε νεῦμα οὔτε κίνημα ἀπαρτηρήτως ἠδύνατο νὰ κάμῃ· ἐκάθησε λοιπὸν φιλοσοφικῶ τῷ τρόπῳ και σταυρώσας ἐπὶ του στήθους τὰς χεῖρας ἀπέτεινε διὰ της διανοίας ἐνθέρμους ἰκεσίας πρὸς ὅλους τους ἁγίους ἵνα ἐπιβάλωσι χαλινὸν εἰς τὴν γλώσσαν του ἀσυνέτου πορθημέως· ἀλλ' ἦτο πρᾶγμα ἀκατόρθωτον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι μόλις τὸ ἀκάτιον ἀπεμακρύνθη της ἀκτῆς, ὁ Σιδηροπελέκας λαβὼν τὰς κώπας,

— Ἐ γαλάζιο πτερό, τὸν εἶδες ἐκεῖ κάτω; εἶπε δεικνύων διὰ κινήσεως τῶν ὠμων τὸ μέρος ἐνθα ἔκειτο τὸ πτώμα.

Ὁ Ἐυπνητὸς λέξιν δὲν εἶπε και ἔμεινεν ἀκίνητος, ἀποκριθέντος ὁμως ἀντ' αὐτοῦ του Σαδώκ, ὁ γέρον ἐξηκολούθησεν.

— Ἡμεῖς τὸ εἶπαμεν πολλαῖς φοραῖς ὅτι ἐκεῖ θὰ καταντήσῃ, δὲν λέγω ἀλήθεια;

— Τους κακούργους! ἐτραύλισεν ὁ Ἐυπνητὸς ἀναλαμβάνων τὴν ὑπόκρισίν του.

— Τὸν ἐξεπάστρεψαν εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας, ἐκεῖ ε' τους βράχους· δύο φοραῖς ἐφάναξε βοήθεια, τὸν ἤκουσα.

— Δὲν θὰ τὴν φύγουν τὴν κρεμάλα ἐννοιά σου!

— Μήτε σὺ, γαλάζιο πτερό, δὲν θὰ γλυτώσῃς, ὅταν μάθῃ ἡ αστυνομία ὅτι τὰ παίξεις και μὲ αὐτὴν και μ' ἐκείνους, μήτε αὐτὸς ὁ γεροκατεργάρης ὅπου κουβαλεῖς μαζί σου, διατί θὰ σοῦ μοιάζει, πιστεύω.

Τὴν καρδίαν τρωθεῖς ὁ Ἐυπνητὸς, ἐσιώπησε και καθ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον πλοῦν διέμεινεν ἀκίνητος ὡς μάρμαρον.

— Ἐφθάσαμεν! εἶπεν ὁ Σιδηροπελέκας προσορμίζων τὴν λέμβον, πηγαίνετε τώρα εἰς τὸ περιβόλι, διαβολάνθρωποι, φυλαχθῆτε ὁμως γιατί κάμνει κρῦο σήμερα, και εἶχεσ δίκαιο σὺ, γαλάζιο πτερό, πολὺ δίκαιον ὅπου ἐμήνυσεσ με τὸν Πιτόσχην ὅτι θὰ πέσῃ γαλάζι και ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἐπνίξαν ἐκεῖ κάτω, εἶδε τὸν βασιλίσκον.

Ὁ Σαδώκ διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ στραφεῖς διὰ μιᾶς,

— Θὰ ἀρνηθῆς και τώρα; εἶπε πρὸς τὸν Ἐυπνητόν.

— Ἐν ὄχι σχεδὸν ἀκατανόητον ἐξήλθε του ἔρκους τῶν ὀδόντων του Ἰσκαριώτου της

εἰσαγγελίας.
— Τὸ ἐγκλήμα σου εἶναι τρομερὸν και πάσης ποιῆς ἀνώτερον, διότι τὰ βασανιστήρια και ὁ τροχὸς εἶναι ρόδα πρὸς κακούργους τοιούτους, ὁποῖος σὺ, και ὁμως, ἐὰν μὲ συνδράμῃς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν του ἀρχηγοῦ, σοὶ χαρίζω τὴν ζωὴν.

Ὁ Ἐυπνητὸς ἐσκήρτησε και διὰ φωνῆς, ἐπιμαρτυρούσης εἰλικρίνειαν περὶ της ὁποίας ὁ πολυπειρος εἰσαγγελεὺς οὐδόλως ἐδυσπίστησεν, ὠμολόγησεν ὅτι οὐδεὶς ἐκ της συμμορίας ἐγνώριζε τὸν ἀρχηγὸν πλὴν της μαρκησίας, και ὅτι οὐδεὶς οὐδ' αὐτοῦ ἐξαιρουμένου εἶδον ποτὲ αὐτὸν ἀνευ προσωπειου.
— Εἶναι ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, καθὼς ὁ ἱππότης Δάρκ; ἠρώτησεν ὁ Σαδώκ.

— Ἀπαράλλακτος, και φέρει πολύτιμον ἀνθρακα εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα.

— Καλὸν εἶναι τὸ γινώρισμα· ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ κάμω χρῆσιν αὐτοῦ, διότι ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος θ' ἀναγκάσῃ τὸ ἄθλιον αὐτὸ γύναιον νὰ ὁμολογήσῃ τὸ ὄνομα του ἀρχηγοῦ.

— Φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃτε, κύριε εἰσαγγελεῦ, διότι αὐτὴ δὲν εἶναι ἀνθρωπος, εἶναι γαλύβδινος διάβολος! Ὁ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰς βασάνους, ἀλλὰ δὲν θὰ ὁμιλήσῃ, ὅταν μάλιστα πρόκηται νὰ προδώσῃ τὸν Μαῦρον, καθὼς αὐτοὶ τὸν ὀνομάζουν, τὸν ὁποῖον λατρεύει.

— Ἐγὼ ἐγγυῶμαι περὶ τούτου.

— Προτιμότερον, φρονῶ, νὰ προσπαθήσωμεν διὰ του δόλου ν' ἀνακαλύψωμεν τὸ μυστήριον.

— Δὲν ἀντιλέγω, ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ κατορθώσωμεν;

— Εἶναι περικυκλωμένον τὸ περιβόλι;

— Τὸ φυλάττουσι τρεῖς ἐνωμοτῆται.

— Ἐλάτε λοιπὸν, και θὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι εἶμαι εἰλικρινῆς και ἀφωσιωμένος εἰς σᾶς.

Ὁ Ἐυπνητὸς ὠδήγησε τὸν εἰσαγγελέα εἰς τὴν οἰκίαν, γινώσκων ὅτι ἡ μαρκησία ἐλείπε, καθὼτι παρελθούσης της πρώτης ὁρμῆς ἐπῆλθεν ἡ μεταμέλεια και ὁ ἐλεγχος του συνειδότος· βαθεῖς στεναγμοὶ ἐξήρχοντο του στήθους της και ἐτέλει λειτουργίας και μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν θυμάτων αὐτῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Καρμηλιτῶν. Ὁ Ἐυπνητὸς λοιπὸν ἀπεμάκρυνεν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις τους ὑπρέτας και κλεισθεῖς μετα του Σαδώκ εἰς τὸ κομωτήριον του μικροῦ τούτου και παλαιοῦ οἰκίσκου,

— Ἐδῶ, εἶπε δεικνύων δύο μεγάλους καθρέπτας, ἴσως εὔρομεν ὅτι ζητεῖτε. Ἦκουσα ὅτι ἡ μαρκησία εἶχεν εἰκόνα του Μαύρου και ὅτι ὥρας ὀλοκλήρους της νυκτὸς διήρχετο θαυμάζουσα αὐτὴν· ἐδῶ λοιπὸν εἶναι, ἀνδὲν ἀπατώμαι, ἀλλ' ὅπως ὅποτε ἄς δοκιμάσωμεν.

Εἶπε και διὰ της χειρὸς ὠθησεν ἀπόκρυφον ἐλατήριον, και πάραυτα ὁ καθρέπτης ἀποσπασθεῖς του τοίχου ἠνεώχθη ὡς θύρα και ἀπεκάλυψεν εἰκόνα ἀνδρὸς φυσικοῦ μεγέθους.

Ὁ Σαδώκ ἀνεφώνησεν ὑπὸ χαρᾶς και ἐπλησίασεν, ἀλλ' αἰφνης αἱ χεῖρές του κατέπεσαν ὑπὸ θάμβους και ἀπελπισίας· ἀπὸ τὸν ἀπεικονισμένον ἐκείνον ἀνδρα τὸν πολυτελῶς ἐνδεδυμένον ἔλειπεν... ἡ κεφαλὴ!

— Σταθῆτε, εἶπεν ὁ Ἐυπνητὸς ἐνῶ ὁ εἰσαγγελεὺς παρατήρει τὴν εἰκόνα μετα μεγίστης προσοχῆς, ἴσως ἡ κεφαλὴ κρύπτεται ἀπὸ τὸν ἄλλον καθρέπτην.

Ταυτοχρόνως ὠθησε μετα της αὐτῆς ἐπιτυχίας τὸ ἐλατήριον ἀλλὰ τότε αὐτὸς ὠπισθοχώρησε και ὠπισθοχώρησεν ὑπὸ τρόμου και ἐκπλήξεως κινηθεῖς, διότι ἀνοιχθέντος του καθρέπτου ἐφάνη στενὸς διάδρομος, μέχρι τουδε κρυπτόμενος, και εἰς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ὄρθῃ ἡ μαρκησία ἀτενίζουσα κατὰ πρόσωπον τὸν Ἐυπνητόν, τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἔχουσα ἐπὶ του στήθους και τους ὀφθαλμούς πυριφλεγείς.

— Προδότα, εἶπε τέλος ὑποκώφως, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον φυλάττεις πίστιν εἰς τὰ ἀνθη; λάβε λοιπὸν τὸν μισθόν σου!

Ἡ πυρίτις ἀνεφλέχθη, ὁ δὲ Ἐυπνητὸς ὑπὸ σφαίρας βληθεῖς τὴν καρδίαν, κατέπεσεν ὑπτιος πρὸ τῶν ποδῶν του Σαδώκ. Ὁ Βιτάλης Τρεμολλιέρ ἀκούσας τὸν κρότον της ἐκπυροσροτήσεως προσέδραμεν ἀμέσως μετα τῶν περὶ αὐτὸν χωροφυλάκων.

— Ἀφοπλίσατε τὴν γυναῖκα ταύτην, εἶπεν ὁ Σαδώκ τεθορυβημένος ὀλίγον.

— Ἄλλο ὄπλον δὲν ἔχω, ἀπεκρίθη περιφρονητικῶς ἡ μαρκησία, ἐκτὸς τούτου, διὰ του ὁποίου ἐτιμώρησα τὸν προδότην.

— Διατί τὸν ἀποκαλεῖς προδότην; ἠρώτησεν ὁ εἰσαγγελεὺς.

— Διότι ἐνῶ ἦτο ψυχῇ τε και σώματι ἀφωσιωμένος εἰς ἡμᾶς, ὕστερον μᾶς ἐπώλησεν.

— Ἀλήθειαν λέγεις;

— Παρατηρήσατε, εἶπεν ἀναστρέφουσα τὴν χειρίδα της, και θὰ ἰτεδῇ ὅτι εἰς τὸν ἀρι-

στερόν βραχίονα φέρει παρόμοιον ἀνθρώπῳ.
— Πολύτιμον γνώρισμα! ἐψιθύρισε ὁ Σαδῶκ ἔπειτα προσέθηκεν, Ἀφήσατέ με μόνον μετ' αὐτῆς τῆς διαβολικῆς γυναίκος.

Οἱ χωροφύλακες ἐξῆλθον συνεπάγοντες καὶ τὸ πτώμα τοῦ συντρόφου των, ἅμα δ' ἡ θύρα ἐκλείσθη.

— Κύριε Σαδῶκ, εἶπεν ἡ μαρκησία ἐμφαίνουσα ἐνεργητικὴν καὶ γαλήνιον συνάμα ἀπόφασιν, καταπλήξασαν αὐτόν, μὴ χάνετε τοὺς λόγους σας εἰς ἐρωτήσεις, ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς, διότι εἰς τὰς πρώτας δὲν θὰ ἀποκριθῶ, τὰς ὑποσχέσεις θεωρῶ γελοίας, τὰς δὲ ἀπειλὰς περιφρονῶ. Ἐπιθυμεῖτε νὰ γνωρίσητε τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνας, ἀλλὰ σὰς λέγω ὅτι δὲν θὰ τὸ γνωρίσητε ποτέ, διότι τὸ μυστήριον αὐτὸ δὲν θὰ μοι τὸ ἀποσπάσωσιν οὔτε βία οὔτε βάσανοι! θὰ συναποθάνῃ μαζί μου καὶ ὁ δῆμιος θὰ τὸ θάψῃ μετὰ τοῦ πτώματός μου.

— Σὺ διέπραξες τὴν ἐν Βαστίδι ληστείαν;

— Θὰ σὰς τὸ εἶπω ἀπὸ τοῦ ἰκρίωματος.

— Ἀλλόκοτον πλάσμα, μὰ τὸν Θεόν! ἐψιθύρισε ὁ σπανίως βλασφημῶν εἰσαγγελεύς· ἐὰν ὁ χαρακτήρ αὐτῆς τῆς γυναίκος ἐλάμβανε ῥοπήν εἰς τὸ καλὸν θὰ τὴν ἀνεδείκνυεν ἡρώϊδα, δυστυχῶς ὅμως ἐστράφη εἰς τὸ πονηρὸν καὶ παρήγαγε φοβερόν τῆς κοινωνίας ἔκτρομα.

— Χαίρετε, κύριε Σαδῶκ! καὶ προσπαθήσατε ν' ἀνεύρητε τὴν κεφαλὴν τῆς εἰκόνας, εἶπεν ἡ μαρκησία καὶ ἔγεινεν ἄφαντος ἐντὸς τοῦ διαδρόμου, ἐλαφρὰ ὡς σκιά. Ὁ δὲ εἰσαγγελεύς ἤξεύρων ὅτι ὅλαι αἱ ἐξοδοὶ ἐφυλάσσοντο ὑπὸ χωροφυλάκων δὲν ἐταράχθη πολὺ ἐκ τῆς φυγῆς τῆς, ἠγγόνει ὅμως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἔμαθεν, ὅτι ὁ διάδρομος ἤγε δι' ὑπογείου ἐξόδου εἰς τὸν ποταμόν, ὅπου περιέμενε τὴν μαρκησίαν τὸ πορθμεῖον τοῦ Σιδηροπελέκα, δι' οὗ διεσώθη βοήθεια καὶ τῆς ομίχλης ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων.

Καὶ μ' ὄλον τοῦτο ὁ Σαδῶκ ἠὲ χαριστήθη τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἐκδρομῆς του, διότι ἐπιμόνως ἐξετάζων τὴν ἀκέφαλον εἰκόνα, ἀνεκάλυφεν εἰς γωνίαν τινὰ αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, περιφρήμου ὄντος μαθητοῦ τοῦ Ῥώκου τοῦ ἐκ Τολώσσης. Μετακομίσας λοιπὸν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν του, προσεκάλεσε καὶ τὸν ζωγράφον, ὅστις ἐνθυμηθεὶς ἐντελῶς τοὺς χαρακτήρας τοῦ πρωτοτύπου ἀνέλαβεν ἀντὶ τρισχιλιοφράγκου ἀμοιβῆς ν'

ἀνακαινίσῃ τὴν εἰκόνα· ὅθεν κλεισθεὶς εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ εἰσαγγελεύς καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐργασθεὶς, τὴν τετάρτην προσεκάλεσε τὸν Σαδῶκ, οὗτος δὲ ἰδὼν τὴν εἰκόνα διὰ μιᾶς ἐλειποθύμησεν.

XVI.

Ο ΜΑΥΡΟΣ.

Τέσσαρες παρήλθον μῆνες ἀπὸ τῆς συλλήψεως τῶν ληστῶν καὶ τῆς δραπετεύσεως τῆς μαρκησίας· τὰ ῥόδα τῆς ἀνοίξεως ἐστόλιζον τοὺς κήπους ὁμοῦ μὲ τὰ λευκὰ τῆς ἀμυγδαλαίας ἀνθη, καὶ ἡ ἐλαφρὰ αὔρα, σαρώνουσα τοὺς εὐώδεις τάπητας τῶν Πυρρήναιων ἐπλήρου τὴν ἀτμοσφαῖραν εὐαρέστου ὁσμῆς. Ἡ δὲ Δαλλιέ καθήμενη ὑπὸ τινὰ ἀναδενδράδα τοῦ κήπου τῆς ἐκέντα πρὸ ὀλίγης ὥρας, ὅταν ὁ ὑπηρετῆς ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ ἰππότου Δάρκ. Ὁ εὐγενῆς οὗτος ἀρχὼν μόλις πατῶν ἐπὶ τῆς ἀμμου ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν Λουκίλην μὲ τὸν ἀβρόν καὶ ἐλευθέριον ἐκεῖνον τρόπον, τὸν προσκτώμενον διὰ τῆς καλῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς μεγάλης τοῦ κόσμου πείρας. Τόσῳ δὲ τέλειος καὶ καθ' ὅλα ἀμεμπτος ἦτον ὁ καλλωπισμὸς του, ὥστε ἡ Δαλλιέ ἐξεπλάγη καὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμόν τῆς.

— Ἐπειδὴ σήμερον, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, πρόκειται νὰ πολεμήσω ἐχθρόν ἐπίφοβον, ἐνόμισα καλὸν νὰ ὀπλισθῶ καθ' ὅλα ὡς καλὸς στρατιώτης.

Ἡ Λουκίλη κατέστη περίσκεπτος, ἀλλ' ὁ ἰππότης, προσποιηθεὶς ὅτι δὲν παρετήρησε τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην,

— Ἐπιτρέφατέ μοι, κυρία μου, εἶπε, νὰ σὰς ἐρωτήσω, ἐὰν χθὲς τὸ ἑσπέρας ὁ κύριος δὲ Γούρκης ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ σὰς ἐπιτεφθῇ.

— Ἦλθε, μάλιστα, καθὼς καὶ ἡ αὐτοῦ πανιρότης.

— Συμπεραίνετε λοιπὸν τότε τὸ αἴτιον τῆς σημερινῆς ἐπισκέψεώς μου;

— Ἐννοῶ, ἔρχεσθε ν' ἀκούσητε τὴν ἀποκρίσιν μου. Σὰς βεβαιῶ, κύριε, ὅτι ἡ παρούσα θέσις μου ἤθελε πολὺ μὲ στενοχωρήσῃ, ἂν δὲν ἐγίνωσκον κατὰ βάθος τὸ εὐγενὲς τῆς ψυχῆς σας καὶ δὲν προέβλεπον ὅτι οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ὑποληπτόμεθα εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε εὐπρόσδεκτοι.

— Ἀγνοῶ τί τὸ προοίμιον τοῦτο δηλοῖ,

ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι μὲ μαγεύει καὶ μὲ ἀνησυχεῖ ἐνταῦθα.

— Καθήσατε ἐδῶ, εἶπεν ἡ Δαλλιέ μετὰ γλυκύτητος καὶ ἀκροασθῆτέ με, παρακαλῶ, προσεκτικῶς, διότι θὰ σὰς ὁμιλήσω μὲ ὄλην τὴν εἰλικρίνειαν. Καὶ πρῶτον μὲν σὰς διαβεβαιῶ, καὶ τὰ χεῖλη μου οὐδέποτε ἐψεύσθησαν, ὅτι ἡ γενομένη χθὲς ἐκμυστήρευσις ὑπὸ τοῦ κυρίου νομάρχου δὲν ᾔφησεν οὐδὲως τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποῖαν δικαίως αἰσθάνομαι πρὸς ὑμᾶς ἀφ' ἧς ὥρας σὰς ἐγνώρισα· ἐπομένως ἡ φιλία τοῦ ἰππότητος Δάρκ μοι ἦτο τόσῳ ποθητὴ καθὼς ἡ αἴτησις τοῦ ἐγγόνου τοῦ Λουδοβίκου XIV μοι περιποιεῖ τώρα δόξαν.

— Ὡ, δὲν ἀμφιβάλλω παντάπασι ὅτι δὲν ὁμοιάζετε τὰς γυναῖκας τῆς ἐποχῆς μας τὰς θαμβουμένας ὑπὸ κενοδοξίας! ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, κυρία, ἐξαγάγετέ με τῆς σκληρᾶς αὐτῆς ἀμφιβολίας!

— Ὑψηλότατε, θὰ ἔχῃτε διὰ παντός τὴν φιλίαν μου...

— Ἀλλ' οὐδέποτε τὸν ἐρωτᾶ σας! Σκληρὰ εἶναι ἡ καταδίκη καὶ ὅμως τὴν ἀνέμενον! Εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἀνθρώπον ἡ ὀλεθρία περιέργεια ἣτις ἀδιαλείπτως μᾶς ὠθεῖ εἰς τὴν ἀβυσσον, ὅπου ἐπὶ τέλους ναυαγεῖ ἡ τάλαινα καρδιά μας!

— Συγχωρήσατέ με, καὶ ἄς διαμεινωμεν φίλοι! Εἶσατε μεγαλόψυχος καὶ δὲν θὰ μνησικαχίσθητε κατ' ἐμοῦ!...

— Ἐγὼ, κυρία, ἀπαγε! θέλω τούναντιον ὑποκύψειν ἀπελπισία ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δυσμοίρου εἰμαρμένης, ἣτις ἀπὸ τῆς κοιτίδος μου αὐτῆς αἰετοῦ με κατατρέχει, ἀπὸ καρδίας καὶ ἐνθέρμως εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας σας! Εἶθε δὲ μόνον τῆς εὐδαιμονίας αὐτῆς ὁ συμμεθέξων νὰ ἦναι ἀντάξιός ὑμῶν!...

— Χαίρετε! ὑψηλότατε, εἶπεν ἡ Λουκίλη ἐγειρομένη καὶ ὀρέγουσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἰππότην, ὅστις τὴν προσήγγισεν εὐσεβάστως εἰς τὰ χεῖλη του καὶ ὕστερον μὴ δυνάμενος ἔνεκα συγκινήσεως ν' ἀποκριθῇ ἔφυγε, δεινὸν εἰς τὴν καρδίαν τραῦμα φέρων. Ἐνῶ δ' ἐξήρχετο τῆς θύρας, συνήντηθη μετὰ τῆς Θερεσίας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἐρχομένων πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς κυρίας Δαλλιέ. Ἡ Λουκίλη ἦτο φύσει καλοκάγαθος καὶ ἐπομένως ἐσκυθρόωπασε καὶ κατέστη μελαγχολικὴ, ἀναλογιζομένη ὅτι ἐγένετο πρόξενος βαθείας λύπης εἰς τὸν ἰππότην Δάρκ· ὅταν ὅμως εἶ-

δε τὴν Θερεσίαν καὶ τὸν Βίκτωρα, τὸ πρόσωπόν της ἐφαιδρύνθη καὶ ἠκτινοβόλησεν ὡς ὁ οὐρανὸς ἀφοῦ κοπάσῃ ἡ καταιγίς. Ἀλλ' ὁ Βίκτωρ ἀγρυπνὸς ὢν καὶ ἀνήσυχος ὡς ἐν γένει οἱ ἐράσται, διεῖδε τὴν παροδικὴν ἐκείνην μελαγχολίαν καὶ ἐπεθύμει νὰ μάθῃ τὸ αἴτιον.

Ἡ Λουκίλη, συνεννοηθεῖσα διὰ νεύματος μετὰ τῆς Θερεσίας, ἐπὶ τινὰ καιρὸν διεσκέδαζε πειράζουσα αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους βλέπουσα ὅτι ἐξελάμβανε τὸ παίγνιον τοῦτο ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν,

— Ἀκουσον, εἶπε τότε, ἐπειδὴ ἐπιμένεις, θὰ σοὶ εἶπω διατί ἐμελαγχόλησα, ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτον μοι ὀρκισθῆτε σὺ καὶ ἡ Θερεσία περὶ τῆς ἐχεμυθίας σας.

Δοθείσης δὲ προθύμως τῆς ὑποσχέσεως, — Χθὲς τὸ ἑσπέρας, ἐξηκολούθησεν, ἦλθον ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ νομάρχης καὶ μοὶ ἔκαμον ἐπισήμως πρότασιν γάμου.

— Δι' ἑαυτοῦς, βεβαίως, ὄχι, εἶπεν ἡ Θερεσία εὐθύμως, βλέπουσα τὸν ἐν ἀγωνία ἀκροώμενον ἀδελφόν τῆς.

— Ἐμάντευσας· προέκειτο τῶντι περὶ μεγάλου τινος ἀρχόντος καὶ τι μάλιστα πλέον!...

— Περὶ τίνος λοιπὸν πρίγκηπος!...

— Ναί, περὶ ἑνὸς ἐξ αἵματος πρίγκηπος!...

— Ὁραῖος μῦθος! εἶπεν ἡ Θερεσία ἐν πεποιθήσει φρονούσα ὅτι ἦτον ἀστεῖσμός.

— Δὲν ἀστετεύομαι, ὁ προτεινόμενος γαμβρός, φιλότατη μου Θερεσία εἶναι ἐγγονὸς τοῦ Λουδοβίκου XIV καὶ οὐδὲν ἦττον!

— Ἐλα δά! εἶναι τοῦτο δυνατόν;...

— Εἰσερχόμενοι δὲν συνητήσετε τὸν ἰππότην Δάρκ;

— Ναί, καὶ λοιπὸν; ἀνέκραξεν ὁ Βίκτωρ.

— Λοιπὸν αὐτὸς εἶναι ὁ προταθείς καὶ εἶναι υἱὸς τοῦ κόμητος τῆς Τολώσσης, ὅστις ἦν υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου XIV καὶ τῆς κυρίας Βαλλιέρ!

— Ἀκούεις τιμὴ, ἀγαπήτῃ μου φίλη!...

— Πριγκήπισσα ἐξ αἵματος! δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα.

— Καὶ τί ἀπεκρίθη;...

— Μάντευσον!...

— Ὅτι θὰ σκεφθῆς ἐπὶ τῆς γενομένης προτάσεως!

— Ὅχι, ἀδελφὴ!

— Τότε τί νὰ εἶπῶ; δὲν δύναμαι νὰ μάντευσω.

— Οὔτε σὺ, Βίκτωρ; εἶπεν ἐκείνη καὶ ἔ-

μειδία τόσω τρυφερά, ὥστε ἐκεῖνος ἐγονυπέτησε πρὸ αὐτῆς καὶ κατεφίλησε δακρύων τὰς χεῖράς της.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἐγγιστα χρόνον ἄλλοτον ὅλως δρᾶμα διεδραματίζετο ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ. Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν κῆπον τῆς μαρκησίας δηλαδὴ ἐκδρομῆς τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ φόνου τοῦ Ξυπνητοῦ, ἀν καὶ οἱ σημαντικώτεροι τῶν ἐνόχων ἐνέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης καὶ διετέλουν εἰς τὰς φυλακὰς, ἡ ἀνάκρισις ὅμως ἔμενεν εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε στασιμότητα ἐφαίνετο ὡσεὶ ἀνυπέρβλητόν τι πρόσκομμα ἠνάγκαζε τὸν Σαδῶκ νὰ μὴ προβῇ περαιτέρω. Καὶ τέσσαρας μὲν μῆνας ἐδικαιολογοεῖτο κάπως ἡ βραδύτης τοῦ εἰσαγγελέως, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ πάντα καὶ δημόσια καὶ ἰδιωτικά βραδέσι βήμασι προέβαινον, ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν ὁ τέταρτος μῆν, τότε πλέον ὁ εὐερέθιστος μοίραρχος ἀπέβαλε τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἡμέραν, ἀναβὰς εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ Σαδῶκ τὸν ἠρώτησεν ἀνευ προοιμιῶν, ἔὰν ἐμελέτα νὰ παρατείνῃ διὰ βίου τὴν ἀνάκρισιν.

— Τί νὰ σὰς εἶπω δὲν ἤξεύρω, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ἀταράχως καὶ τὸ πρόσωπον γαλήνιον ἔχων.

— Ὑπάρχει μήπως τι τὸ ὅποιον δὲν ἀναφέρετε εἰς τὴν ἔχθεσίν σας;

— Μάλιστα, κύριε μοίραρχε.

— Κάμμια νέα ἀνακάλυψις;

Ἡ πολυτρίχος φενάκη τοῦ Σαδῶκ προσέκλινεν ἐπιβεβαιωτικῶς.

— Ἴσως ἐνοχοποιεῖται ἐντιμος οἰκογένεια;

Καὶ πάλιν ὁ Σαδῶκ κατένευσεν.

— Καὶ ἀποδειλιᾶτε πρὸ τοῦ καθήκοντός σας; Διστάζετε πιθανῶς, ἀν πρέπη νὰ πληρώσῃτε πατρικὴν καρδίαν;

Ὁ Σαδῶκ ἐκλινε τὴν κεφαλὴν βραδέως καὶ δάκρυ ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τοῦ σπανιώτατα δακρύοντος.

— Ἀδιάφορον, ἀδιάφορον ὅ,τι καὶ ἂν ἦναι! ἔλεγεν ὁ μοίραρχος περιπατῶν μεγάλους βήμασιν εἰς τὸ δωμάτιον, εἰμεθα δικασταί, καὶ καθὸ τοιοῦτοι, πρέπει ἡ καρδία μας νὰ μὴ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας.

Λάβετε ὑπ' ὄψιν πρὸ πάντων τὸ δίκαιον, κύριε, χωρεῖτε ἐπὶ τὰ πρόσω αὐστηρῶς καὶ κτυπάτε τὸν ἐνοχὸν ἀνηλεῶς καὶ ἀδιακρίτως εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὴν φιλίαν, τὸ γένος ἢ καὶ αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς τῆς συγγενείας. Μὴ χαρίζεσθε ὅταν πρόκηται περὶ ἐγκλήμα-

τος, σὰς τὸ συνιστῶ, σὰς διατάττω μάλιστα! καὶ ὁ υἱός μου αὐτός ἂν ἦτο ἐνοχὸς σὰς βεβαίω ὅτι...

— Τί ἠθέλετε πράξει; εἶπεν ὁ Σαδῶκ χαμηλῇ τῇ φωνῇ.

— Θὰ τὸν παρέδιδον εἰς τὴν δικαιοσύνην ὡς τὸν ἐσχατὸν τῶν κακούργων!

— Τοσαύτη γενναιότης εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ;

— Σὰς τὸ ὀρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ!...

Ὁ Σαδῶκ ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ ἀνωτέρου του, τὴν ἐθλίψε σφοδρῶς καὶ ἀφθονα δάκρυα ἔβρευσαν ἐκ τῶν ἀγερώχων ὀφθαλμῶν του.

— Τί τρέχει φίλε μου; τὸ φρικαλέον αὐτὸ δυστύχημα... μήπως ὁ υἱός σου;...

Ὁ Σαδῶκ ἐκίνησε περιλύπως τὴν κεφαλὴν.

— Δὲν εἶναι ὁ υἱός σου;

— Ἐν ὄχι ἐξῆλθε διὰ τῆς βίας οὕτως εἶπεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ εἰσαγγελέως.

— Ποῖος λοιπὸν εἶναι;

Ὁ Σαδῶκ ἐσιώπα.

— Ποῖος εἶναι; ἐπανέλαβεν ὁ μοίραρχος ὄλος ἔντρομος.

— Θέλεις νὰ μάθῃς ποῖος εἶναι;

— Ναι, λέγε, λέγε ἀμέσως!

Ὁ Σαδῶκ ἠνέωξε τρέμων τοῦ παρακειμένου θαλάμου τὴν θύραν καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὴν εἰκόνα.

— Ὁ Βίκτωρ! ὁ υἱός μου!... ἂ! τὸν ἄθλιον!... Φίλε μου, φίλτατέ μου φίλε, λάβε ὀλίγας στιγμὰς εὐσπλαγγίαν.

Ὁ δυστυχὴς πατὴρ, τὴν μὲν τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου, τὴν δ' ἐπὶ τῆς καρδίας θλίβων, διέμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ὡσεὶ κεραυνόπληχτος ὑπὸ θάμβους καὶ ἀπελπισίας. Ὅταν δὲ συνῆλθεν ἦτον ἀγνώριστος, ἦτον ἄλλος ἐξ ἄλλου! ἦτο κάτωχρος καὶ τόσω ἐξησθενημένος, ὥστε μόλις ἠδυνήθη καὶ εἶπε τῷ εἰσαγγελεῖ,

— Ἐλθετε τὴν νύκτα, ἔλθετε καὶ θέλω σὰς παραδώσει τὸν ἐνοχόν.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον τρεῖς καρδίαι ἀνεπαλλοῦν ὑπὸ γαρὰς εἰς τὸν κῆπον τῆς Δαλλιέ. Ἡ Λουκίλη σφίγξασα τὴν χεῖρα τῆς φίλης της, ὡς διὰ ν' ἀναλάβῃ θάρρος, εἶπεν ὅτι ἀπεφάσισε πλέον ἀνεκκλήτως, νὰ ὀνομασθῇ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πένθους της κυρία Δαγγλῆ· ὁ δὲ Βίκτωρ διετέλει εἰσέτι εἰς ἔκστασιν ὡς ἐκ τῶν λόγων τούτων, ὅταν ἤλθέ τις καὶ τὸν προσεκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ πατρός του.

(ἀκολουθεῖ)